

Уважаеми пътници, Добре дошли на борда на *България Ер!*

Приключенията са просто лошо планиране". Цитатът принадлежи не на друг, а на самия Руал Амундсен, покорителя на Южния полюс. И също така един от най-далновидните авантюристи в историята. Припомням ви го, защото ноември по традиция е време за планиране - време да начертаем посоките, в които искаме да се развива бизнесът ни в новата година, и време да решим къде искаме да прекараме зимните празници.

Ние ще се постараям да сме ви от полза и в двете.

Сто години по-късно, какви уроци можем да извлечем от Октомврийската революция - може би най-важното събитие на XX век? Могат ли глобализацията и миграцията на фабриките от Първия към Третия свят да родят нова вълна социално недоволство? И как големите корпорации - по-начало мудни и предпазливи - биха могли да се приспособят към истеричното темпо на неизбежните революции в транспорта и мобилните услуги? Новият брой на The Inflight Magazine се опитва да отговори и на тези, и на други любопитни въпроси за близкото бъдеще.

Колкото го новогодишните празници, с удоволствие ви съобщавам, че за улеснение на клиентите си Bulgaria Air предвижда множество допълнителни полети до най-атрактивните си дестинации. И не забравяйте, че после идва време да си починем дори от планирането. Защото, както казваше Джон Ленън, "животът е онова, което ви се случва, докато сте заети да си правите други планове".

Пожелавам ви приятно четене, и приятен полет.

Янко Георгиев,
Изпълнителен директор

Dear Passengers,
Welcome aboard *Bulgaria Air!*

"Adventure is just bad planning."
The quote belongs to none other than Roald Amundsen, the conqueror of the South Pole. He is also one of the most sagacious adventurers ever. I'm reminding you that because traditionally, November is time to plan – time to outline the directions we'd like our business to develop in over the next year, and time to decide where to spend the winter holidays.

We'll try to be of use in both of them.

One hundred years later, what are the lessons of the October revolution - perhaps the most important phenomenon of the XXth century? Could globalisation and the ever intensifying migration of factories from the First World to the Third create new wave of social upheaval? And how could large corporations - conservative and cautious by default - adapt to the frantic tempo required by the imminent revolutions in transport and mobility services? The Inflight Magazine's new issue is trying to answer these, as well as other curious questions about the near future.

As for New Year's Eve, I'm pleased to announce that for their customers' convenience Bulgaria Air is planning many additional flights to its most attractive destinations. Don't forget that after that it's time to take a break even from planning. Because, as John Lennon used to say: "Life is what happens to you while you're busy making other plans".

I wish you pleasant reading and a pleasant flight.

Yanko Georgiev
CEO

ВИЕНСКИЯТ ШЕДЬОВЪР НА СЛАДКАРСТВОТО

Сахер

Виена

ОТ
€ **79**

✈
еднопосочна
цена

Цените са крайни и включват: 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in.

Чехиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета – цена за първо парче багаж до 23 кг – 20 евро за отсечка. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чехиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

**11 | BUSINESS
ECONOMY**

**35 | ANALYSIS
POLITICS**

**53 | SCIENCE
TECHNOLOGY**

**79 | TRAVEL
LIFESTYLE**

**28 | Рицарят на
нездравия разум**

Закъснялото признание на икономистите, че хората не са рационални същества

**40 | Ненужната
утопия**

Ако погледнем назад, Октомврийската революция бе може би най-важното явление на XX век

**54 | Пациентът
трябва да може
да избира къде
да се лекува**

Ангел Ангелов, изпълнителен директор на "Аджбадем Сити Клиник"

**82 | Съблазняване по
пражки**

Не бързайте със сувенирите – в Прага има по-хубави неща, в които да вложите кроните си

**30 | The Knight of the
Unsound Mind**

**42 | The Utopia Nobody
Needed**

**58 | Patients Should Be
Able to Choose Where
to Get Treatment**

**88 | Prague-Style
Temptation**

**12 | Бюджет 2018:
Презастраховане**

36 | Забравените българи

62 | Лекар по телефона

**92 | Трите съставки на
щастие**

**14 | Budget 2018:
Reinsurance**

**38 | The Forgotten
Bulgarians**

64 | A Doctor on the Phone

**94 | Three Ingredients of
Happiness**

16 | Обърната миграция

**44 | Книга на страшния
съд**

66 | Балонът се надува

**102 | Обичайният
заподозрян**

18 | Reverse Migration

48 | Младите лъвове

68 | The Balloon Is Inflating

103 | The Usual Suspect

22 | Да си поръчаш бъдеще

50 | The Young Lions

70 | Малък свят

**106 | Вкусът на победилia
социализъм**

24 | To Outsource the Future

74 | Приятно уживане

**108 | The Taste of the
Victorious Socialism**

76 | Nice Sting

T+ TISSOT

TISSOT CHEMIN DES TOURELLES
AUTOMATIC HELVETIC PRIDE
SPECIAL EDITION.
SWISS FRANC COIN ENGRAVED
ON THE CASEBACK.

TISSOTWATCHES.COM
TISSOT. INNOVATORS BY TRADITION

JULLIANY

СОФИЯ: SOFIA RING MALL, MEGA MALL SOFIA, THE MALL, PARADISE CENTER,
MALL OF SOFIA, SERDIKA CENTER, ул. Г. С. РАКОВСКИ 70,
бул. Ген. СКОБЕЛЕВ 53, ул. ГРАФ ИГНАТИЕВ 1.
ПЛОВДИВ: MALL PLOVDIV, MALL MARKOVO TERE.

WWW.JULLIANY.COM

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

THE INFLIGHT MAGAZINE

БОРДНОТО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР ИМА СРЕДНА МЕСЕЧНА АУДИТОРИЯ
ОТ НАД 100 000 ДУШИ, ИЛИ НАД МИЛИОН ЧИТАТЕЛИ ГОДИШНО

THE INFLIGHT MAGAZINE ENJOYS AN AVERAGE MONTHLY AUDIENCE
OF MORE THAN 100,000 PEOPLE, OR OVER A MILLION READERS PER YEAR

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Константин Томов
ktomov@bulgariaonair.bg

РЕДАКТОР
Кристина Нигохосян
cnigohosian@bulgariaonair.bg

ПРЕВОДАЧИ
Албена Манафска
Камен Караджов
"Рагукс"

АВТОРИ
Бойко Василев
Валери Ценков
Делян Петришки
Ивайло Петров
Иванина Манчева
Калин Ангелов
Калин Николов
Маргарита Спасова
Олег Попов
Ясен Бориславов

ДИЗАЙН
BRAND NEW ^{DESIGN}

РЕКЛАМЕН МЕНИДЖЪР
Благовеста Креовска
bkreovska@bulgariaonair.bg
0887 59 11 05

ИЗДАТЕЛ
ИНВЕСТИОР МЕДИЯ ГРУП

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
Виктория Миткова

ТЪРГОВСКИ ДИРЕКТОР
Леа Бакалова
lbakalova@bulgariaonair.bg

РЕДАКЦИОНЕН АДРЕС
1540 София, бул. Брюксел 1
office@bulgariaonair.bg
тел.: 02 448 40 70
www.bgonair.bg

БАНКОВА СМЕТКА

IBAN: BG57 CECB 9790 1019 1023 03
BIC: CECBVBGSF
Банка „ЦКБ“ АД – Клон Варна

ISSN 1314-2216

EDITOR-IN-CHIEF
Konstantin Tomov
ktomov@bulgariaonair.bg

EDITOR
Cristina Nigohosian
cnigohosian@bulgariaonair.bg

TRANSLATORS
Albena Manafska
Kamen Karadjov
"Radix"

CONTRIBUTORS
Boško Vasilev
Valeri Tsenkov
Delyan Petrishki
Ivaylo Petrov
Ivanina Mancheva
Kalin Angelov
Kalin Nikolov
Margarita Spasova
Oleg Popov
Yasen Borislavov

DESIGN
BRAND NEW ^{DESIGN}

ADVERTISING MANAGER
Blagovesta Kreovska
bkreovska@bulgariaonair.bg
(+359) 887 59 11 05

PUBLISHER
INVESTOR MEDIA GROUP

CEO
Victoria Mitkova

MARKETING DIRECTOR
Lea Bakalova
lbakalova@bulgariaonair.bg

EDITORIAL ADDRESS
1540 Sofia, 1 Brussels Blvd.
office@bulgariaonair.bg
phone: (+359) 2 448 40 70
www.bgonair.bg

BANK ACCOUNT

По смисъла на Закона за изменение и допълнение на Закона за задължителното депозитиране на печатни и други произведения обн.В ДВ, бр.87 от 05.11.2010г., мажоритарният собственик на дружеството издател на списание „Bulgaria on air THE INFLIGHT MAGAZINE“ и списание „GO ON AIR“ е „Холдинг Варна АД с ЕИК 103249584. „Холдинг Варна“ АД е публично дружество по Закона за публичното предлагане на ценни книжа и е под надзора на Комисията за финансов надзор.

Радостта
от шофирането

ОТЛИЧИТЕЛНО РЕШЕНИЕ.

ПЪРВОТО ПО РОДА СИ
BMW СЕРИЯ 6 ГРАН ТУРИЗМО.

М Кар Варна
9023 Варна, бул. „Владислав Варненчик“ 320
Телефон: 052 / 739 860
e-mail: sales@bmw-mcarvarna.bg
www.bmw-mcarvarna.bg

PRIM

- ПРЕДСТАВЯ -

Glamorous

NEW YEAR
HOLIDAYS

2018

Starring

Maria
Ilieva

Lubo
Kirov

★ SPECIAL DISCOUNT ★

FOR EARLY BOOKING

SEA GARDEN
DESTINATION BURGAS

GRAND HOTEL & SPA
PRIMORETZ

SINCE 1959

WWW.HOTELPRIMORETZ.BG

+359 56 8 12345 / info@hotelprimoretz.bg

CONTRIBUTORS АВТОРИ

БОЙКО ВАСИЛЕВ е един от най-уважаваните телевизионни журналисти в България, водещ и продуцент на "Панорама" по БНТ. Доктор по социология, възпитаник на Софийския университет, специализирал е в Хайделберг, Германия. Автор е на десетки документални филми, включително "Децата на башите", за който получи Голямата награда "Робер Шуман" за 2007 година.

BOYKO VASSILEV is one of Bulgaria's most renowned television journalists, and the host and producer of the talk show Panorama (broadcast on the National Bulgarian Television). He holds a Ph.D. in sociology, is a Sofia University alumnus, and has specialized in Heidelberg, Germany. He has authored dozens of documentaries, including The Children of the Fathers, for which he received Bulgaria's 2007 Robert Schuman Journalism Award.

МАРГАРИТА СПАСОВА завършва българска филология в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (1996). През 2011 специализира „Права на човека“ в Академията по дипломатически науки на Малтийския университет. От 2005 работи в сферата на културното многообразие и младежките международни проекти. Пътешественик, любител антрополог, преводач.

MARGARITA SPASOVA is a graduate in Bulgarian philology from Sofia University "St. Kliment Ohridski" (1996). In 2011 she specializes "Human Rights" at the Academy of Diplomatic Sciences of the University of Malta. Since 2005 she has been working in the field of cultural diversity and youth international projects. Traveller, amateur anthropologist, translator.

Viva!

CASINO

AT

SOFIA HOTEL BALKAN
THE LUXURY COLLECTION

BLACKJACK
AMERICAN ROULETTE
RUSSIAN POKER
CARIBBEAN POKER
TEXAS POKER
NOVO POKER
NEWEST SLOT MACHINES

OPEN 24/7 FREE ENTRANCE & BAR

SOFIA HOTEL BALKAN
5, Sveta Nedelja Square 1000 Sofia Bulgaria
+359 (2) 981 5747; info@groupviva.com
www.vivacasino.biz

"БИЗНЕС СРЕЩА" ПО BLOOMBERG TV BULGARIA "BUSINESS MEETING" ON BLOOMBERG TV BULGARIA

Опитът на предприемачите и мениджърите на компании, споделян от първо лице, ще бъде във фокуса на „Бизнес среща“ – новото предаване по Bloomberg TV Bulgaria, което ще се излъчва всеки делник от 21:00. Автор и водещ е икономическият журналист Таня Кръстева.

„Бизнес среща“ ще бъде в помощ на малките фирми по пътя към разрастването им, на инвеститорите, които ще открият интересни възможности за вложения, на предприемачите, които ще черпят от чуждия опит, както и на студентите, които искат да разберат в коя сфера има най-добри възможности за реализация.

Таня Кръстева е дългогодишен финансов журналист с изявен интерес към капиталовите пазари и поведенческите финанси. Започва своята кариера във в. Банкеръ, от началото на 2009 води икономическите новини на БНТ, след което се присъединява към екипа на Bulgaria ON AIR. Автор е на книгата „Българският борсов свят: От първо лице“. Специализирала е финансова журналистика в Thompson Reuters Foundation.

The focus of "Business meeting" - the new television programme on Bloomberg TV Bulgaria, which will be broadcasted every weekday at 21:00 h, will be the shared first-hand experience of entrepreneurs and managers of companies. The economics journalist Tanya Krasteva is author and presenter.

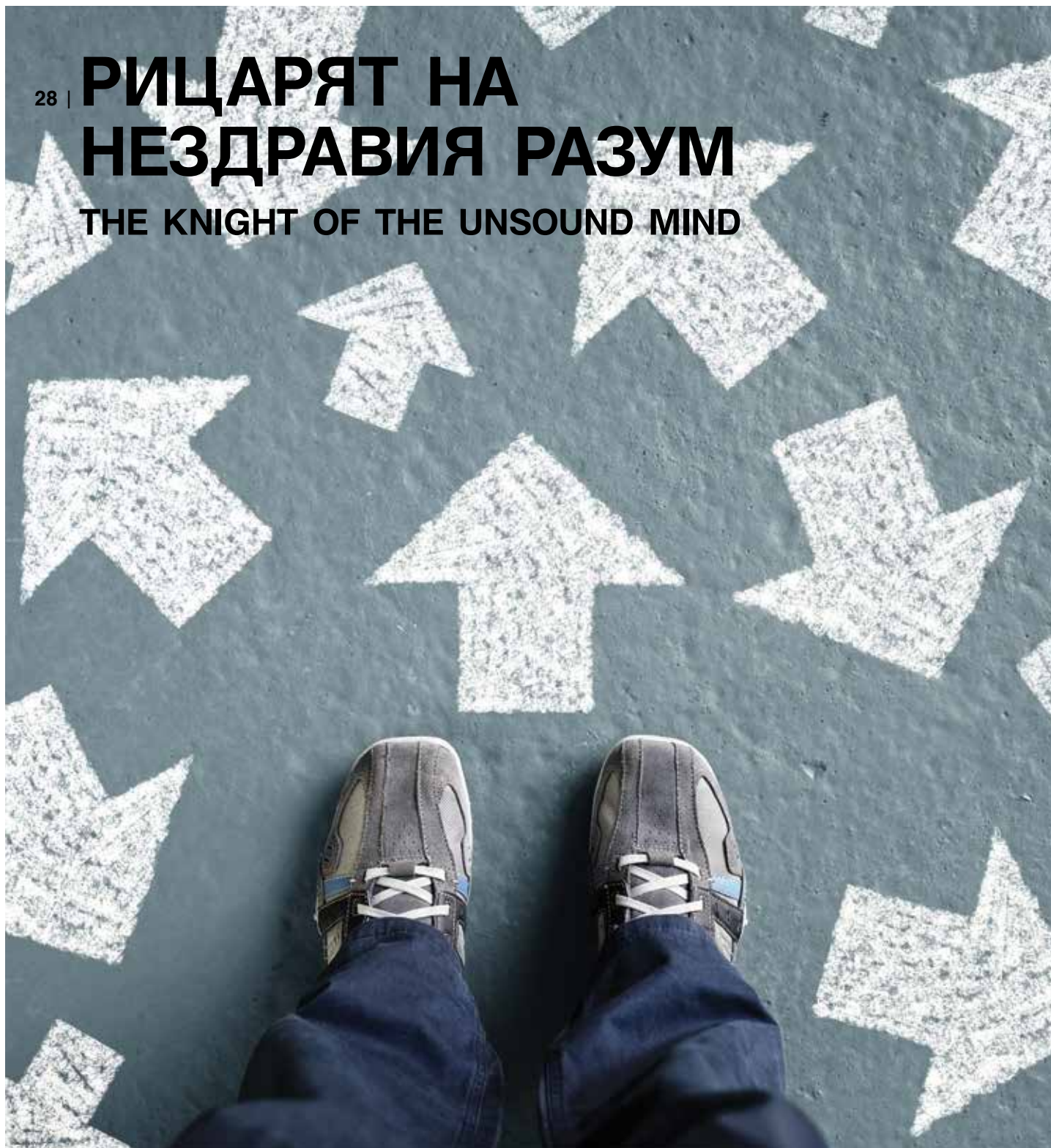
"Business meeting" will be of assistance to small companies in their path to growth, to investors, who will find interesting opportunities for investments, to entrepreneurs, who will learn from the experience gained by others, as well as to university students, who want to know which sphere has the best possibilities for realization.

Tanya Krasteva is a long-standing financial journalist with a profound interest in the capital markets and behavioural finance. She began her career in the Banker (Банкеръ) weekly, since the beginning of 2009 she had been presenting the Bulgarian National Television's (БНТ) economic news, after which she joined the team of Bulgaria ON AIR. She is the author of the book "The Bulgarian Stock Exchange World: first-person". She has been specializing financial journalism at Thompson Reuters Foundation.

28 |

РИЦАРЯТ НА НЕЗДРАВНИЯ РАЗУМ

THE KNIGHT OF THE UNSOUND MIND

12 | **БЮДЖЕТ 2018**
BUDGET 2018

16 | **ОБЪРНАТА МИГРАЦИЯ**
REVERSE MIGRATION

Бюджет 2018: Презастраховане

Повече осигуровки и като цяло предпазлив подход в годината на европредседателството

Текст ИВАНИНА МАНЧЕВА / Фотография ОЛЕГ ПОПОВ

Бюджетът за 2017 ще приключи с нулево салдо, след като бе планиран с дефицит от 1.5% от БВП, но цяла година формира излишци. Но въпреки това и въпреки очевидно възходящата фаза на икономиката, правителството отново залага дефицит от 1% в новия бюджет за 2018.

ТОЗИ ДЕФИЦИТ, който е вид фискален стимул, по липса на друга обосновка може да се приеме като опит за презастраховане от финансовото министерство. Има основания да се смята, че фискалната прогноза за 2018 отново може да се окаже неточна. Значителна несигурност създават големите проекти, които се прехвърлят от година на година, както и еврофондовете.

НАЙ-ГОЛЯМАТА НОВИНА в новия проектобюджет е предложеното увеличаване на осигурителните вноски и социалните плащания. Предвидени са допълнителни средства за възнаграждения на учители, военни и полицаи. Залага се ръст на капиталовите разходи, които тази година са скромни поради блокирани от обжалвания и политически спорове проекти.

Като цяло заради предстоящото председателство на ЕС финансовото ведомство си е спестило резки движения, което се вижда и от проекта на данъчните закони.

Ако плановете на МФ се изпълнят, степената на преразпределе-

ние, или съотношението на приходите спрямо БВП ще намалява - от 36.2 % от БВП за 2018 до 35.5 % от БВП през 2020 година.

ПРИХОДИТЕ ЩЕ НАРАСНАТ С 9.6%, а само данъчните приходи - с 6.6% спрямо очакваното изпълнение през тази година. Последното може да се приеме като консервативна оценка. Най-много ще се увеличат приходите от осигуровки - с над 11%, което се дължи на увеличаване на ставката, както и на минималния осигурителен доход. Много често сравненията се правят с разчетените приходи в закона за бюджета за 2017. Това не е точно, ако искаме да оценим доколко реалистично са планирани приходите в новия бюджет, тъй като тази година имаше чувствителен ръст на приходите от преки данъци, ДДС и осигуровки и се очертава планът за данъчните и осигурителните приходи да бъде надхвърлен с почти 1.2 млрд. лева. От друга страна, при планирани 2.6 млрд. лева помощи (от еврофондове), се очертава да постъпят едва 1.4 млрд. лева през настоящата година.

ЗНАЧИТЕЛНИ ДАНЪЧНИ ПРОМЕНИ не се предвиждат в средносрочен план. Но се залага увеличаване на акцизната ставка на цигарите.

Увеличават се осигурителните вноски за фонд Пенсии - с 1 процентен пункт. Увеличават се минималната работна заплата и

CASINO SOFIA

минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, съответно: за 2018 в размер на 510 лева; за 2019 – 560 лева; за 2020 – 610 лева. Предвидено е сериозно увеличение на осигурителния доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители (от 300 на 480 лева от началото на 2018). Покрай увеличаването на минималната заплата се залага и допълнително нарастване на осигурителните прагове с 3.9%, колкото е прогнозният ръст на БВП за годината. Запазва се таванът на осигурителния доход през следващите три години - 2600 лева.

ЗА ТРЕТА ПОРЕДНА ГОДИНА в бюджета се залагат и приходи от неосъществяваната до момента концесия на Летище София, но този път в намален размер - от 600 млн. лева на 480 млн. лева с ДДС. Концесията трябва да бъде рестартирана отново през октомври. Друга интересна подробност е, че не се залагат приходи от БНБ за следващите три години (по закон централната банка внася в държавния бюджет превишението на приходите над разходите - една сума, която стръмно намаля напоследък).

ПРИ РАЗХОДИТЕ КАТО ПРИОРИТЕТИ са подчертани образованието, здравеопазването, отбраната и социалната сфера. За модернизация на въоръжените сили за тригодишния период 2018-2020 са предвидени до 1.19 млрд. лева. От тях 678 милиона са за покупката на нови изтребители, а 513 милиона - за патрулни кораби. В сравнение с миналогодишния разчет парите за самолети са по-малко, а за кораби - повече (с цели 74 млн. лева). При представянето на бюджета бе поставен акцент върху увеличаването на разходите за заплати в публичния сектор (с 8 на сто). Предвидени са по 100 млн. лева за увеличаване на възнагражденията в отбраната и 55 млн. лева - за възнагражденията в МВР. При учителите ще има допълнителни 80 млн. лева за есенно увеличение на заплатите, за 2018 са заделени още 330 млн. лева. Едно от най-големите увеличения - с 18%, е на здравноосигурителните плащания. Бюджетът на НЗОК се увеличава с около 400 млн. лева, но съществено се намалява резервът на здравната каса.

РАЗХОДИТЕ ЗА ПЕНСИИ нарастват с 447 млн. лева, или с почти 5%. Това са увеличения, които не зависят от политиките (освен ако не проявят допълнителна щедрост), тъй като отразяват демографски фактори и заложената индексация. Средната пенсия на един пенсионер се очаква да достигне 363.6 лева годината. Има увеличения при някои социални плащания, които не са променни отгавна. Увеличават се например обезщетенията за гледане на дете през втората година - от 340 на 380 лева; както и минималното обезщетение за безработица (от 7.20 на 9 лева).

ДЪРЖАВНИЯТ ДЪЛГ ЩЕ НАМАЛЕЕ от 23.6 млрд. лева в края на тази година до 23.5 млрд. лева, въпреки планирания дефицит. Обяснението е, че ще се теглят средства от фискалния резерв за финансиране на дефицита. А новите емисии на ДЦК ще са по-малко от падежите на старите. Планира се емисия на ДЦК от 1 млрд. лева при падежи в размер на 1.6 млрд. лева. Но освен това ще бъдат усвоени държавни инвестиционни заеми на стойност 500 млн. лева.

От проекта става ясно, че бюджетът за 2017 година ще приключи с балансирано салдо, тоест през следващите месеци ще бъдат похарчени свръх текущите разходи още 2.4 млрд. лева (колкото е излишъкът към края на септември). Интересно е за какво ще се похарчат тези милиарди. Очертава се трета поредна година през декември да се прави извънредно изразходване на средства, които не са били планирани в бюджета - нещо, което повечето специалисти в тази сфера не смятат за добра практика. ■

LIVE GAMES

AMERICAN ROULETTE
BLACK JACK
CARRIBBEAN POKER
THREE CARD POKER
CASINO TEXAS POKER

SLOTS

PREMIER SERIES
WMS MULTI GAME
SUPER GAMINATORS
RISE OF RA
MEGA JACK
CAT 4 CASH
HOT GAME
ELECTRONIC
ROULETTE

POKER ROOM

TEXAS HOLD`EM POKER
OMAHA POKER
CHINESE POKER

phone INFORMATION POKER ROOM
+359 878 170 161

CASINO OFFERS VERY ATTRACTIVE CONDITIONS
AND BONUSES FOR THE PLAYERS,
FREE FOOD, DRINKS AND TRANSPORT
FOR THE GOOD PLAYERS CASINO OFFERS
FREE ACCOMMODATION IN THE HOTEL

Radisson

RADISSON HOTEL SOFIA

4, NARODNO SABRANIE Sq.

e-mail: casinosofia@cebs.bg

www.casino-sofia.bg

free line +359 (0)800 18 800

phone: +359 2 980 10 60

Budget 2018: Reinsurance

More social insurance payments and overall cautious approach in the year of Bulgaria's EU presidency

By IVANINA MANCHEVA / Photography OLEG POPOV

The 2017 budget will end with a zero balance, as a deficit of 1.5% of the GDP was initially planned and then surpluses were formed all throughout the year. Nevertheless and despite the apparently ascending stage of the economy the Government is planning again a deficit (1% of GDP) in the budget for 2018.

THAT DEFICIT, which is a kind of a fiscal incentive, may be interpreted as an attempt for reinsurance on the part of the Ministry of Finance (MF). There are reasons to think that the fiscal forecast for the new year may turn out inaccurate once again. Large-scale projects which have been transferred from one year to the next, as well as the European funds, create significant level of uncertainty.

THE GREATEST PIECE OF NEWS in the new draft budget is the proposed increase of the insurance payments and the social benefits. Additional resources are planned for salaries for the teachers, military officers, and policemen. Capital expenditures are expected to go up, as they remained modest in 2017 because of projects that were blocked by appeals and political arguments.

As a whole, because of the forthcoming presidency of the Council of the European Union the MF has decided to avoid making unexpected moves. That was also noticed when the tax bills were presented. Should the MF plans become reality, the rate of redistribution or the revenues to GDP proportion will be going down - from 36.2% of GDP for 2018 to 35.5% of GDP in 2020.

REVENUES WILL GROW by 9.6%, and tax revenues alone will be up 6.6% compared to the plans for 2017. The latter could be considered a conservative estimation. The revenues from social insurance will grow the most - by over 11%, which is due to the raise of the rate and the minimum insurance income. Quite often comparisons are made with the planned revenues in the 2017 budget law. This is not accurate, if we want to judge how realistically the revenues in the new budget are planned, because in the current year a significant growth of revenues was reported due to direct taxes, VAT, and social insurance payments, and the

plan for tax and social insurance revenues may be exceeded by almost 1.2 billion levs. On the other hand, contrary to the plans for 2.6 billion levs of assistance from the European funds an amount of only 1.4 billion levs is likely to be actually received in 2017.

NO CONSIDERABLE TAX AMENDMENTS are planned in the mid-term. However, the excise rate on cigarettes is expected to grow.

Social insurance payments to the Pensions fund are going up by 1 percentage point. So do the minimum working salary and the lowest insurance income for the self-employed: up to 510 levs for 2018, 560 levs for 2019, 610 levs for 2020. A significant increase is planned for the insurance income of registered farmers and tobacco growers (from 300 to 480 levs in early 2018). Apart from the increase of the minimum salary, an additional increase of the social insurance thresholds is planned: 3.9%, as much as the GDP is expected to grow in 2018. The limit of the insurance income will remain unchanged at 2600 levs in the next three years.

FOR THE THIRD YEAR IN A ROW the budget bill includes revenues from the concession of the Sofia Airport which has not been implemented yet; however, the amount has been lowered from 600 mln to 480 mln levs, VAT included. The concession should be restarted in October. Another curious detail is the fact that no revenues are expected from the Bulgarian National Bank in the next three years (according to the law, the central bank should pay the surplus of its revenues over its expenditures to the state budget - an amount that has decreased sharply lately).

PRIORITIES IN THE EXPENDITURE part include education, healthcare, defence, and the social sector.

The modernization of the armed forces is expected to consume up to 1.19 bln levs between 2018 and 2020. Of that amount, 678 mln levs will be spent on the acquisition of new fighter planes, and 513 mln on patrol ships. Compared to last year's plans, less money will be spent on planes and more on ships (by 74 mln levs).

The presentation of the budget stressed on the increase of the expenses

Протестиращи полицаи. Реформите в МВР отново остават за по-нататък
Protesting policemen. The long awaited reforms in the interior ministry are once again postponed

planned for salaries in the public sector (up by 8%). 100 mln levs will be spent on higher salaries in the defence sector and 55 mln - in the Ministry of Interior.

Teachers will get additional 80 mln levs for a salary increase in the autumn. Another 330 mln levs are planned for them in 2018.

One of the highest increases, by 18%, will be registered in the health insurance payments. The budget of the National Healthcare Insurance Fund will go up by 400 mln levs, yet the reserves of the fund will decrease considerably.

PENSIONS COSTS are going up by 447 mn levs, or nearly 5%. These are increases that do not depend on the politicians (unless they decide to demonstrate an extra dose of generosity), because they reflect demographic factors and the planned indexation. The average pension is expected to reach 363.6 levs next year. Increases are planned for some social payments which have not been changed for a long time. For example, maternity benefits in the second year of the child will grow from 340 to 380 levs; so will the minimum unemployment benefit (from 7.20 to 9 levs).

THE GOVERNMENT DEBT WILL GO DOWN from 23.6 bln levs in the end of 2017 to 23.5 bln in spite of the planned deficit. The decrease is explained with the fact that money will be drawn from the fiscal reserve to finance the deficit. And the new emissions of government securities will be worth less than the ones expected to mature. Government securities amounting to 1 bln levs are planned for emission, compared to securities worth 1.6 bln levs that will have a maturity date. Besides, government investment loans totalling 500 mln will be utilized.

The budget bill indicates that the 2017 budget will end with a zero balance, which means that 2.4 bln levs will be spent in excess of the expenses reported so far (an amount equal to the surplus as of September 30). It would be curious to know what these billions would go for. For the third year in a row an extraordinary spending of money not planned in the budget is expected to be made in December - and that's something that most experts in the field do not consider to be a good practice. ■

“I’ve got a
business partner
in 140 different
countries.”

moving *Jamie's* way

Your partner in over
140 countries worldwide.

Leading car rental and operational
leasing company in Bulgaria

Car & Van rental | Operational Leasing | Chauffeur Services

For car rental reservations or further information on innovative leasing solutions please contact us at office@europcar.bg, by phone on +359(0)700 18 688, online at europcar.bg or through our Facebook page [EuropcarBulgaria](https://www.facebook.com/EuropcarBulgaria).

ОБЪРНАТА МИГРАЦИЯ

Докато хората от Третия свят се стичат към Европа и Америка, фабриките се движат в обратна посока. Какви шансове крие това за България?

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

В петък, 20 октомври, 900-те работници в завода на Holden в град Елизабет, Южна Австралия, отидоха на работа за последен път. След това собственикът General Motors окончателно затвори завода, и с това на практика сложи край на над вековната история на автомобилната промишленост в Австралия. Зеленият континент, където само преди десетилетие се произвеждаха по половин милион автомобили годишно, занаягед ще разчита изцяло на вноса.

РАЗБИРА СЕ, ТАЗИ КУРИОЗНА история на пръв поглед не засяга пряко жителите на България и Европа. С нищожни изключения, австралийски машини никога не са се

продавали тук. Но факторите, които унищожиха доскоро процъфтяващата автомобилна промишленост на Австралия, са глобални и засягат всички. Големият въпрос сега е дали по пътя на австралийските работници на Holden няма да тръгнат германските, японските или американските им колеги. И то не само от автомобилния сектор. Въпросът на практика е дали в днешния глобален свят богатите страни могат да си позволят да произвеждат каквото и да било.

ПРОБЛЕМИТЕ НА АВТОМОБИЛНИЯ сектор в Австралия лесно могат да се проследят до едно конкретно събитие: влизането в сила на двустранното споразумение за

свободна търговия с Тайланд през 2005. То отприщи същинско наводнение от евтини вносни модели. Ако австралийската автоиндустрия през 2004 правеше почти половин милион автомобили годишно, през 2012 този показател вече се бе смъкнал до 220 000. През 2018 очевидно ще е нула. Разковничето е, разбира се, в по-високите производствени разходи. Преди година австралийското правителство поръча едно изследване, според което цената за производството на компоненти в страната е втората най-висока сред всички индустриални сили, отстъпвайки само на Япония. Да произвеждаш в Австралия е с 2% по-скъпо, отколкото в Германия, с 3% по-скъпо от САЩ, с 8% по-скъпо от Велико-

британия и с цели 21% по-скъпо от Китай.

В СЪЩОТО ВРЕМЕ НАДЕЖДИТЕ на австралийските производители, че търговското споразумение ще им отвори достъп до тайландския пазар, се сблъскаха с най-различни немитнически бариери - до такава степен, че браншовата асоциация определи спогодбата като "едностранна". Mitsubishi бе първата компания, закрила завода си в Австралия в резултат на срива. Послегваха Ford, Toyota и накрая General Motors.

Австралия обаче съвсем не е изолиран случай. В момента се наблюдава "глобално изместване в производството като последица от търговските споразумения между държави с големи разлики в цената на труда", коментира пред The Financial Times Фелипе Муньос, анализатор от Jato Dynamics.

ПРИМЕРИТЕ ЗА ТАКОВА ИЗМЕСТВАНЕ са много. Най-очевидният, разбира се, е Китай, където съчетанието от бързорастящ вътрешен пазар, ниски цени на труда и правителствен протекционизъм привлякоха много европейски, японски и американски автомобилни компании.

Друг отличен пример е Мексико, където покрай Северноамериканското споразумение за свободна търговия (NAFTA) се прехвърлят все повече промишлени работни места от САЩ - и не само. Дори агресивната намеса на Доналд Тръмп, който нарече NAFTA "най-калпавата сделка в историята" и заплаши автомобилните компании с 35% вносно мито, не забавя този процес. BMW продължава да строи гигантския си завод в Сан Луис Потоси, където ще произвежда Серия 3. Audi съсредоточава в Мексико производството на Q5, Toyota планира същото за Corolla. Дори американските гиганти не изглеждат твърде стреснати от президента си - GM увеличава инвестициите си южно от границата, а Ford след дълги колебания гали да прави Focus в Мексико или в Китай в крайна сметка избра Китай.

ДРУГИЯТ ГОЛЯМ ПЕЧЕЛИВШ от това разместване са страните от бившия социален лагер в Централна и Източна Европа. Членството в Европейския съюз им дава свободен, неограничен достъп до втория най-голям автомобилен пазар в света (официално изпреварил американския); ниските цени за труд и удобната логистика им дават допълнителни предимства. Дори и България усеща положителните ефекти благодарение на избуялите като гъби заводи за компоненти; но на гребена на вълната са страни като Унгария, Полша и най-вече Словакия.

През миналата година Унгария е произвела 522 000 автомобила - повече от цялата австралийска автоиндустрия в най-добрите ѝ години. Словакия е произвела 942 000, и със сигурност ще прехвърли милионната отметка с отварянето на новата фабрика на Jaguar Land Rover в страната. Автомобилният сектор е в основата на икономиката на страната, сведе безработицата до рекордно ниски нива и продължава да тласка заплатите нагоре: в завода на PSA Peugeot Citroen в Търнава например преди десетилетие средното възнаграждение бе 450 евро. Днес е над 1330 евро.

В БЪЛГАРИЯ СЕ НАБЛЮДАВА СХОДЕН процес, но в много по-малки мащаби заради липсата на крайно производство на автомобили. Защо едни страни успяват да привлекат автомобилните компании, а други - не, е спорен въпрос. Но голяма част от отговора ни бе дадена от търговския директор на Jaguar Land Rover Андри Гос в интервю за Bulgaria ON AIR. "Главната причина да изберем Словакия за новия си завод бе активният подход на местните власти", призна той.

ТАМ, КЪДЕТО ИМА ПЕЧЕЛИВШИ, естествено трябва да има и губещи. Засага никои не бърза да сподели съдбата на Австралия, разбира се. Повечето традиционни автомобилни производители като Япония и Германия са твърде могъщи, за да се поддадат бързо на ефектите от свободната търговия. Но под солидните фасади вече се усещат пукнатини. И японските, и германските гиганти все по-интензивно се възползват от предимствата на дестинации като Китай и Мексико. Във Великобритания индустрията е под двоен натиск от високите цени на труда и обвятия в неясноти Brexit. Опитите на политиците - от Меркел до Тръмп - да противодействат на това имат в най-добрия случай временен успех.

ИМА ОБАЧЕ ДРУГ ФАКТОР, който би могъл отново да поизравни везните и да спаси старите промишлени величия. Това е автоматизацията. С навлизането на роботите цената на труда става все по-маловажен фактор, и на преден план започват да излизат други - особено в индустрии като автомобилната, която е сред най-податливите на автоматизация. "Роботите могат да изпълняват повечето основни стъпки по производствената линия", казва пред FT г-р Сам Латрел, анализатор в консултантската компания Clifford Chance. "Когато роботи вършат работата, разходите за надници отстъпват място на сметките за електричество". ■

АВТОМОБИЛНИТЕ ПАРАДОКСИ НА БЪЛГАРИЯ

Според актуалния статистически годишник на ACEA, асоциацията на автомобилните производители в Европа, в България понастоящем се движат 508 коли за всеки хиляда жители - малко под средния показател за ЕС (579), но доста над Дания (501), Словакия (438), Унгария (377) и Румъния (308).

В същото време България официално има най-ниския показател нови регистрирани автомобили на 1000 души - едва 4 през 2016, при 5 за Румъния, 7 за Литва, 25 за Чехия, 38 за Австрия и т. н.

Остарелият автомобилен парк обяснява и защо България има едни от най-високите средни вредни емисии въглероден диоксид на километър, отстъпвайки само на Германия и прибалтийските държави. Другата част на обяснението е, че у нас е необичайно висок дялът на автомобили с по-големи двигатели.

Според официалните данни на ACEA в единствения у нас завод за крайна сглобка - на Great Wall в Баховица - през цялата минала година са произведени 114 автомобила - 62 леки и 52 лекотоварни. В Румъния са произведени 362 957, в Словакия - 942 546, в Унгария - 522 335.

Годишникът на ACEA хвърля и малко по-позитивна светлина върху напредъка на страната като производител за автомобилния сектор. По дял на пряко заетите в подобни производства (0.69% от трудова сила) България е по средата, съвсем малко зад Италия и пред страни като Белгия и дори Великобритания.

По официални данни пряко ангажирани в автомобилната промишленост у нас са 20 512 души, горе-долу колкото и в Холандия (за сравнение в съседна Гърция са 1700). Все пак България изостава чувствително от държави от региона, които успява да развият и крайно производство на автомобили - например Румъния (168 000 заети) или Словакия (66 000).

Reverse Migration

While people from the Third World flow to Europe and America, factories move in the opposite direction. How could this benefit Bulgaria?

By KONSTANTIN TOMOV / Photography SHUTTERSTOCK

On Friday, October 20, the 900 workers of the Holden plant in Elizabeth, South Australia, went to work for the last time. The owner General Motors then closed down the plant, effectively putting an end to Australia's century-old car industry. The green continent which just a decade ago produced half a million cars annually, will rely entirely on imports from now on.

OF COURSE, AT FIRST GLANCE this fact does not directly affect people in Bulgaria and Europe. With negligible exceptions, Australian cars have never been sold here. But the factors that destroyed Australia's thriving automotive industry are global and affect everyone. The big question now is whether the German, Japanese and American colleagues of Australia's Holden workers will follow suit. And not only in the automotive sector. The question, in fact, is whether in today's global world wealthy countries can afford to produce anything at all.

THE PROBLEMS OF AUSTRALIA'S automotive sector can easily be traced to a concrete event: the entry into force of the bilateral Free Trade Agreement with Thailand in 2005, which flooded the market with cheap import models. If the Australian auto industry made almost half a million cars a year in 2004, in 2012 this figure had already slumped to 220,000. In 2018 it will clearly be down to zero.

The key, of course, are the higher production costs. A year ago, the Australian government commissioned a survey according to which the cost of manufacturing components in the country is the second highest in the world after Japan. Manufacturing costs in Australia are 2% higher than in Germany, 3% higher than in the US, 8% higher than in the UK, and a staggering 21% higher than in China.

AT THE SAME TIME, THE HOPES of Australian producers that the trade agreement would give them access to the Thai market, were crushed by various non-tariff barriers – to the extent as to cause the industry association to call the Thai free trade deal “a one way agreement”. Mitsubishi was the first company to shut down its plant in Australia as a

result of the collapse. Ford, Toyota, and finally General Motors followed suit.

But Australia is by no means an isolated case. “The global shift in production is one of the consequences of free trade deals between countries with big labour costs differences,” Felipe Munoz, global automotive analyst at Jato Dynamics, told The Financial Times.

THE EXAMPLES OF SUCH A SHIFT are many. The most obvious one, of course, is China, where the combination of fast-growing domestic market, low labour costs and government protectionism have attracted many European, Japanese and American automotive companies.

Another excellent example is Mexico where, along the North American Free Trade Agreement (NAFTA), increasingly more industrial jobs are transferred from the US – and not only. Even the aggressive intervention of Donald Trump, who called NAFTA the “worst deal in history” and threatened car companies with a 35% import tariff, did not delay this process. BMW continues to build its huge plant in San Luis Potosi, where it will produce its 3 Series. Audi is centring the production of its Q5 in Mexico, Toyota plans to the same for its Corolla. Even the US giants don't seem too alarmed by their President - GM is increasing its investments south of the border, and Ford, after much hesitation whether to make the Focus in Mexico or China, ultimately chose China.

THE OTHER BIG WINNERS of this shift are the former socialist countries in Central and Eastern Europe.

Membership in the European Union gives them free, unlimited access to the world's second largest automotive market (officially ahead of the US); low labour costs and convenient logistics give them additional advantages.

Even Bulgaria is feeling the positive effects thanks to the mushrooming components plants, though countries like Hungary, Poland and especially Slovakia benefit the most.

Last year Hungary produced 522,000 vehicles – more than the entire Australian car industry in its best years. Slovakia has made 942,000 cars

BULGARIA'S AUTOMOBILE PARADOXES

According to the current statistical yearbook of the European Automobile Manufacturers Association (ACEA), there are currently 508 registered vehicles per 1,000 population in Bulgaria – slightly below the EU average (579), but well above Denmark (501), Slovakia (438), Hungary (377) and Romania (308).

At the same time, Bulgaria officially has the lowest indicator of new registered vehicles per 1,000 population – only 4 in 2016, compared to 5 for Romania, 7 for Lithuania, 25 for the Czech Republic, 38 for Austria, etc.

The outdated car fleet also explains why Bulgaria has some of the highest average harmful CO2 emissions per kilometre, second only to Germany and the Baltic countries. In addition, the share of cars with big engines is unusually high in Bulgaria.

According to official ACEA data, in the country's only assembly plant - of Great Wall in Bahovitsa – a total 114

units were produced during the whole of last year: 62 passenger cars and 52 light commercial vehicles. The figure for Romania is 362,957, for Slovakia 942,546, and for Hungary 522,335.

The ACEA yearbook also throws a more positive light on the country's progress as an automotive sector manufacturer. In terms of share of direct workers in such industries (0.69% of the labour force), Bulgaria ranks in the middle, just behind Italy and ahead of countries like Belgium and even the UK.

According to official data, direct employees in the automotive industry in Bulgaria total 20,512, roughly the figure in the Netherlands (compared to 1,700 in neighbouring Greece). Nevertheless, Bulgaria lags far behind countries in the region which managed to develop car production as well – e.g. Romania (168,000 employed) or Slovakia (66,000).

and is bound to exceed one million with the opening of Jaguar Land Rover's new plant in the country. The automotive sector is at the heart of the country's economy, has reduced unemployment to record low levels and continues to push up wages: for example, a decade ago, the average wage in the PSA Peugeot Citroen plant in Trnava was 450 euros. Today it exceeds 1,330 euros.

A SIMILAR PROCESS IS SEEN IN BULGARIA, although on a much smaller scale as there is no production of finished cars. Why some countries manage to attract car companies and others not, is a moot point. But a large part of our answer was provided by Jaguar Land Rover Group Sales Operations Director, Andy Goss, in an interview for Bulgaria ON AIR. "The main reason why we chose Slovakia for our new plant was the active approach of the local authorities," he said.

WHERE THERE ARE WINNERS, there are naturally also losers. So far, nobody is in a hurry to share Australia's fate, of course. Most traditional car manufacturers such as Japan and Germany are too powerful to quickly succumb to the effects of free trade. But cracks are already appearing below the solid facades. Both the Japanese and German giants are increasingly taking advantage of the benefits of destinations such as China and Mexico. In the UK, the industry is doubly pressured by high labour costs and the unclear Brexit. The attempts of politicians – from Merkel to Trump – to counteract this have, at best, had only temporary success.

HOWEVER, THERE IS ANOTHER FACTOR that could redress the balance and save the old industrial giants: automation. With the entry of robots, labour costs are becoming a less important factor and others are starting to emerge – especially in the automotive industry, which is one of the most susceptible to automation. "Robots perform most of the major steps in the production line," Dr Sam Luttrell, an analyst at law firm Clifford Chance, told FT. "When robots do the work, wage costs start to be replaced by electricity bills." ■

Since 1979

Since 2016

Beratungs- & Orga-Control AG

Nordstrasse 1
CH-6302 Zug

boc@boczug.com

Blvd. Totleben, 53-55
BG-1606 Sofia

www.boczug.com

Our Services

- Setting up companies and fiduciary services
- Private Banking and exchange transactions network
- Moving to Switzerland
- Gold transactions
- Tax and auditing
- Representation / assignments abroad
- International Trade Platform

INVESTOR FINANCE FORUM

6th
ANNUAL
CONFERENCE
FOR INVESTMENTS
AND FOREX TRADING

INVEST A DAY. WIN THE FUTURE

01.12.2017

Inter Expo Center | Sofia

RESERVE YOUR SEAT NOW
financeforum.investor.bg

General partners:

With the support of:

PHILIP MORRIS
BULGARIA FOOD

WOLF THEISS

Medical Dent

ГЛОБАЛНАТА НЕСИГУРНОСТ НЕ ПРЕЧИ НА ОЧАКВАНИЯТА ЗА РАСТЕЖ

GLOBAL UNCERTAINTY DOES NOT AFFECT GROWTH EXPECTATIONS

Средните по размер организации в глобалния бизнес - тоест компаниите с годишни приходи между 1 милион и 3 милиарда долара - не показват признаци на забавяне въпреки геополитическата несигурност. Малко над една трета от тях (34%) очакват да имат растеж от 6 до 10 процента тази година, значително изпреварвайки последните прогнози на Световната банка за ръст на БВП от 2.7%.

Резултатите от EY Growth Barometer - първо по рода си допитване до 2 340 мениджъри на подобни компании от 30 държави - показва, че въпреки геополитическите напрежения, включително Brexit, въпреки възхода на автоматизация и изкуствения интелект и въпреки недостига на квалифицирани кадри, 89% от изпълнителните директори виждат в днешната несигурност добра основа за растеж. Нещо повече - 14% от тях имат за цел да постигнат ръст над 16%.

"Глобалната икономическа ситуация е много по-солдна от това, което ни

внушава контекстът", обяснява Анет Кимит, която е начело на EY Global Growth Markets. "Мениджърите в средния сегмент не само са се приспособили към несигурността, но и я използват, за да растат, да поддържат гъвкави пазари и да гонят собствения си дневен рег".

Въпреки предстоящите две години преговори по Brexit, стартъпите от Великобритания показват най-високо ниво на увереност от всички проучени страни, като 26% от тях очакват растеж от 11-25%, а групи 23 на сто очакват растеж над 26%. За сравнение в САЩ над една трета (35 на сто) от компаниите планират скромен растеж от под 5%.

Мениджърите посочват привличането на талант като главен приоритет (23%), следван от повишаването на ефективността (21%) и съкращаването на бюрокрацията (12%). Внушителните 93% от запитаните виждат технологиите като основно средство да намерят търсения талант.

Global middle market organizations - meaning companies with annual revenues of US\$1m-US\$3b - are showing no signs of slowing down in the face of geopolitical uncertainty. Over one-third (34%) of them plan to grow 6%-10% this year, far outpacing the latest World Bank global GDP growth forecasts of 2.7%.

The findings released in the EY Growth Barometer, a first-of-its-kind survey of 2,340 middle market executives across 30 countries, reveal that in spite of geopolitical tensions, including Brexit, increasing populism, the rise of automation and artificial intelligence (AI) and skilled talent shortages, 89% of executives see today's uncertainty as grounds for growth opportunities. What's more, 14% of all companies surveyed have current year growth ambitions of more than 16%.

"The global economic backdrop is much stronger than what the prevailing narrative has been telling us", explains Annette Kimmitt, EY Global Growth Markets Leader. "Middle market leaders are not only attuned to uncertainty, but are seizing it to grow, disrupt other markets and drive their growth agendas".

Despite facing two years of Brexit negotiations, start-ups headquartered in the UK are displaying the highest levels of confidence of the countries surveyed, with 26% seeking to grow by 11-25% and a further 23% looking at year-on-year growth of more than 26%. For comparison, in the US more than a third (35%) of all companies plan modest growth increases of under 5%.

Executives cite talent (23%) as the top priority ahead of improved operations (21%), cutting red tape (12%) and beneficial agreements (8%). A staggering 93% of executives see technology as a means of attracting the talent they need.

**25 years
building a better
working world
in Bulgaria**

EY
Building a better
working world

БЪДЕЩЕ ПО ПОРЪЧКА

Как автомобилните компании могат да се подготвят за предстоящите революции в транспорта? За BMW отговорът е "не сами"

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Lumiduct е любопитна система от прозрачни фотоволтаични панели, замислени да се монтират по фасадите. Създателите ѝ вярват, че ще решат най-големия проблем на толкова популярните напоследък стъклени сгради: лошата им енергийна ефективност. Панелите им произвеждат до 15 пъти повече енергия от обикновените фотосоларни стъкла, просто защото могат да се въртят по посока на слънчевата светлина. В същото време, за разлика от обикновените панели, те не затъмняват вътрешността на сградите, а пропускат разсеяната дневна светлина.

SKYTREE Е СЪЗДАДЕНА ОТ УЧЕНИ от Европейската космическа агенция (ESA) система за извличане на въглероден диоксид от въздуха. Първоначално е замислена за Международната космическа станция, но всъщност е приложима във всяко затворено помещение - и на практика значи, че няма да се налага да се карате със зиморничавата колежка всеки път, когато искате да пуснете в стаята малко свеж

въздух. Сега създателите ѝ разработват вариант за автомобили, който не само ще пречиства въздуха в купето, но и ще го подгрява - неща, за които в досегашните автомобили понякога отиват до 40% от енергията на двигателя.

LEYDENJAR Е РАЗРАБОТКА на холандски физици и енергетици и представлява принципно нов тип силициеви аноди. Ако бъдат използвани вместо обичайните графитови аноди, те могат да увеличат енергийната плътност на литиево-йонната батерия с до 50% - което би премахнало главната пречка пред нашествието на електрическите автомобили и ще направи електрическото задвижване реална възможност дори за самолетите.

НА ПРЪВ ПОГЛЕД МЕЖДУ ТЕЗИ три компании няма много общо. Но те са финалистите в тазгодишното издание на BMW Startup Challenge - една инициатива на германския производител на автомобили, която до голяма степен загатва как ще се

промени развойната дейност в сектора в бъдеще.

Автомобилната индустрия е изправена пред най-голямата промяна, откакто двигателят с вътрешно горене замени коня. "Автомобилната индустрия ще се превърне в индустрия на авто-мобилността", подчертава Петер Шварценбауер, член на борда на директорите на BMW, който освен за марките MINI и Rolls-Royce отговаря и за "дигиталните иновации" в групата. Големият въпрос сега, признава той, е дали автомобилните компании ще са достатъчно бързи да стигнат там първи, преди технологичните гиганти. "Скоростта никога не е била силната страна на автомобилните компании, а сега сме изправени пред конкуренти, които не играят по познатите правила".

ЗАДАВАЩАТА СЕ ГОЛЯМА ПРОМЯНА има четири основни аспекта: електрическо задвижване, автономно управление, нулеви вредни емисии, мобилни услуги. Взета поотделно, всяка от тях може да револю-

LeydenJar спечели тазгодишния BMW Startup Challenge. Кристиан Рууг (в средата) получава наградата от Петер Шварценбауер (вдясно) и шефа на BMW за Холандия Нийл Фиорентинос. LeydenJar has won this year's BMW Startup Challenge. Christian Rood (in the middle) accepted the reward from Peter Schwarzenbauer (right) and BMW Netherlands executive director Neil Fiorentinos

ционизира транспорта. Ефектът им заедно е невъзможен за предвиждане дори за най-големите световни корпорации.

В момента в Европа собствениците на автомобили ги ползват само в 4% от времето. През останалото те само заемат ценно място в града и се обезценяват. Автономното управление може да преобърне този модел. "През 2030 година, когато улиците вече ще са пълни с роботизирани коли, ефектът ще е фантастичен", смята Шварценбауер. "Няма да има нужда от светофари или от места за паркиране по улиците. Ще имаме нула катастрофи, нулев шум и нулеви вредни емисии. Качеството на живот в градовете ще се повиши неумоверно".

НО КАК ТОЧНО ЩЕ СЕ СЛУЧИ ТОВА? Кои решения ще имат успех? И как биха могли автомобилните гиганти да се подготвят за едно толкова непрегсказуемо бъдеще? Според BMW отговорът е: не сами. Компанията отдавна търси партньори, подпомагайки всевъзможни начинаещи бизнеси -

и то далеч не само в автомобилния сектор. В момента BMW има три действащи инструмента в тази област, разположени в различни точки на планетата и насочени към различни партньори.

В Мюнхен действа Startup Garage - нещо между работилница и развоен център, насочен към стартапи с интерес към автомобилния сектор. Той им осигурява не толкова финансиране, колкото технологична помощ и, най-важното, достъп до крайни клиенти.

В НЮ ЙОРК Е БАЗИРАНА URBAN X - ускорител за стартапи под шапката на MINI, чиято цел е да насърчава всякакви решения за подобряване на градската среда - дори и без всякаква връзка с автомобилите. Urban X предлага до 100 000 долара финансиране в замяна на до 10% от капитала на стартиращите компании. "Градовете са може би най-възбуждащото изобретение на всички времена, по много причини", казва г-р Ева Бекер от Urban X. "Но само ако си дадем сметка, че те трябва да се строят

преди всичко и изцяло с мисъл за хората". Досегашните проекти, подкрепени от ускорителя, се простират от дигитални ключалки, през софтуер за подобряване на трафика, до системи за отглеждане на зеленчуци в затворени пространства.

И накрая съществува BMW i Ventures - компания за рисков капитал, базирана в Силициевата долина, която предлага от 0.5 до 20 млн. долара финансиране за проекти, свързани с мобилността.

Тези три инструмента, водещи до стотици нови партньорства, трябва да помогнат на германския гигант да предвиди всички възможности за бъдещето - по добре изпитания метод на пробите и грешките. "В съвременния бизнес на една голяма корпорация не ѝ е позволено да се проваля", подчертава Петер Шварценбауер. Цената на неуспеха е твърде висока - и това по принуда прави големите компании твърде предпазливи и консервативни. "Чрез контакта със стартапите ние можем отново да се научим да се проваляме - но и да успяваме", казва Шварценбауер. ■

OUTSOURCING THE FUTURE

How can automotive companies prepare for the upcoming transport revolutions? For BMW the answer is “not alone”

LUMIDUCT is an interesting system of transparent solar panels, designed to be mounted on façades. Its creators believe that they will solve the biggest problem of the currently popular glass buildings: their poor energy efficiency. Their panels produce up to 15 times more energy than normal photosolar glass, simply because they can rotate with the sunlight. At the same time, unlike ordinary panels, they do not darken the inside of buildings but admit dispersed daylight.

SKYTREE, created by scientists at the European Space Agency (ESA), is a system for extracting carbon dioxide from the air. Initially designed for the International Space Station, it can actually be used in any closed space. In practice this means that you won't have to quarrel with your fellow workers every time you want to let some fresh air into the room. Its designers are now developing a version for cars that will not only purify the air inside the cabin, it will also heat it – things for which up

to 40% of engine power is sometimes used in today's cars.

LEYDENJAR was developed by Dutch physicists and power engineers and is basically a new type of silicon anodes. Used instead of ordinary graphite anodes, they can increase the energy density of a lithium-ion battery by up to 50% - which would eliminate the main obstacle to the invasion of electric cars and make electric drive a real option even for aircraft.

AT FIRST GLANCE these three companies have little in common. But they are the finalists in this year's BMW Startup Challenge – an initiative of the German carmaker which largely hints at how the sector's development activity will change in the future.

The automotive industry is facing the biggest change since the internal combustion engine replaced the horse. "The automobile industry will be transformed into an industry of auto-

mobility," says Peter Schwarzenbauer, Board Member of BMW responsible not only for the MINI and Rolls-Royce brands but also for the digital innovation in the group. The big question now, he admits, is whether car companies will be quick enough to get there first, ahead of the technological giants. "Speed has never been the strong point of car companies, and now we are facing competitors who do not play by the rules."

THE COMING BIG CHANGE has four main aspects: electrification, autonomous drive, zero emissions, mobility services. Taken separately, each of them could revolutionize transport. Their pooled effect is impossible to predict even for the world's largest corporations.

At present car owners in Europe use their vehicles a mere 4% of the time. During the rest of the time they just take up valuable space in the city and depreciate. Autonomous drive could reverse the pattern. ▶

Правни информационни системи

АПИС Право

Пълната нормативна уредба на България

АПИС Евро Право

Европейското законодателство и връзката му с българското право

АПИС Практика

Съдебна практика и исков процес

АПИС Процедури

Готови решения за извършване на административни услуги и правни действия: готови бланки, формуляри, образци на договори, решения и други

АПИС СОФИТА

Българското законодателство на английски език

АПИС Време

Индикатор за промени в законодателството и известяване с SMS и E-mail; срокове, коментари, експертни анализи

Финансови информационни

АПИС Финанси

Икономическо моделиране, фискален режим, финансов анализ, законна и договорна лихва

АПИС Евро Финанси

Финансови практики в ЕС и приложението им в България

Модел на данъчна спогодба на ОИСР 2010 и Ръководство за трансферно ценообразуване на ОИСР 2010

/съвместни продукти на Апис и Интерлек консулт/

Спогодби за избягване на двойното данъчно облагане

Информационни системи за лицата и фирмите

АПИС Регистър+

Търговски регистър и регистър Булстат; данъчни и осигурителни регистри; неофициален раздел на ДВ, справки за свързани лица

АПИС Регистър - Фирмен анализ

Финансов и сравнителен анализ /на фирми/ чрез показателите от годишните финансови отчети

Модул "Исковни молби"

Информация от окръжните съдилища в страната за заведените исковни молби за откриване на производство по несъстоятелност на фирми и търговски дела по ГПК

АПИС Глобус

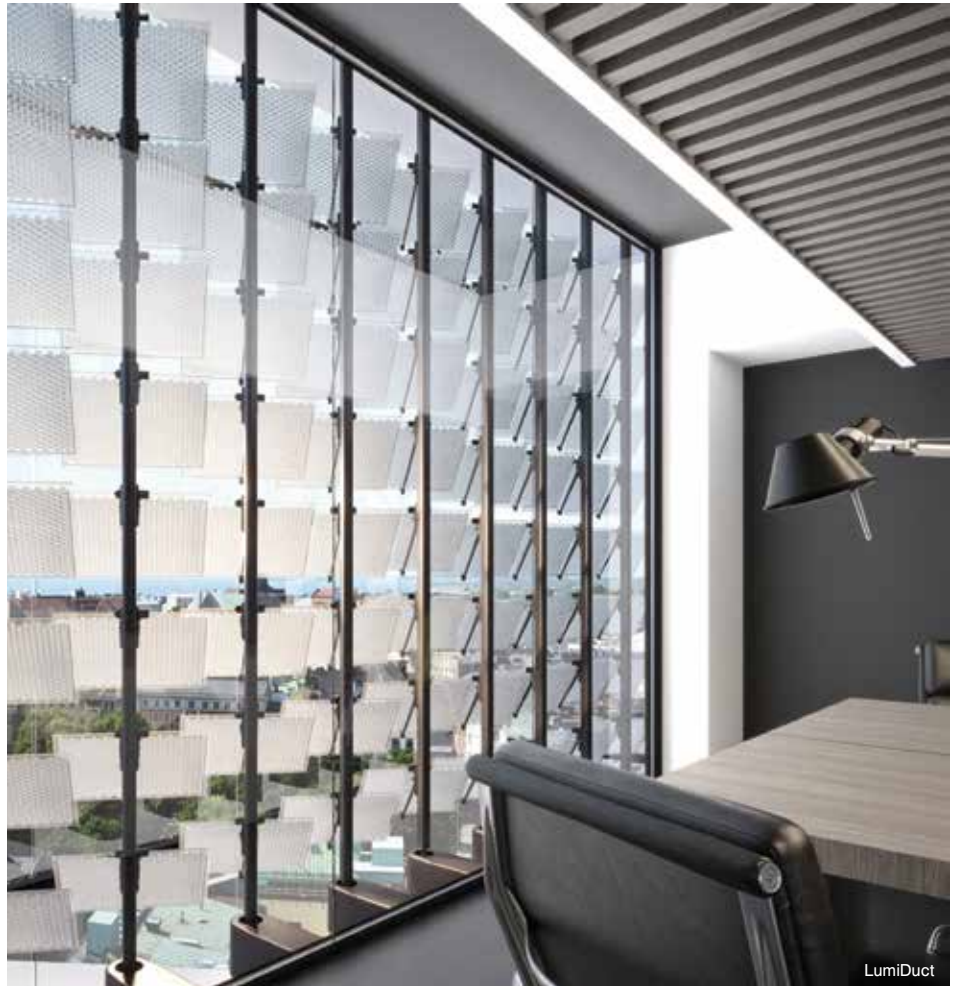
Правен режим на чуждестранните инвестиции и на чужденците в България; външнотърговски сделки

Link Detector

Ново софтуерно решение – БЕЗПЛАТНА добавка към интернет браузърите, разработено от АПИС за улеснение на работата на финансиста, мениджъри, юристи и всички, които ползват правна информация в интернет пространството. Приложението разпознава правни цитати от българското и европейското право и наименования на лица и фирми в текста на разглежданите или редактираните от потребителя документи и поставя връзки към съдържанието на съответните правни актове.

Повече информация за продуктите и услугите на АПИС можете да намерите на www.apis.bg

Сертификат по ISO 9001 – 2015

► "In 2030 and beyond, when the streets are full of robot cars, the impact on cities will be tremendous," says Schwarzenbauer. "There will be no need for traffic lights or signs or on-street parking. Zero accidents, zero noise and zero emissions. The quality of life in cities will increase dramatically."

BUT HOW EXACTLY WILL THIS HAPPEN?

Which solutions will be successful? And how can automotive giants prepare for such an unpredictable future? According to BMW, the answer is: not alone. The company has long been looking for partners, supporting all kinds of startups – and that not only in the automotive sector. Currently BMW has three active instruments in this area, located in different parts of the world and targeting different partners.

In Munich you have the Startup Garage – something between a workshop and R&D centre, targeting startups interested in the automotive sector. It provides them not so much with financing as with technological assistance and, most importantly, with access to end users.

THE NEW YORK-BASED URBAN X is a startup accelerator under the MINI umbrella,

which aims to encourage any urban improvement solutions – even without a connection to cars. Urban X offers up to \$100,000 financing in exchange for an up to 10% stake in the startup company.

"Cities might in fact be one of the most fascinating inventions of all times, for many reasons," says Dr. Eva Becker of Urban X. "But only if we recognize that cities need to be built first and foremost for people." Previous projects supported by the accelerator range from digital locks, via traffic-optimising software, to vegetable growing systems in closed spaces.

Finally, there is BMW i Ventures - a venture capital company based in Silicon Valley, which offers from \$500,000 to \$20 million financing for mobility projects.

These three instruments, leading to hundreds of new partnerships, must help the German giant to predict any future possibilities – according to the well-tried trial and error method. "In today's business, a large corporation is not allowed to fail," Peter Schwarzenbauer stresses. The cost of failure is too high – and this of necessity makes big companies too cautious and conservative. "The contact with startups can again teach us to fail – but also to succeed," Schwarzenbauer says. ■

1. 2. 3. 4. 5.

**РИЦАРЯТ НА
НЕЗДРАВНИЯ
РАЗУМ**

Нобеловата награда за Ричард Теълър е закъснялото признание на икономистите, че хората не са рационални същества

Текст ВАЛЕРИ ЦЕНКОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Представете си, че на седалката до вас в самолета седи жена, която чете новия брой на THE INFLIGHT MAGAZINE. Как смятате, дали тя има университетска диплома, или е завършила само гимназия?

Първосигналната реакция на повечето хора е да избера първата възможност - може би защото инстинктивно свързваме четенето с високата образование. Но рационалният избор би бил вторият вариант: в края на краищата статистиката ни подсказва, че на всяка жена висшист се пада пет с гимназиално или по-ниско образование.

ПОДОБЕН ПРИМЕР (макар и, признаваме си, с друго списание), е описан в книгата на проф. Даниел Канеман "Thinking, Fast and Slow", в която психологът разказва за експериментите на професор Ричард Теълър от Чикагския университет.

Теълър, най-новият лауреат на Нобеловата награда за икономика (не ни питайте защо някои уж сериозни български медии го наричат Талър, Талер и пр.), е посветил над 40 години от живота си, за да докаже, че хората не действат и не инвестират рационално. И съответно "чистите" икономически теории никога не действат в реалния живот.

"Фактът, че хората са човешки същества, е интересен само ако е изказан от икономисти. За всички останали той е очевиден", пошегува се с известна самоирония самият проф. Теълър в едно интервю за New Yorker. Но всъщност по времето, когато той за пръв път се опита да изложи теорията си - още през 70-те години - това бе тема-табу. Нобелът е награда както за проникателността, така и за смелостта му да се опълчи на доминиращото мнение.

ИМЕННО ПРЕЗ 70-ТЕ ГОДИНИ двама израелски психолози - Даниел Канеман и Амос Тверски - за първи път формулират тезата, че хората не са склонни да действат рационално. Теълър доразвива техните разсъждения със

серия блестящи научни статии, разкриващи „дефектите на човешкото мислене“, които демонстрираме всекидневно. Добър пример е онзи с лекарят, който казва на пациента, че се налага да се подложи на тежка операция и има 95 процента шанс да оцелее. И пациентът се съгласява, тъй като смята, че рискът е оправдан. Но ако лекарят му каже, че има 5% процента опасност да умре, в повечето случаи пациентът отказва операцията. Информацията и шансът са едни и същи. Но решението ни зависи от това как са ни представени.

Трудовете на Теълър най-после обясняват защо простите трикове на търговските вериги действат толкова добре - и защо сме склонни да предпочетем стоката, която е намалена до цена 10 долара, пред сходна стока, която също струва 10 долара, но без "намаление".

ЕТО ОЩЕ ЕДИН ПРИМЕР за ирационалното ни икономическо мислене: шофьор на такси, който всеки ден си поставя определена гранична сума, която трябва да заработи от курсовете си. Голяма част от шофьорите постъпват точно така. Но това не е интелигентният избор. В натоварените дни, когато има много клиенти, шофьорът спира работа по-рано и пропуска да спечели повече. В слабите дни, вместо да се откаже и да използва свободното време за почивка и за семейството си, той работи двойно по-дълго. Обратният подход би му донесъл и повече пари, и повече свободно време.

КОЙ ВСЕ ПАК Е РИЧАРД ТЕЙЛЪР? "Малко мързелив, склонен постоянно да отлага, обича да си пиува": така казва самият той за себе си. Също така е президент на Американската икономическа асоциация - пост, заеман в миналото от светила като Милтън Фридман и Джон Кенет Гълбрейт.

Но основното занимание на 72-годишния икономист е да преподава в Чикагския университет. Освен това има собствена инвестиционна фирма (Fuller & Thaler Asset Management), където печели като „допълнителен доход“ ▶

The Knight of the Unsound Mind

The Nobel Prize for Richard Thaler is the belated recognition from the economists that people are not rational beings

By VALERI TSENKOV / Photography SHUTTERSTOCK

Imagine that a woman is sitting on the seat next to you in the plane, reading the new issue of THE INFLIGHT MAGAZINE. What do you think, does she have a university diploma, or has she graduated from just a high school?

The knee-jerk reaction of most people is to choose the first possibility - maybe because we instinctively associate reading with a high education level. But the rational choice would be the second variant: after all statistics tell us that for every woman with a higher education there are five with a secondary or lower level of education.

A SIMILAR EXAMPLE (although, we admit, with another magazine), is described in Prof. Daniel Kahneman's book "Thinking, Fast and Slow", in which the psychologist tells of the experiments of Professor Richard Thaler from The University of Chicago. Thaler, the latest winner of the Nobel Prize in Economics (do not ask us why some allegedly serious Bulgarian media are calling him Talur, Taller, etc.) has devoted over 40 years of his life in order to prove that people do not act and invest rationally. And accordingly the "pure" economic theories are never working in real life.

"The fact that people are human beings is interesting only if expressed by economists. For anyone else it is obvious", Prof. Thaler himself joked with a certain self-irony in an interview for new Yorker. But actually at the time when he first tried to expound his theory - as early as the 70s - this was a taboo subject. The No-

bel Prize is an award both for his perspicacity and for his courage to take a stand against the dominant opinion.

EXACTLY IN THE 70s two Israeli psychologists - Daniel Kahneman and Amos Tversky - for the first time enunciate the thesis that people are not prone to acting rationally. Thaler developed further their ratiocinations with a series of brilliant scientific articles, uncovering the "defects of human thinking", that we are demonstrating every day. A good example is the one with the physician, who tells the patient that he has to undergo major surgery and has a 95 per cent chance of surviving. And the patient agrees, due to him thinking that the risk is justified. But if the physician tells him that there is a 5% chance of him dying, in most cases the patient refuses surgery. The information and the chance the same. But our decision depends on how they are presented to us. Thaler's works are explaining at last why the simple tricks of the retail chains are working so well - and why we are prone to preferring the article with a price reduced to 10 dollars instead of a similar article, which also costs 10 dollars, but without a "reduction".

HERE IS ANOTHER EXAMPLE for our irrational economic thinking: a taxi driver, who everyday sets himself a certain "trigger amount", which he has to earn from his runs. Most of the drivers act in precisely this way. But this is not the intelligent choice. In the busy days,

when there are many clients, the driver stops working earlier and misses the opportunity to earn more. In the weak days, instead of giving up and using the free time for rest and for his family, he works twice as long. The opposite approach would bring him both more money and more free time.

WHO IS RICHARD THALER THOUGH?

"A bit lazy, prone to constantly postponing, likes to have a drink": that is what he says about himself. He is also the president of the American Economic Association - a position held in the past by luminaries such as Milton Friedman and John Kenneth Galbraith. But the main occupation of the 72 years old economist is teaching at the University of Chicago. Besides that he has his own investment firm (Fuller & Thaler Asset Management), where he is earning as "an additional income" 150 000 per year, and in 2015 he even made a short appearance on the big screen in the movie The Big Short.

Professor Thaler is also a founder of an entire trend in economic theory - the behavioural funding. His friend and mentor Daniel Kahneman has his own explanation for Thaler's scientific predilections: "The best thing with Thaler, the one that's making him special, is that he's lazy".

THE NOBEL PRIZE IN ECONOMICS ITSELF is often an example for the irrational behavior. Above all it is not exactly a "Nobel" one - in the

sense that it is not one of the original prizes, specified in Alfred Nobel's Will, but instead has been added in 1968 at the request of and with the money of the Swedish National Bank. There are more than enough ironic moments in its history: for example its awarding in 1997 to Myron Scholes and Robert Merton for their innovative methods for determining the value of derivatives. Their common Long-Term Capital Management hedge fund truly realized huge profits with those financial instruments. But a year later the Asian crisis collapsed it in just four months and led to a loss of 4.6 billion dollars.

WITH RICHARD THALER THE CASE is an opposite one: he wins the prize precisely for the war-cry "The king is naked!", as the expression of The Washington Post was. And well deserved at that, because the professor from Chicago transformed Behavioural economics into a respected branch of knowledge, which is being studied in dozens of universities around the world, with Harvard and Berkley in the lead, and is increasingly recognized even by conservative organizations such as the World Bank.

He is well-known as a father of the idea of "Libertarian paternalism", referred to in jargon as Nudging.

According to Thaler in the cases, in which people are prone to taking irrational economic decisions, it is good to "nudge" them in the direction of the rational. This is not a call for some "dictatorship of the common sense" - what

Thaler simply proposes is for us to use the human weaknesses, in order to overcome them.

WITH THE PARTICIPATION OF THE NEW Nobel Prize winner various models and programmes have been elaborated, which are already being applied in practice. In two quite conservative spheres at that - pension provision and organ donation.

In 2008 Thaler and the then Presidential Advisor Cass Sunstein published the book "Nudge", which in a very short period of time became a bestseller and was so successful that the then British Prime Minister David Cameron invited him to London and entrusted him with the management of the Behavioural Insights Team. This team, which the British press at lightning speed renamed "the Nudge Unit", played a very important role in the success of Cameron's economic programmes - right until the unfortunate referendum on Brexit.

IN THE USA THALER ELABORATED the "Save More Tomorrow" initiative. This is a new model for retirement provision, in which the employees receive assurance for a future increase of the salaries, with them agreeing for a growing part of this increase to go for their pension. This corrects one of the main problems of the pension system: that people react more to temporary temptations than to long term strategies. To put it simply, they are more inclined to spend their money today, than to save them for after 10 years.

Thaler rejects force as a solution to that type of problems. He thinks that people just need to be "nudged" towards the right choice, without it being obligatorily imposed on them. Such a nudging is for example employers not to wait for their employees to submit an application for being included in a pension scheme, but to automatically include them. People still have the right to waive it - but practice shows that when it is not necessary for the initiative to come from them, and the decision is given to them without making any effort, a far greater number of people are prone to joining.

SIMILAR METHODS may be used in the fight with all major problems of modern civilization: poverty, unemployment, consumer protection, narcotics, corruption, pollution. Their application is, of course, at its initial stage. But the next decade will most probably belong to Richard Thaler and his followers. And to the politicians and economists who finally comprehend that the most effective way of combating human weaknesses is by first accepting their factual existence.

"In order to make good economics, you must not forget that people are human beings", Thaler reminded after the receipt of the Nobel Prize. But this distinction, which goes with a premium of 1.1 million dollars has not affected his characteristic sense of self-irony. Asked what is he going to do with the money, Thaler smiled: "I'll do my best to spend them as irrationally as possible". ■

► по 150 000 годишно, а през 2015 дори се появи за кратко на голям екран във филма The Big Short.

Професор Тейлър е и основател на едно цяло направление в икономическата теория – поведенческото, или бихейвиористично финансиране. Неговият приятел и ментор Даниел Канеман има свое обяснение за научните му предпочитания: "Най-хубавото нещо при Тейлър, което го прави специален, е, че е мързелив".

САМАТА НОБЕЛОВА НАГРАДА за икономика често е пример за нерационалното поведение. Преди всичко тя не е точно "Нобелова" - в смисъл, че не е от оригиналните премии, посочени в завещанието на Алфред Нобел, а е добавена през 1968 по настояване и с парите на Шведската национална банка. В историята ѝ има предостатъчно иронични моменти: например присъждането ѝ през 1997 на Майрън Шоулс и Робърт Мъртън за новаторските им методи за оценка на деривативи. Общият им хеджингов фонд Long-Term Capital Management наистина реализира огромни печалби с тези финансови инструменти.

Но година по-късно азиатската криза само за четири месеца го срива и донесе загуба от 4.6 милиарда долара.

ПРИ РИЧАРД ТЕЙЛЪР СЛУЧАЯТ е противоположен: той печели наградата тъкмо за-

ради бойния вик "Царят е гол!", както се изрази The Washington Post. И съвсем заслужено, защото чикагският професор превърна поведенческата икономика в уважавана дисциплина, която се изучава в десетки университети по света, начело с Харвард и Бъркли, и все повече се възприема дори от консервативни организации като Световната банка.

Той е известен като баща на концепцията за „либертарианския патернализъм“, жаргонно наричана Nudging - побутване, подтикване.

Според Тейлър в случаите, когато хората са склонни да вземат ирационални икономически решения, е добре да бъдат "побутнати" към рационалното. Това не е призив за някаква "диктатура на здравия разум" - Тейлър просто предлага да използваме човешките слабости, за да преодолеем тях самите.

С УЧАСТИЕТО НА НОВИЯ нобелов лауреат са разработени различни модели и програми, които вече се прилагат на практика. И то в две доста консервативни сфери – пенсионното осигуряване и донорството на органи.

През 2008 Тейлър и тогавашният президентски съветник Кас Сьнстийн издадоха книгата „Подбутване“ (Nudge), която съвсем за кратко се превърна в бестселър и имаше такъв успех,

че тогавашният британски премиер Дейвид Камерън го покани в Лондон и му повери ръководството на Екипа за поведенчески изследвания (Behavioural Insights Team). Този екип, който британската преса светкавично прекръсти на "Ромата за побутване" (Nudge Unit), изигра много важна роля за успехите на икономическите програми на Камерън - чак до злополучния референдум за Brexit.

В САЩ ТЕЙЛЪР РАЗРАБОТИ инициативата „Спестявай утре повече“ (Save More Tomorrow). Това е нов модел за пенсионно осигуряване, при който служителите получават уверение за бъдещо увеличение на заплатите, като се съгласяват нарастваща част от това увеличение да отива за пенсията им. Това коригира един от главните проблеми на пенсионната система: че хората реагират повече на краткосрочни изкушения, отколкото на дългосрочни стратегии. Казано по-просто, по-склонни са да похарчат парите си днес, вместо да ги спестят за след 10 години.

Тейлър отхвърля принудата като решение на такъв тип проблеми. Той смята, че хората просто имат нужда да бъдат "побутнати" към правилния избор, без той да им бъде налаган задължително. Такова побутване е например работодателите да не чакат служителите им сами да подадат заявка за включване в пенсионна схема, а да ги включват автоматично. Хората пак имат правото да се откажат от нея - но практиката показва, че когато не е нужно инициативата да идва от тях, а решението им се предоставя наготово, доста повече хора са склонни да се включат.

ПОДОБНИ МЕТОДИ могат да се използват за борбата с всички главни проблеми на съвременната цивилизация: бедността, безработицата, защитата на потребителите, наркотиците, корупцията, замърсяването. Прилагането им е още в началния си етап, разбира се. Но следващото десетилетие вероятно ще принадлежи на Ричард Тейлър и последователите му. И на политиците и икономистите, които най-после схванат, че най-ефективният начин да се борят с човешките слабости е като първо ги приемат за даденост.

"За да правиш добра икономика, не бива да забавяш, че хората са човешки същества", напомни Тейлър след получаването на Нобеловата награда. Но това отличие, което върви с парична премия от 1.1 милиона долара, не е повлияло на характерното му чувство за самоирония. Запитан какво ще направи с парите, Тейлър се усмихна: "Ще се постарая да ги похарча колкото е възможно по-неразумно". ■

Ричард Тейлър
Richard Thaler

Beoplay A2 Active - Beoplay A9 - Beoplay H4

BLACK FRIDAY

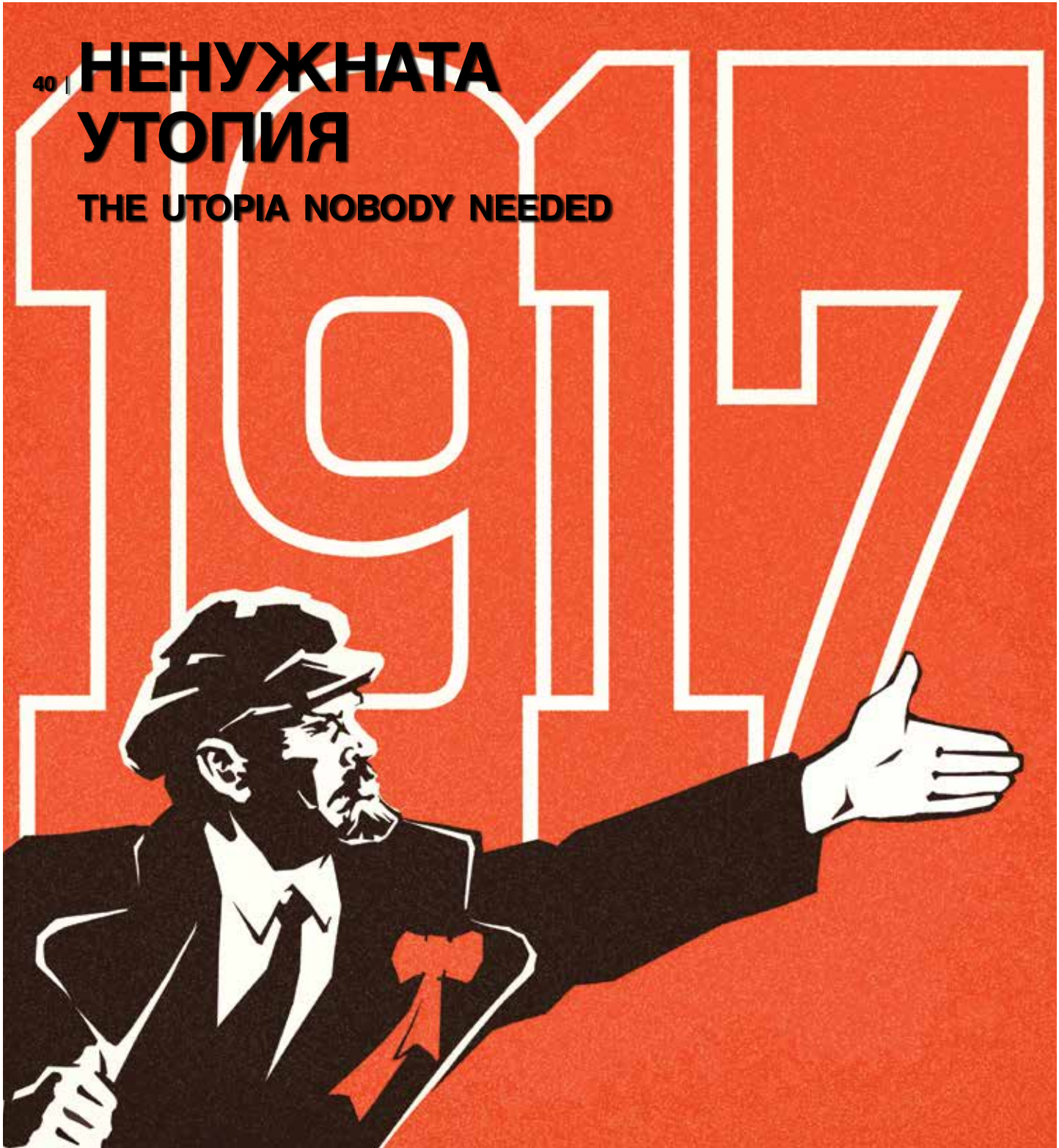
Here's the deal. When it comes to great sound, it's black and white. True and clear.
Find your Black Friday deal on Beoplay A2 Active, Beoplay A9 and Beoplay H4
in Bang & Olufsen stores or at beoplay.com.

Bang & Olufsen Bulgaria - Tel: +359 2 8073757 - Email: sofia@beostores.com
КАТО НИКОЙ ДРУГ. — СОФИЯ, УЛ. ОБОРИЩЕ 10

MAKE BEAUTIFUL MUSIC

40 | **НЕНУЖНАТА
УТОПИЯ**
THE UTOPIA NOBODY NEEDED

44 | **КНИГА НА СТРАШНИЯ СЪД**
APOCALYPSE THEN

48 | **МЛАДИТЕ ЛЪВОВЕ**
THE YOUNG LIONS

ЗАБРАВЕНИТЕ БЪЛГАРИ

След 104 години Албания най-после официално
призна българското малцинство

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Новоизкованото приятелство между България и Македония бе подложено на първото си сериозно изпитание още през октомври, само два месеца след подписването на договора за добросъседство и приятелство между двете държави. Повод стана новият албански Закон за защита на малцинствата, който за пръв път в 105-годишната история на независима Албания призна съществуването на българско малцинство.

БЪЛГАРОЕЗИЧНОТО НАСЕЛЕНИЕ в Албания е засвидетелствано от исторически извори още през XVI век. В продължение на столетия то е съсредоточено в три основни области - Гора, в североизточна Албания по границата с Косово, Голо Бърдо, по източната граница с Македония, и Мала Преспа, по албанските брегове на Охридското и Преспанското езера. "Понякога забравяме един много важен, елементарен факт. В продължение на векове ние и албанците сме живели в рамките на една обща държава - Османската империя", коментира пред Bloomberg TV България историкът Боби Бобев, дългогодишен посланик в Тирана. "В тази обща структура е имало свободно движение на хора и стоки, затова не бива да ни изненадва, че понякога човек може да открие чуждо етническо присъствие на най-невероятни места".

ИМЕННО БЪЛГАРСКОТО МАЛЦИНСТВО в Голо Бърдо и съседните планински райони е и главната причина България да е една от първите страни, признали обявената през 1912 година независимост на Албания. В продължение на почти половин век обаче това малцинство бе на практика изоставено от София - заради izolацията на Албания по времето на диктаторите Енвер Ходжа и Рамиз Алия, от една страна, и заради "безумната" по гумите на Бобев позиция на Българската комунистическа партия, че всъщност това малцинство е македонско.

Заг дългогодишното нежелание на Тирана да признае това малцинство не е трудно да се отгатне силният външен натиск - отначало от Югославия, после от Македония. Многочисленото албанско население в Македония е на практика заложник на добрите отношения между двете страни, така че предпазливостта на Тирана е разбираема.

Дори и сега в новия Закон за защита на малцинствата българското първоначално бе пропуснато, и се наложи премиерът Бойко Борисов настоятелно да постави въпроса пред колегата си Еду Рама. В крайна сметка Рама отстъпи.

ТАЗИ ОТСТЪПКА НА ТИРАНА обаче съвсем очаквано предизвика острата реакция на Скопие. "Това е разбираема позиция", подчертава Боби Бобев. "Ако в Албания, отвъд западната граница на Македония, живеят българи, както и от източната ѝ граница, то тогава какви са тези по средата? Но в нашата официална българска позиция има една много силна и характерна черта: нейната абсолютна демократичност. На нас не ни се свиги, че част от това малцинство се определя като македонци. Всеки в края на краищата има священото право да се самоопределя като такъв, какъвто се чувства. Но нека да не пречи на другите, които се чувстват различни - чувстват се българи".

Колко точно са тези хора, е невъзможно да се каже с точност. Самият Бобев настоява, че това е население, "раздвоено в своите чувства". При последното преброяване в Албания през 2011 година цели 390 000 души не отговориха на въпроса за етническата си принадлежност. Вероятно в тази бройка попадат и албанските българи - просто защото тогава в анкетата имаше опции "македонец", "сърбин" и "грък", но не и "българин". Следващото преброяване през 2021 година ще даде отговор на много въпроси около българското население в Албания. ■

THE FORGOTTEN BULGARIANS

After 104 years, Albania has at last officially recognized its Bulgarian minority

By KALIN ANGELOV / Photography SHUTTERSTOCK

The newly forged friendship between Bulgaria and Macedonia was put to its first serious test already in October, just two months after the two countries signed a Treaty of Good-neighbourliness and Friendship. The reason was the new Albanian Law on the Protection of Minorities, which recognized the existence of a Bulgarian minority for the first time in the 105-year-long history of independent Albania.

THE BULGARIAN-SPEAKING POPULATION in Albania was evidenced by historical sources as early as in the 16th century. For centuries it has been concentrated in three main regions: Gora (in north-eastern Albania along the border with Kosovo), Golloborda (along the eastern border with Macedonia), and Mala Prespa (on the Albanian shores of lakes Ohrid and Prespa). "Sometimes we forget a very important, basic fact. For centuries we and the Albanians lived within the boundaries of a common state – the Ottoman Empire," historian Bobi Bobev, a long-serving ambassador to Tirana, told Bloomberg TV Bulgaria. "People and goods moved freely within that common entity, which is why we shouldn't be surprised that a foreign ethnic presence can sometimes be discovered in the most unlikely places."

IT WAS PRECISELY THE BULGARIAN MINORITY in Golloborda and the neighbouring mountain regions that was the main reason why Bulgaria was among the first countries to recognize Albania's independence when it was declared in 1912. For almost half a century, however, this minority was virtually abandoned by Sofia – because of Albania's isolation under dictators Enver Hoxha and Ramiz Alia, on the one hand, and, to quote Bobev, due to the "mind-boggling" position of the Bulgarian Communist Party arguing that this minority was actually Macedonian.

Tirana was persistently reluctant to recognize this minority, obviously under strong external pressure – first from Yugoslavia, then from Macedonia. The large Albanian population in Macedonia is practically held hostage by the good relations between the two countries, and so Tirana's caution is understandable.

Even now, the Bulgarian minority was initially omitted in the new Law on the Protection of Minorities, prompting Prime Minister Boyko Borissov to urgently raise the issue with his counterpart Edi Rama. Ultimately, Rama relented.

AS EXPECTED, however, Skopje reacted strongly to Tirana's concession. "This position is understandable," Bobev says. "If Bulgarians live in Albania, beyond Macedonia's western border, as well as off its eastern border, then what are those in between? But our official Bulgarian position has a very strong and characteristic feature: it is absolutely democratic. We don't begrudge the fact that part of this minority identifies itself as Macedonian. After all, anyone has the sacred right to identify himself the way he feels. But he should not interfere with others who feel different – who feel Bulgarian."

The exact number of these people is impossible to calculate with any accuracy. Bobev himself insists that this is a population "divided in its feelings". In the last census in Albania in 2011, a total 390,000 people did not answer the question about their ethnicity. This figure probably also includes the Albanian Bulgarians – simply because the census questionnaire then listed the options "Macedonian", "Serbian" and "Greek", but not "Bulgarian". The next census in 2021 will provide an answer to numerous questions about the Bulgarian population in Albania. ■

Албанският премиер Еду Рама
Albanian Prime Minister Edi Rama

НЕНУЖНАТА УТОПИЯ

Ако погледнем назад, Октомврийската революция
бе може би най-важното явление на XX век

Текст БОЙКО ВАСИЛЕВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Паметта за революцията е като увеличително стъкло, обърнато на обратно. Събитията в Русия през 1917 имат своите герои и грами. За съвременниците те имат събобно значение, за историята обаче не значат нищо: забравеният Антонов-Овсеенко, който води петроградските матроси; женският батальон, който защитава Зимния дворец и дава три издасвания и едно самоубийство; прекрасният романс на Александър Вертински "Това, което трябва да кажа".

ПЕСЕНТА Е ПОСВЕТЕНА на младите юнкери, избити в Москва от болшевиките. Момчетата знаели, че нямат никакъв шанс, но изпълнили дълга си и загинали. Куплетът

разказва за зрителите, които мълчаливо се крият в шубите; за майка, целуваща по синелите бузи на сина си и после хвърлила в лицето на свещеника венчалната халка. Припевът е безпощаден: "Не знам защо и кому е нужно това...". Викали Вертински в страховитата ЧеКа за обяснения, заплашили го; после поетът тръгнал на концерти в Южна Русия и срещнал в Одеса един белогвардейски генерал. "Моите момчета отиваха на смърт с Вашата песен", казал генералът и повторил рефрена: "и все още е неизвестно беше ли нужно това..."

БЕШЕ ЛИ НУЖНО, НАИСТИНА? Историята, която не помни подробностите, не обича този жесток въпрос. Трябваше ли да

загинат милиони? Трябваше ли да има червен, после бял и гори зелен терор? Трябваше ли Ленин, после Троцки, после Сталин да обърнат живота на цели народи? Да рухне Руската империя, да се провали руската демокрация, после да дойде Съветският съюз – и той да рухне след седем десетилетия? Отговор не може да има. Знаем обаче, че Октомврийската революция, която съвременниците едвам забелязаха, е може би най-важното събитие на XX век. Освен че струваше живота на милиони, то промени съдбата на всички останали.

МОЖЕМ ДА ИЗБРОЯВАМЕ неговите последиствия до безкрай. Революцията предиз-

вика оттеглянето на Русия и така угължи Първата световна война и отложи капитулацията на Германия (ако се докажат вчерашните подозрения и днешните теории за това, че Ленин е бил активно подпомогнат от германците, значи инвестицията си е струвала). Засили световното комунистическо движение до такава степен, че след още една война то се превърна във Втория свят. Зареди Русия с гражданска война, индустриализация, чистки, терор, глад, ГУЛАГ и победа през 1945. И доказа на световните интелектуалци какво става, когато идеите придобият плът.

НЕКА ПОМИСЛИМ ВЪРХУ ПОСЛЕДНОТО. Октомври 1917 омагьоса едни от най-умните хора на света. В първите десетина години на революцията в Русия се случват немислими неща. Дзига Вертов показва, че камерата може да прави чудеса; Айзенщайн създава ненадминатия шедевър "Броненосецът Потьомкин"; Блок пише стихотворението за дванайсетимата червеноармейци, пред които върви Христос; Шкловски обръща литературната критика нагоре с главата; Родченко раз-

крива магията на фотографския образ; Малевич рисува черния квадрат; Булгаков пуска дявола из Москва на чудно и вълнуващо пътешествие.

ИЛЮЗИЯТА Е, ЧЕ ВСИЧКО е възможно. И дори години след като тези хора са елиминирани, избутани или изгонени, техните западни събратя продължаваха да вярват, че в Русия има "ново небе и нова земя". Луи Арагон, Елза Триоле, Бърнард Шоу, Анри Барбюс, Ромен Ролан се възхищаваха от съветския експеримент, като си затваряха очите ту за фалшивите съдебни процеси, ту за ГУЛАГ, ту за сталинските чистки, ту за недоимъка, комуналките и Голодомора.

ТОВА Е ЧАРЪТ НА ВСЯКА РЕВОЛЮЦИЯ. Знамената са прекрасни на фона на яркия изгрев; гилзите се броят късно вечер. Не можем да упрекнем интелектуалците в наивност, след като тъкмо наивността е тяхната дължностна характеристика. Техният хилядолетен сън се беше сбъднал: идеалната Държава беше създадена. Как да се оплачеш, че от нея мирише на лошо?

ПОЛОВИН ВЕК ПРЕДИ ОКТОМВРИ 1917 Николай Чернишевски създава образа на Кристалния дворец на бъдещето. Там, в една изцяло прозрачна сграда, хората правят всичко пред очите на всички. И макар че Достоевски се възмущава от тази репресивна прозрачност и казва, че тя не струва и една детска сълза, мнозина са очаровани. Човек няма какво да крие от Другия. Нещо повече, човекът е изцяло разумен и стига да иска, може да конструира обществото, държавата и дори природата – от нула, от нищо, по план, до самото съвършенство. Революцията може да успее; Идеалната Държава може да се съгради; Утопия е възможна.

ПРЕЗ ОКТОМВРИ 2017 ГОДИНА обаче Кристалният дворец също може да бъде постигнат – но не с щикове, а с технологии. Репресивната прозрачност ще я осигури Facebook. Собствените ни виртуални следи ще издадат къде сме и с кого сме – и ще го направят по-добре от ЧК. Всесилната кибер-реалност ще ни даде "ново небе и земя", а интелектуалците наивно ще се възхищават, защото такава им е дължостната характеристика. Днес, век по-късно, отново сме във времето на революциите – и те завъртат около нас гениален водовъртеж от идеи, образи и поврати, сравним с този на Блок, Вертов, Айзенщайн, Малевич и Булгаков. Да, революциите показваха, че Утопия е възможна. Само че има един проблем. Никой не знае защо и кому е нужна. ■

VBS Rental Service

Rent a car

NEW CARS

EASY ONLINE RESERVATIONS

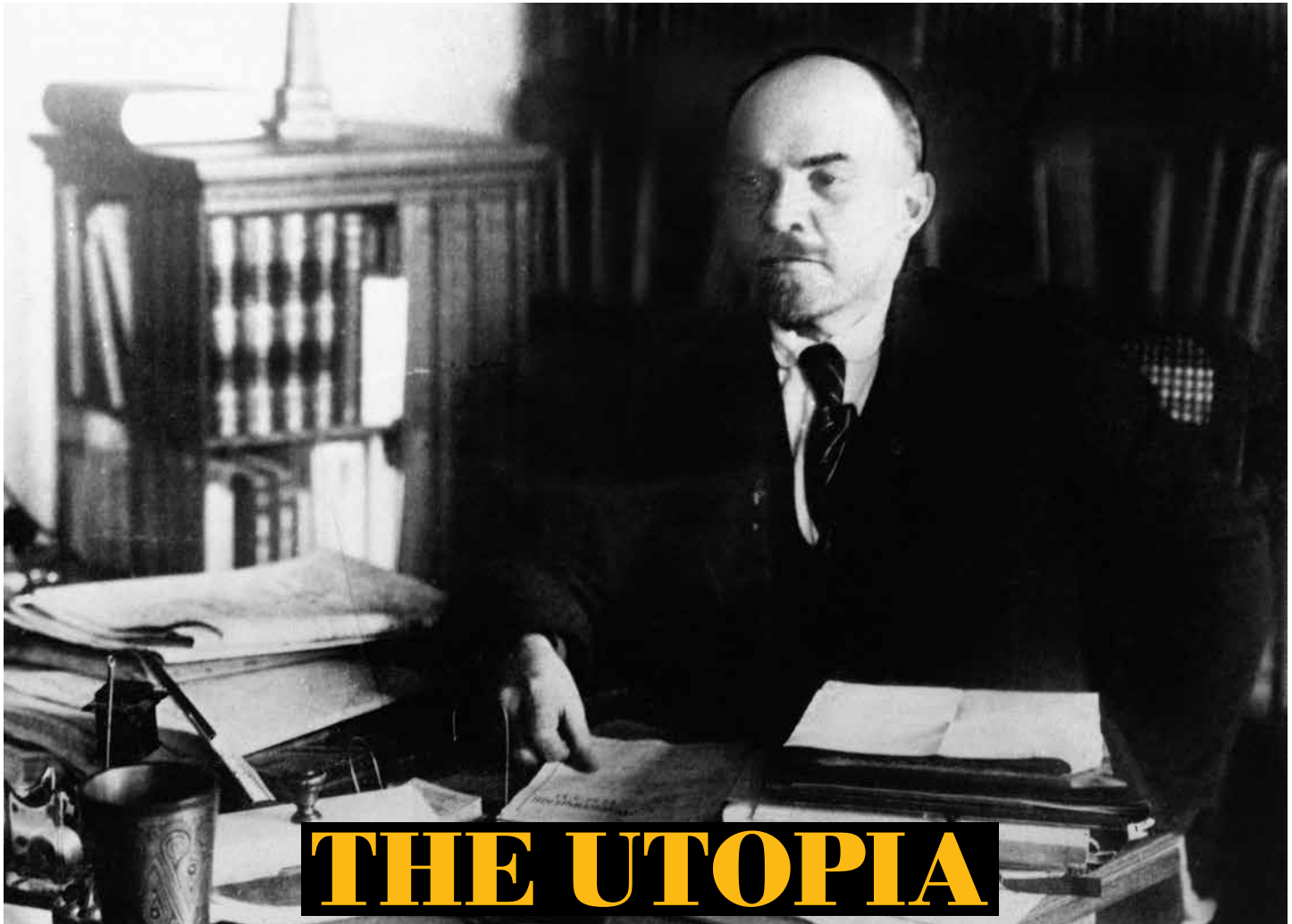
FREE DELIVERY*

08960 800 92

0700 800 92

**SOFIA, 33 VASIL LEVSKI BUL.
WWW.VBSERVICE.BG**

THE UTOPIA NOBODY NEEDED

With hindsight, the October Revolution may have been the most important phenomenon of the 20th century

By BOYKO VASILEV / Photography SHUTTERSTOCK

The memory of the revolution is like a magnifying glass turned upside down.

The events in Russia in 1917 had their heroes and dramas. They may have been fateful for their contemporaries, but they mean nothing to history: the forgotten Antonov-Ovseyenko who led the Petrograd sailors, the Women's Battalion which defended the Winter Palace at the cost of three rapes and one suicide, Alexander Vertinsky's wonderful song What I Have to Say.

THE SONG IS DEDICATED to the young cadets shot in Moscow by the Bolsheviks. The boys knew they stood no chance, but they did their duty and died. The lyrics tell about onlookers silently wrapped in their fur coats, about a

mother kissing her son's pale cheeks and then throwing her wedding ring in the priest's face. The refrain is merciless: "I do not know who needs it and why ...". Vertinsky was summoned to the atrocious Cheka to give explanations, he was threatened; the poet then went on a concert tour of Southern Russia and met a White Guard general in Odessa. "My boys went to their death singing your song," the general said and repeated the refrain: "and I still don't know if it was needed..."

WAS IT REALLY NEEDED? History, which ignores the details, does not like this cruel question. Did millions have to die? Did there have to be a red, then a white and even a green terror?

Did Lenin, then Trotsky, and then Stalin have to overturn the life of entire peoples? Did the Russian Empire have to collapse, did Russian democracy have to fail, did the Soviet Union have to appear and itself collapse seven decades later? There can be no answer.

We know, however, that the October Revolution, which contemporaries barely noticed, may have been the most important event of the 20th century. Besides costing millions of lives, it changed everyone else's fate.

THE LISTING of its consequences will go on forever. The revolution precipitated Russia's withdrawal and thus prolonged the First World War and postponed Germany's surrender (if

yesterday's suspicions and today's theories are proved that Lenin was actively supported by the Germans, the investment was worth it). It strengthened the world communist movement to such an extent that after another war it was to become the Second World. To Russia it brought civil war, industrialisation, purges, terror, famine, Gulag and victory in 1945. And it proved to the world's intellectuals what happens when ideas are fleshed out.

LET'S CONTEMPLATE THE LATTER. October 1917 bewitched some of the smartest people in the world. Unimaginable things happened in Russia in the first decade of the revolution. Dziga Vertov showed that the camera can work miracles, Eisenstein produced his unequalled masterpiece Battleship Potemkin, Blok wrote the poem about the 12 Red Guards led by Christ, Shklovsky turned literary criticism on its head, Rodchenko revealed the magic of the photographic image, Malevich painted the Black Square, Bulgakov let the devil loose in Moscow on a wondrous and exciting journey.

THE ILLUSION IS THAT ANYTHING is possible.

And even years after these people were eliminated, ousted or banished, their western counterparts continued to believe that there was "a new heaven and a new earth" in Russia. Louis Aragon, Elsa Triolet, Bernard Shaw, Henri Barbusse, Romain Rolland enthused over the Soviet experiment, turning a blind eye to show trials, the Gulag, the Stalinist purges, the scarcities, the communal apartments and the Holodomor.

THAT'S THE CHARM OF ANY REVOLUTION.

The flags are beautiful against the backdrop of the dazzling sunrise, the spent cartridge shells are counted late at night. We cannot blame the intellectuals of being gullible, since gullibility is their job description. Their millennial dream had come true: the Ideal State had been created. How could you complain that it smelled bad?

HALF A CENTURY BEFORE OCTOBER 1917

Nikolay Chernyshevsky created the image of the Crystal Palace of the future. There, in a completely transparent building, people do everything in front of everyone else. And although Dostoyevsky resented this repressive transparency and said it was not worth the

tears of one tortured child, many were fascinated. Man has nothing to hide from the Other. Moreover, man is entirely rational and as long as he wants, he can build society, the state and even nature from scratch, from nothing, according to plan, to perfection itself. The revolution can succeed, the Ideal State can be built, Utopia is possible.

IN OCTOBER 2017, however, the Crystal Palace can be achieved, too - not with bayonets, but with technology. Repressive transparency will be provided by Facebook. Our own virtual footprints will reveal where and with whom we are - and will do it better than the Cheka. The all-powerful cyber-reality will give us "a new heaven and a new earth", and intellectuals will gullibly enthuse because that's their job description. Today, a century later, we are back in the time of revolutions - and they spin a brilliant whirl of ideas, images and twists and turns around us, comparable to the vortex of Blok, Vertov, Eisenstein, Malevich and Bulgakov. Yes, revolutions have shown that Utopia is possible. There's only one problem. Nobody knows who needs it and why. ■

Нова Нощка 2018

Маски в полунощ

Погрешните новата 2018 в Гранд Хотел София

Музикална програма със специалното участие на неоготизмния Васил Петров, групата на Петър Станоев, подкрепени от DJ сет

Искрящ бар с шампанско на открито в полунощ с изглед към тържествената зоря, тематична декорация за бал с маски

Авторско изискано 5-степенно меню

Селекция вина

Отворен бар с неограничена консумация на алкохолни и безалкохолни напитки

Дрескод: официално облекло (гомино)

Преференциални цени на кувертите до 30 ноември

За повече информация: 02 811 0 900/777/898

КНИГА НА СТРАШНИЯ СЪД DOOMSDAY BOOK

От Лутер и Ленин до генерал Ан: десетте най-страшни
конфликта в историята и техните архитекти

From Luther and Lenin to General An: the seven deadliest
conflicts in history and their architects

На 31 октомври 1517, преди точно половин хилядолетие, един преподавател от Витенбергския университет заковава един ситно напечатан лист хартия на вратата на градската катедрала. Мъжът се нарича Мартин Лутер; върху листа са неговите прословути "95 тези" - предложения за академична дискусия върху някои спорни въпроси около католическата църква. Вместо да бъдат обсъждани от учените глави обаче, идеите на Лутер предизвикват Реформацията и европейските Религиозни войни - един период на разруха, насилие и чести хуманитарни катастрофи, продължил от 1524 до 1648 и отнел живота на може би 15 милиона души - в епоха, когато цялото население на континента едва е достигало 70 милиона.

Годишнините от тезите на Лутер (500) и от Октомврийската революция в Русия (100) са добър повод да си припомним най-опустошителните конфликти в човешката история.

On 31 October 1517, exactly half a millennium ago, a professor at the University of Wittenberg nailed a finely printed sheet of paper to the door of the city's Castle Church. The man was Martin Luther, the sheet of paper contained his famous Ninety-five Theses – propositions for an academic disputation of some contentious issues around the Catholic Church. Instead of being discussed by scholars, however, Luther's ideas led to the Reformation and the European Wars of Religion – a period of destruction, violence and frequent humanitarian catastrophes that lasted from 1524 to 1648 and claimed the lives of some 15 million people in an age when the continent's entire population was barely 70 million.

The anniversaries of Luther's Theses (500) and of the October Revolution in Russia (100) are a good occasion to recall the most devastating conflicts in human history.

30-ГОДИШНАТА ВОЙНА THIRTY YEARS' WAR

Историците ще ви кажат, че това е само един епизод от европейските Религиозни войни. Но като ефект този епизод далеч надхвърля всички останали.

През 1618 император Рудолф II, владетел на Свещената римска империя, умира, без да остави наследник. За нов император е избран Фердинанд II, чиято първа работа е да се опита да наложи католицизма навсякъде в земите си. Това никак не се харесва на гордите жители на Прага, които изхвърлят пратениците на новия император през прозореца. Резултатът от този акт са три десетилетия война, която постепенно замесва всички големи сили в Западна Европа и напълно опустошава централна Европа. Германия и Чехия губят над една трета от населението си (някои германски области - над две трети).

Historians will tell you that this is just one episode of the European Wars of Religion. But its impact exceeded all

others by far.

In 1618 Emperor Rudolf II, ruler of the Holy Roman Empire, died without leaving a successor. Ferdinand II was chosen as the new emperor and the first thing he did was to try and impose Catholicism throughout his lands. This did not go down well with the proud citizens of Prague who threw the new Emperor's envoys out the window. The defenestration sparked three decades of war, which gradually involved all great powers in Western Europe and completely ravaged Central Europe. Germany and the Czech Republic lost over one third of their population (some German regions – more than two-thirds).

ВЕЛИКАТА ОКТОМВРИЙСКА РЕВОЛЮЦИЯ GREAT OCTOBER REVOLUTION

Оценките за Октомврийската революция, с която болшевиките на Ленин и Троцки вземат властта от временното правителство в Петербург, и до днес си остават полярни. Но няма спор, че предизвиканата от нея Гражданска война в Русия е

едно от най-страшните събития в историята - и може би най-голямата национална катастрофа изобщо, както я определя историкът Ивън Моугсли (Evan Mawdsley).

Основната причина за това е, че във войната не участват две страни (червените срещу белите, както ни учеха в училище), а над гузина различни формирования, с най-различни каузи, цели и временни съюзи помежду си. За обикновеното цивилно население това означава непрекъсната заплаха. Между 9 и 12 милиона души са убити до октомври 1923, когато войната приключва. В тази бройка не се включват последвалите жертви в концентрационните лагери, по големите строителни проекти на Сталин като Беломорканал, както и загиналите в прословутия Голодомор в Украйна през 1932-33 година.

The assessments of the October Revolution through which Lenin and Trotsky's Bolsheviks seized power from the provisional government in Petrograd (St. Petersburg) still remain divided. Undoubtedly, however, the Russian Civil

War it triggered was one of the most terrible events in history – and perhaps the greatest national catastrophe ever, as historian Evan Mawdsley put it. The main reason for this was that there were not just two sides fighting in the war (Reds against Whites, as we were taught in school), but more than a dozen different factions with diverse causes, goals and temporary alliances. To the ordinary civil population this was a constant threat. Between 9 and 12 million people had been killed by October 1923, when the war ended. This figure does not include the subsequent victims in concentration camps, Stalin's big construction projects such as the White Sea Canal, as well as those who perished in the infamous Holodomor in Ukraine in 1932-1933.

ТАЙПИНСКОТО ВЪСТАНИЕ TAIPING REBELLION

През XIX век Китай е под властта на манджурската династия Цин, но тази власт е силно подкопана от активната намеса на европейските сили в делата на империята, както ▶

► и от започналия активен внос на опиум от Индокитай. В тази среда избухва Тайпинското въстание, един от най-кръвопролитните конфликти на всички времена. Началото е през декември 1850 в най-южната китайска провинция Гуанси, където властите започват преследвания срещу набираща последователи християнска секта. Начело на сектата е Хун Сююан, самообявил се за по-малкия брат на Исус Христос. Хун бързо разгромява пратената срещу него войска, завзема старата столица Нанкин и провъзгласява създаването на независима държава. Едва 14 години по-късно, след смъртта на Хун, имперските сили успяват да си върнат Нанкин и да потушат бунта, а сълътстващите размирици в други области продължават чак до 1871. Загиналите в конфликта и от глад и болести са между 30 и 40 милиона души, а някои китайски историци говорят дори за 70 милиона.

In the 19th century China was ruled by the Manchu-led Qing dynasty, but this rule was greatly undermined by the active intervention of the European powers in the affairs of the Empire, as well as by the active import of opium from Indochina. The Taiping Rebellion, one of the bloodiest conflicts of all time, erupted in this atmosphere. It started in December 1850 in the southernmost Chinese province of Guangxi, where the local authorities launched a campaign of religious persecution against a Christian sect that was gaining followers. The sect was led by Hong Xiuquan, who maintained he was the younger brother of Jesus Christ. He quickly routed the army sent to fight

Бомбардировачи "Хайнкел" над Лондон през Втората световна война
Heinkel bombers above London during World War I

him, captured the old capital of Nanjing and proclaimed the creation of an independent state. Only 14 years later, after Hong's death, were the imperial armies able to regain Nanjing and to quash the rebellion, while the accompanying unrests in other regions continued until 1871. Between 30 and 40 million people died in the conflicts from starvation and disease, and some Chinese historians even put the figure at 70 million.

ПЪРВАТА СЕТОВНА ВОЙНА WORLD WAR I

Първият наистина глобален кон-

фликт в историята, а също и първият, воден със съвременни технологични средства - танкове, самолети, подводници, бойни отровни газове. Сблъсъкът на тези нови средства и старото схващане за доминиращата роля на пехотата ражда някои от най-страшните кръвопролития в историята: като битката при Вердюн (714 000 жертви) и битката при Сом (около 1.1 милиона). Общо загиналите във войната се изчисляват на около 21 милиона души. Но ако приемем, че бойните действия и недоимъкът са причина за избухналата през 1918 пандемия

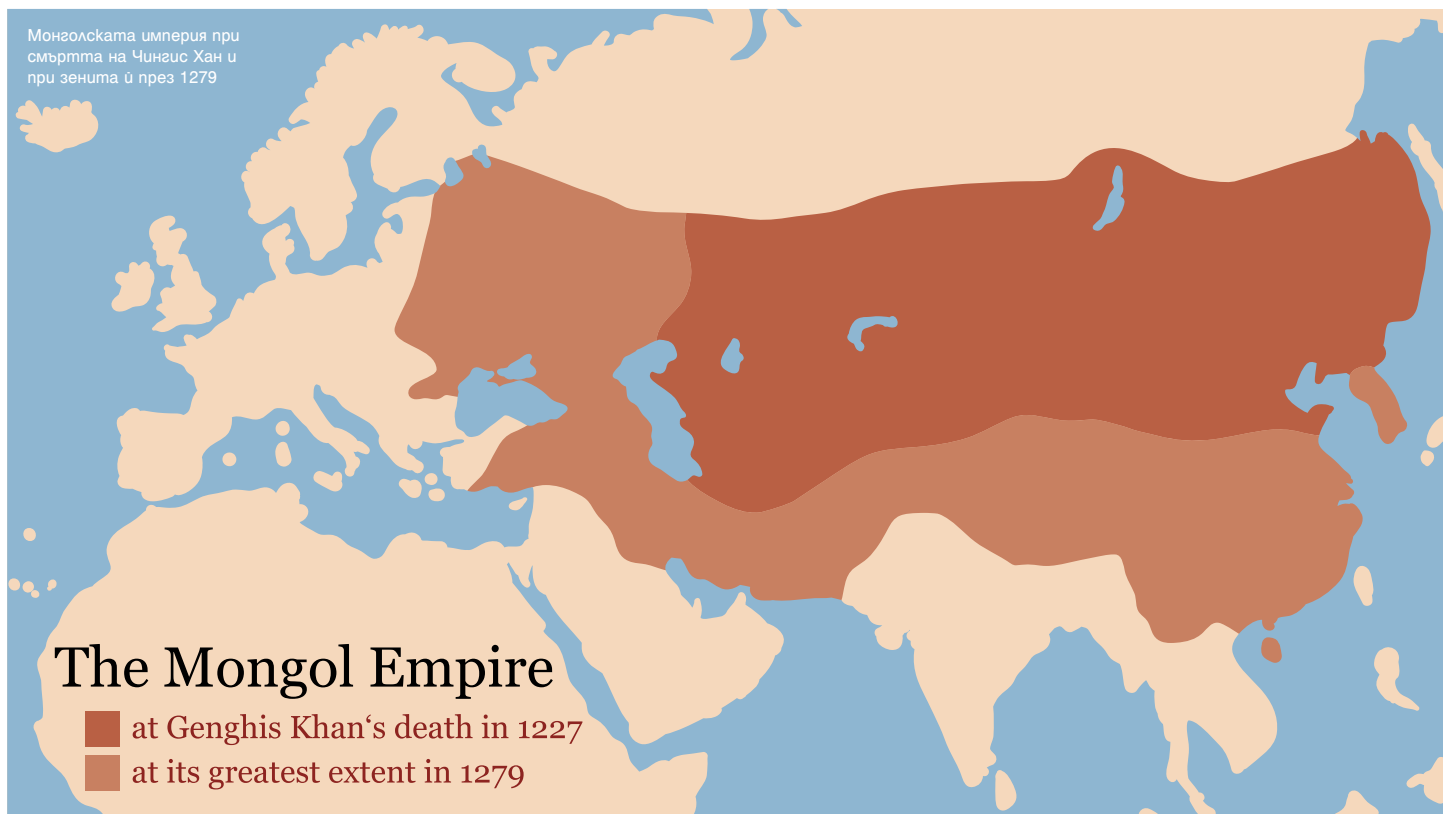
Танкове от Първата световна
Tanks from the WWI

(т. нар. Испански грип), бройката ще се утрои. Да не говорим, че неспособността на победителите да проявят малко снизхождение към победените, и отмъстителният характер на договори като Версайския и Ньойския, в крайна сметка до голяма степен са причина и за възхода на тоталитарните режими през 30-те, и за Втората световна война.

The first truly global conflict in history, as well as the first waged with modern technological means – tanks, aircraft, submarines, poison gas. The clash of these new tools and the old idea of the dominant role of the infantry bred some of the worst bloodsheds in history: such as the Battle of Verdun (714,000 fatalities) and the Battle of the Somme (about 1.1 million). The total number of deaths in the war is estimated at about 21 million people. But assuming that the combat actions and scarcities were the reason for the pandemic of 1918 (the so-called Spanish flu), this number would triple. Not to mention the fact that the inability of the victors to show some condescension to the defeated, and the vindictive nature of treaties like those of Versailles and Neuilly, were ultimately also largely to blame for the rise of the totalitarian regimes in the 1930s, and for World War II.

БУНТЪТ АН-ШИ AN LUSHAN REBELLION

Твърде възможно е никога да не сте чували за това събитие от китайската история, продължило от 755 до 763 година. Но като ефект върху населението и държавата това е може би най-страшната война за всички времена. Във Втората световна война загиват приблизително 60 милиона души, или около 3% от тогавашното население на планетата. В бунта Ан-Ши някои учени оценяват жертвите на около 36 милиона - или смайващите две трети от от населението на Китай по време на династията Тан. Бунтът е започнат от Ан Лушан, генерал от армията, който се провъзгласява за император и създава династията Ян. По-късно Ан е убит от собствения си син, който на свой ред е екзекутиран от най-доверения си съветник. В крайна сметка бунтът е потушен, но ще минат над шестстотин години, преди Китай да си върне предишния ред и благополучие.

You may well never have heard of this event in Chinese history that lasted from 755 to 763. But in terms of impact on the population and the country, it was arguably the deadliest war of all time. Approximately 60 million people perished in World War II, or about 3% of the planet's population at the time. The victims of the An Lushan Rebellion are estimated by some scholars at about 36 million – or a staggering two-thirds of China's population during the Tang dynasty.

The rebellion was started by army general An Lushan who declared himself emperor and founded the Yan Dynasty. Later An was killed by his own son who, in turn, was executed by his most trusted adviser. Eventually the rebellion was quashed, but more than 600 years had to pass before China could return to its previous order and prosperity.

ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА WORLD WAR II

Като брой на жертвите за кратък период от време този последен голям конфликт на планетата надминава всички останали. Различните оценки се простират от 40 до 72 милиона загинали, голяма част от които - цивилни. Парадоксалното е, че около 85% от жертвите са дадени от страна на победителите,

и най-вече на СССР. Войната обхваща целия свят - от водите на Северния ледовит океан, през пустините на Африка и Азия, та чак до Австралия. Това е епохата и на най-масовия геноцид за всички времена - Холокоста, с около 6 милиона жертви. А също и на първата (и последна засега) употреба на атомната енергия като оръжие - над японските градове Хиросима и Нагасаки.

In terms of number of casualties for a short period of time, this last big conflict on the planet surpasses all others. Different estimates range from 40 to 72 million fatalities, many of whom civilians. Paradoxically, about 85% of the fatalities were suffered by the victors, and the USSR above all. The war involved the whole world – from the waters of the Arctic Ocean, through the deserts of Africa and Asia, as far as Australia. This was the age of the most massive genocide of all time – the Holocaust, with about 6 million victims. As well as of the first (and so far last) use of nuclear energy as a weapon – against the Japanese cities of Hiroshima and Nagasaki.

МОНГОЛСКИТЕ ЗАВОЕВАНИЯ MONGOL CONQUESTS

В зората на XIII век Темуджин

успява да обедините войнстващите готозава монголски племена, приема името Чингис Хан и ги повежда на завоевателни походи, които ще променят цялата история на Европа, Близкия и Далечния изток. Само за седем десетилетия до 1279 монголите завладяват Китай, цяла Централна Азия, днешните Русия, Украйна, Румъния, създавайки най-голямата по площ суходемна империя в историята. А също и най-кръвопролитната, защото политиката на Чингис Хан е да се ликвидират цивилните населения навсякъде, където са оказали съпротива. При завладяването на Хорезъм например всеки монголски войн е задължен да екзекутира най-малко по 24 пленници. Монголските нашествия слагат край на множество държави, като например просъществувалата 6 столетия Волжка България, и нанасят тежък удар на българската държава, развала се готозава на разцвет под властта на Иван Асен II. Общо жертвите от нашествията се оценяват на около 60 милиона души - огромна цифра, при положение, че цялото световно население тогава не надхвърля 400 милиона. Монголите пренасят на запад барута и огнестрелните оръжия, а също и, поне според някои източници, Черната чума, която през следващо-

то столетие ще унищожи феодалния ред в Европа.

At the dawn of the 13th century, Temujin managed to unite the militant Mongol tribes, adopted the name of Genghis Khan and led them on conquests that would change the entire history of Europe, the Middle and Far East. In just seven decades, until 1279, the Mongols conquered China, the whole of Central Asia, present-day Russia, Ukraine and Romania, creating the largest contiguous empire in the world. As well as the most bloodthirsty one, because Genghis Khan's policy was to wipe out civilian populations wherever they put up resistance. During the conquest of Khwarezm, for example, every Mongol warrior had to execute at least 24 captives. The Mongol invasions put an end to many states, as for example Volga Bulgaria which had existed for six centuries, and dealt a heavy blow to the Bulgarian Empire, which until then had been flourishing under the rule of Tsar Ivan Asen II. The total number of victims of the invasions is estimated at about 60 million people – a huge number, considering that the world's entire population at the time did not exceed 400 million. The Mongols brought gunpowder and firearms to the West, as well as, at least according to some sources, the Black Death, which would destroy the feudal order in Europe during the next century. ■

МЛАДИТЕ ЛЪВОВЕ

Текст ДЕЛЯН ПЕТРИШКИ / Фотография АРХИВ

Джъстин Трюдо
Justin Trudeau

По върховете на световната политика масово се появяват 40- и дори 30-годишни лидери. Случайно съвпадение, или знак за промяна в модела?

Политиката по правило е занимание за по-възрастните. Вероятно защото те са също по-опитните и дори, ако щете, по-циничните. Най-младият президент на САЩ в историята е бил на зрелите 42 години (Теодор Рузвелт) - а и от неговото встъпване в длъжност ни делят цели 116 години.

В ПОСЛЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦА обаче по върховете на световната политика се появило множество изключения. Всъщност толкова много, че вече започваме да се питаме дали не става дума за промяна на правилото. Франция и Австрия вече се управляват от хора, които нямат и 40, Италия съвсем доскоро също. Канадският премиер Джъстин Трюдо е на 45, но има излъчването на 22-годишен - и тъкмо това излъчване изигра ключовата роля да го издигне на власт. Набиращите мощ нови политически сили в страни като Германия и Испания имат незапомнено млади лидери. Смяна на поколенията ли е това? Или изобщо подмяна на политическите модели в онова, което някои анализатори наричат зората на "Разрушителната ера" в човешката история?

"ВОТЪТ НА РАЗУМА" в Холандия и победата на Макрон във Франция поуспокоиха малко духовете след шоконите на 2016. Но да смятаме, че гръбнактът на модерния популизъм – бил той с лява или дясна окраска, е прекършен, ще бъде твърде пресилено. Изборите в Германия, в Австрия или в Чехия доказваха и друга тенденция – икономическите постижения на едно управление, в отворилия се прозорец на благоприятно развитие на световната икономика, вече не привличат електорална подкрепа.

СВЕТОВНАТА ФИНАНСОВА КРИЗА и Голямата рецесия отпреди 10 години отвориха широко вратата пред „Разрушителната ера“ (позволете ми да използвам този термин, вместо Индустрия 4.0) с нейните „разрушителни технологии“. А в тази ера човечеството навлиза с несигурност, разочарование, гняв, желание за справедливост, растящо социално неравенство, преразпределение на богатството. В Европа към това се прибавя и страхът от мигрантски вълни.

Но финансовото цунами отпреди десет години даде път и на споделената икономика, защото рецесията промени поведението на инвеститори, служители и потребители. За справка вижте последния икономически преглед на Световната банка за региона на Европа и Централна Азия от октомври. Трудовите пазари се променят, дори и развитите икономики - броят на лицата на постоянен трудов договор намалява, за сметка на самонаетите и временно

наети служители. Сами си представете какви трусове ще предизвика това в бъдеще върху социалните системи, изградени върху задължителното условие за постоянна и всеобща трудова заетост.

ТАКЪВ Е НЕОПРЕДЕНИЯТ КОНТЕКСТ, в който днес наблюдаваме смяната на поколенията в политиката, където традиционни партии губят електорат, за да дадат път на нови политически проекти. Проекти като „La République En Marche!“ на Еманюел Макрон, най-младият френски президент в историята.

„Желанието за обновление в Европа и по света. Желанието за нов тип политика, за нов политически поглед върху традиционни проблеми“ - така Ричард Бишп, заместник директор на отдел „Проучвания“ в Eurasia Group, си обяснява причината зад драматичното свиване на възрастовата граница за голямата политика. Но има и друга причина: „Говорим за учредяването на нови партии. Вземете за пример Алтернатива за Германия. Те са изцяло нова партия и в тях отсъства йерархията, която да възпрепятства израстването на по-младите партийни членове до върха“, подчертава Бишп в предаването "В развитие" по Bloomberg TV България. Алис Вајдел, лидерката на парламентарната група на Алтернатива за Германия в Бундестага, е 38 годишна.

ГЕРМАНИЯ Е ЧУДЕСЕН ПРИМЕР за един основен проблем пред европейската политика, обяснява Бишп. „При натиска, който идва от по-крайните десни и леви политически формирания към мейнстрийма, последният се опитва да прави широки центристски коалиции. Краткосрочно това не е проблем. Но след време той се появява: вижте как Ангела Меркел има проблеми с формирането на т. нар. Ямайска коалиция. При подобни преговори се губи част от електората“. Разочарованието от традиционните партии не е единствената причина хората да мигрират към популистките движения. Социалното неравенство и стагниращите реални доходи на населението са втора, не по-малко силна причина. „А освен това има и наднационални причини. ЕЦБ и администрацията в Брюксел имат много по-голяма власт, отколкото местните национални власти. Накрая не бива да подценяваме страха от мигрантите. Космополитните елити се разделят от останалата част от обществата“, смята Бишп.

Защо акцентирах на всичко това? Защото политиките са тези, които ще трябва да определят новите правила на играта в настъпилата „разрушителна ера“. Дали това ще са познатите ни лица, или новата вълна от деца на 70-те и 80-те? Твърда ще видим. ■

The Young Lions

At the top of world politics, 40 or even 30-year-old leaders are massively emerging. Random coincidence or a sign for a change of the model?

By DELIAN PETRISHKI / Photography ARCHIV

Policy is, as a rule, is an occupation for the elderly. Probably because they are also the more experienced and even, if you want, the more cynical. The youngest US President in history has been at the mature age of 42 years old (Theodore Roosevelt) – and that is only 116 years since his inauguration.

IN THE PAST 12 MONTHS, however, a number of exceptions emerged at the top of world politics. In fact, there are so many of them that we are beginning to wonder whether this is a change of rule. France and Austria are already managed by people who are below 40, until recently Italy had one too. The Canadian Prime Minister Justin Trudeau is 45, but he has 22-year-old - look and exactly that appearance played a key role in bringing him to power. The gaining power political forces in countries such as Germany and Spain have unbelievably young leaders.

Is this a change of generation? Or, a general replacement of political models in what some analysts call the dawn of the "Destructive Era" in human history?

"THE VOTE OF REASON" in the Netherlands and the victory of Macron in France quieted down a little the spirits after the shocks of 2016. But to believe that the backbone of modern populism - whether left or right in colour, is broken, will be too far-fetched. Elections in Germany, in Austria or in the Czech Republic proved another trend - the economic achievements of a government in the open window of the favourable development of the world economy, no longer attracts electoral support.

THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS and Great Recession 10 years ago opened wide the door to the "Destructive Era" (let me use this term instead of Industry 4.0) with its "destructive tech-

nologies". And in this era mankind enters with uncertainty, frustration, anger, desire for justice, growing social inequality, redistribution of wealth. In Europe, the fear of migrant waves is added to this.

But the financial tsunami of ten years ago gave way to the shared economy because the recession changed the behaviour of investors, employees and consumers. For reference find the latest World Bank Economic Survey of Europe and Central Asia for October. Labour markets are changing, even developed economies - the number of persons in permanent labour contract decreases at the expense of the self-employed and the temporary staff. You can imagine what turmoil that will cause in the future on social systems built on the mandatory requirement for permanent and universal employment.

SUCH IS THE UNDEFINED CONTEXT in which today we are seeing the change of generations in politics, where traditional parties lose voters to give way to new political projects. Projects like "La Republique En Marche!" of Emmanuel Macron, the youngest French President in history. "The desire for renewal in Europe and the world. The desire to create new policies for a

new political perspective on traditional problems"- so Richard Bishop, deputy director of "Studies" at Eurasia Group, explains the reason behind the dramatic shrinkage of the age limit in big politics. But there is another reason: "We are talking about the formation of new parties. Take for example Alternative for Germany. They are entirely new party and in it there is no hierarchy that hinders the growth of the young party members to the top", says Bishop in "In Progress" on Bloomberg TV Bulgaria. Alice Weidel, the leader of the parliamentary group of the Alternative for Germany's Bundestag is 38 years old.

"GERMANY IS A GREAT EXAMPLE of a major problem before the European policy", explains Bishop. "Under the pressure that comes from the extreme right and left political formations toward mainstream, it tries to make broad centrist coalitions. In the short term, this is not a problem. But after a while it appears: see how Angela Merkel has trouble forming the so called Jamaican coalition. In such negotiations, part of the electorate is lost."

Disappointment from traditional parties is not the only reason people migrate to populist movements. Social inequality and stagnant real incomes are second, no less strong reason. "And there are also supranational reasons. The ECB and the administration in Brussels have much more power than local national authorities. Finally, we must not underestimate the fear of migrants. Cosmopolitan elites are separated from the rest of society", said Bishop.

Why did I accentuate on all this? Because politicians are the ones who will have to define the new rules of the game in the coming "Destructive Era". Will these be our familiar faces, or the new wave of children of the 70s and 80s? We are about to see. ■

Себастиан Курц (влясно)
Sebastian Kurtz (right)

**НОВОТО ПОКОЛЕНИЕ
NEW GENERATION**

Себастиан Курц – 31 години. Лидер на Новата народна партия и бъдещ канцлер на Австрия.

Sebastian Kurtz - 31 years old. Leader of the New People's Party and future chancellor of Austria.

Еманюел Макрон – 39 години. Лидер на новосформираната френска партия „La Republique En Marche!“ и най-младият френски президент в историята на Петата република.
Emmanuel Macron - 39 years old. Leader of the newly formed French party "La Republique En Marche!" and the youngest French president in the history of the Fifth Republic.

Алексис Ципрас – 43 години. Лидер на СИРИЗА и премиер на Гърция от началото на 2015.

Alexis Tsipras - 43 years old. SYRIZA leader and prime minister of Greece since the beginning of 2015.

Пабло Иглесиас – 39 години. Лидер на лявата популистка партия Подемос и член на Долната камара на испанския парламент.

Pablo Iglesias - 39 years old. Leader of the left populist party Podemos and member of the Lower House of the Spanish Parliament.

Алис Вайдел – 39 години. Лидерка на парламентарната група на Алтернатива за Германия в Бундестага.

Alice Weidel - 39 years old. Leader of

the parliamentary group of the Alternative for Germany in the Bundestag.

Джасинда Ардърн – 37 години.

Лидер на Работническата партия и премиер на Нова Зеландия.

Jacinda Ardern - 37 years old. Leader of the Workers' Party and Prime Minister of New Zealand.

Джъстин Трюдо – 45 години.

Лидер на Либералната партия на Канада и премиер на страната от 2015.

Justin Trudeau - 45 years old. Leader of the Liberal Party of Canada and Prime Minister of the country since 2015.

Мохамед бин Салман – 32 години. Престолонаследник на Саудитска Арабия.

Mohammed bin Salman - 32 years old. Crown Prince of Saudi Arabia.

Тамим бин Хамад ал-Тани – 37 години. Емир на Катар.

Tamim bin Hamad al-Thani - 37 years old. Emir of Qatar.

LA CASA DEL HABANO**RADISSON BLU HOTEL**

4 Narodno Sabranie Sq.
M. +359 887 27 35 97
Working hours:
10:00 – 02:00 h every day

MALL OF SOFIA

101 Alexander Stamboliyski Blvd.
M. +359 889 51 37 98
Working hours:
10.00 – 21.00 h every day

SOFIA AIRPORT

Terminal 2, 1 Hristofor Columb Blvd.
M. +359 886 66 57 47
Working hours:
05:00 – 21:00 h every day

THE MALL

115 Tzarigradsko Shosse Blvd.
M. +359 884 76 00 07
10:00 – 22:00 h every day

SERDIKA CENTER

48 Sitnyakovo Blvd.
M. +359 887 72 10 01
10:00 – 22:00 h every day

BULGARIA MALL

69 Bulgaria Blvd.
M. +359 888 40 06 70
10:00 – 22:00 h every day

PARK CENTER SOFIA

2 Arsenalski Blvd.
M. +359 888 88 11 27
10:00 – 22:00 h every day

PARADISE CENTER

100 Cherni vrah Blvd.
M. +359 882 47 05 23
Working hours:
10:00 – 22:00 every day

SOFIA RING MALL

214 Okolovrasten pat Blvd.
M. +359 888 600 191
Working hours:
10:00 – 22:00 every day

VINOPOLY SOFIA

5 Paprat Str.
M. +359 879 444 441
Monday – Friday: 07:30 – 21:00 h
Saturday – Sunday: 09:00 – 21:00 h

Premium
CIGARS & TOBACCO**VINOPOLY**
WINE | COFFEE | GOURMET | CIGARS

More **La Casa del Habano**,
Premium Cigars&Tobacco
and **Vinopoly** boutiques
are all around Bulgaria at
www.kalimancaribe.com

Follow us

Kaliman Caribe
 kaliman_caribe

COHIBA

MONTECRISTO

KALIMAN CARIBE

HONORED TO REPRESENT
THE HABANOS MASTERPIECES

ROMEO Y JULIETA**PARTAGAS**
HABANA · CUBA

74 | ПРИЯТНО
УЖИЛВАНЕ
NICE STING

62 | ЛЕКАР ПО ТЕЛЕФОНА
A DOCTOR ON THE PHONE

66 | БАЛОНЪТ СЕ НАДУВА
THE BALLOON IS INFLATING

ПАЦИЕНТЪТ ТРЯБВА ДА МОЖЕ ДА ИЗБИРА КЪДЕ ДА СЕ ЛЕКУВА

Ангел Ангелов, изпълнителен директор на
"Аджибадем Сити Клиник", през Bulgaria ON AIR

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография ИВАЙЛО ПЕТРОВ

Г-н Ангелов, година и половина след сделката, с която Acibadem придобиха "Токуда" и "Сити клиник", как оценявате ефектите от сливането? Какви финансови резултати очаквате за 2017?

Всичко се развива по план - дори по-бързо от очакваното, защото една година е много кратък период за такава голяма група, каквато сме ние. Като финансови резултати годината ще бъде по-добра от миналата, но това дори не е най-важното: нашият фокус в момента е към окончателно интегриране на отделните части на групата.

"Сити Клиник" бе основана преди около пет години и притежаваше три болници, и един медицински център във Варна. "Токуда" бе най-голямата частна болница в България. Тоест говорим за сливането на два много големи бизнеса, като основната цел е да създадем една унифицирана услуга и една обща мисия.

Acibadem, нашият партньор от Турция, е най-голямата здравна група в Европа в момента, а пък неин мажоритарен собственик е ИИИ, вторият най-голям оператор на болници изобщо. Виждате, че ние сме част от една от най-големите здравни групи в световен мащаб. Ясно е, че да се пренесе и влее цялата тази култура само за една година не е лесна задача. Така че нашата цел сега не е единствено постигане на финансови резултати, а да вдигнем нивото на здравеопазване и да изведем нашата група на световно равнище.

Какво включват бъдещите ви планове?

Започнали сме много неща едновременно. В "Токуда" тече една много сериозна реконструкция, която ще ѝ даде съвсем друг облик. Това е една прекрасна болница, но вече на десет години. Ремонтът ще я превърне в едно от най-добрите здравни заведения изобщо в региона. Отваряме нови отделения, които досега не са съществували, привличаме нови специалисти. Междувременно икономията от мащаба ни позволи да станем много по-ефективни, което е основна цел за една частна болница като нас.

Имаме идеи за някои нови инвестиции в България. Освен това нашата група има намерение да се развива и извън страната, като се превърне в регионален фактор. Най-вероятно скоро ще имаме и първото придобиване в друга страна от региона. ►

"Истината е, че българинът има много добър достъп до здравеопазване. Не трябва да го забравяме"

ACIBADEM
CITYCLINIC

► На запад от България?

В съседна държава, нека се изразим така.

Много се говори за броя на болниците у нас. Много или малко са според вас? Как гледате например на идеята да се обединяват болници в мултиболнични комплекси?

Ние смятаме, че пациентът трябва да може да избира сам къде да се лекува. За съжаление сегашната ситуация с така наречените лимити на болници поддържа бройката на съществуващите заведения и ограничава избора на пациента. Когато една добра болница е много търсена, но има наложен лимит, до средата на месеца този лимит е изчерпан и трябва да пратиш пациента в друга, не толкова търсена болница. Така че ние смятаме, че парите трябва да следват пациента. Но това е политика на държавата и не зависи от нас. Онова, което ние можем да направим, е да се стремим да гадем на пациентите най-добрата грижа.

Още преди година казахте, че една от основните цели на "Аджибадем Сити Клиник" е да развива медицински туризъм. Какви са предимствата на България спрямо утвърдени дестинации като Турция?

Много дълго време медицинският туризъм изобщо не е бил развиван в България - за разлика от съседни страни като Турция. Предимствата ни са в това, че имаме изключителни специалисти, а също добри цени и отлична база. Сърдечно-съдовият и Онкологичният център в "Сити Клиник" и онова, в което смятаме да превърнем "Токуда", няма да отстъпват по нищо на най-добрите турски или европейски бази. Откакто сливането е факт, имаме над 14 000 чуждестранни пациенти, преминали през нашите болници. Нашите партньори от Asciaadent имат 65 международни офиса по цял свят и намерението ни е да се възползваме от тях, за да привличаме пациенти.

Към какви пациенти се целите?

Наш приоритет, разбира се, са съседните държави, а също и страни като Русия, които са близки като език и култура до нас. Тази близост улеснява много пациентите. Не бива да забравяме и Европейския съюз, защото в много държави листите на чакщите са огромни и един пациент, за да стигне до определена здравна услуга, трябва да чака прекалено дълго. България като член на ЕС предоставя на тези хора възможност да се лекуват при същото качество, но на доста по-ниска цена и с много по-кратки срокове.

Много положителна за нас в случая е една

трансгранична директива, която Европейският съюз прие и която позволява на пациентите навсякъде из съюза да се лекуват по своите здравни пътеки, фондове, застраховки и така нататък.

Каква е разликата в цените спрямо Западна Европа? Да вземем за сравнение онкологичната болница, в която инвестирате много, колко по-евтино е лечението в нея?

Няколко пъти. А ако погледнете оборудване, медикаменти и специалисти, нещата са идентични. Нашата онкологична болница е с оборудване от 2017 година - най-доброто, което се предлага на пазара.

Казвате "специалисти". Това е всъщност голяма болка на българската здравна система - че много лекари и медицински сестри емигрират към други страни в ЕС, често още в момента на дипломирането си. Как се справяте с този проблем?

Това е много голям проблем наистина. Българското медицинско образование по традиция е едно от най-добрите в света. Това е наложено още от годините преди прехода, и оттогава е награждано. Ние го виждаме постоянно, сравнявайки нашите специалисти с тези от други държави. Неслучайно толкова много наши лекари заминават навън и се реализират изключително успешно.

Ние сме първите, които успяхме да върнем българи, вече наложили се в чужбина. Дори и такива, наложили се още преди 20 години. Последният такъв случай е с един наш специалист, който се върна от Нова Зеландия с цялото си семейство. Направи го, защото се убеди, че тук можем да му предложим база и възможности, които не

отстъпват на най-добрите в света. Това е наша политика и ние ще продължим да я следваме - да се стремим да върнем колкото е възможно повече добри български специалисти отвън.

Все още много българи предпочитат да пътуват, за да се лекуват в чужбина, ако имат възможност. Смятате ли, че това е свързано и с известна загуба на доверие в лекарската професия у нас?

Вероятно, след като някои хора предпочитат да отидат в чужбина и да платят много повече. Но ние наблюдаваме и обратната тенденция: пациенти, които са

били в чужбина, да идват при нас и след като сравнят двете услуги, да са по-добри от нашата.

Отношението на повечето български експерти към здравната реформа е отчасти повлияно и от спомените им от системата преди промените. Вие сте сред малкото необременени в това отношение мениджъри в българския здравен сектор. Как изглежда реформата през вашите очи? Ако можеше да върнем времето четвърт век назад, какво бихме могли да променим?

Истината е, че българинът има много добър достъп до здравеопазване. Не трябва да го забравяме и да подценяваме всичко, което е направено през годините. Споменахме, че на много места в Западна Европа се налага пациентът да чака твърде дълго...

Стандартното чакане за някои услуги във Великобритания например е до 18 седмици...

Точно така, а след 18 седмици пациентът може вече въобще да не се нуждае от тази услуга. Така че българинът има относително добър достъп до здравеопазване и добра осигурителна система. Има неща, които трябва да се доизглаждат във времето, разбира се. Но като цяло смятаме, че системата ни е добра. Основният проблем за нас е лимитирането на болниците, което не позволява да се даде предимство на по-добрите.

В миналото немалко хора гледаха с подозрение на частните лечебни заведения като едва ли не средства за източване на здравната каса. В същото време вие декларирате, че се опитвате

„Болницата е бизнес като всеки друг. Той просто трябва да се управлява правилно“

да намалите максимално броя на хоспитализациите, които именно струват най-скъпо, и да оставяте пациентите да се лекуват у дома, когато може...

Средният престой на нашите хоспитализирани пациенти е 3.6 дни, което включва и изключително тежките случаи, защото ние предлагаме абсолютно цялата гама от здравни услуги. Постоянно търсим оптимизация на престоя в болница - да бъде възможно най-кратък и възможно най-приятен. Също подтикваме пациентите към доболнична помощ.

Освен това сме изключително ефективни в разходите - за консумативи, за храна,

за странични дейности - за да можем да фокусираме в подобряване на възнагражденията на специалистите и подобряване на болничната база. Така че накрая пациентът да получи максимално добра грижа. Затова бих казал, че ние сме един коректив на цялата система, а не средство за източване на здравната каса, както понякога се внушава.

Един от главните проблеми на здравния сектор у нас е, че хората не са свикнали да плащат за здравни услуги. В същото време един доклад на Световната банка показва, че на 4-те милиарда

лева, които влизат в сектора от НЗОК, се падат още толкова доплащания от пациентите, просто по-голямата част от тях не са регламентирани. Как би могло да се промени това?

За съжаление това не са официални плащания, а давания под масата. Българинът е свикнал, че трябва да даде нещо на лекаря. Ние апелираме към всички пациенти това нещо да се избягва максимално като практика. Има допълнителни услуги, които пациентът може да получи - било то избор на екип, осигуряване на самостоятелна стая и така нататък. Плащате и знаете какво получавате.

Докато парите под масата се дават с неизвестен резултат.

Има ли печеливши и губещи болнични дейности? Ясно е, че болницата е социално заведение и трябва да поддържа и услуги, които не носят печалба... Разбира се. Болницата е една симбиоза - има и печеливши, и губещи дейности. Въпросът е накрая лечебното заведение да се самоиздържа и да предоставя добри условия на собствениците и на своя персонал. През нашата болница от началото на годината са минали над половин милион пациенти. И интересът към нас постоянно расте.

Според проф. Иван Миланов, директора на "Свети Наум", болниците трябва да извършват търговска дейност, но не по Търговския закон, който по негово мнение не е пригоден за спецификите в тяхната работа. Съгласен ли сте с това? Нужен ли е специален закон?

Болницата е бизнес като всеки друг. Той просто трябва да се управлява правилно. И ако разчита на незапазен принцип - примерно на субсидия - това не може да е дългосрочно решение. Навсякъде в развития свят болниците се управляват като търговски компании.

Много анализатори смятат, че биоинженерството и борбата със стареенето ще са най-големият бизнес на следващия половин век. Какви позиции има България да се възползва от това? Виждате ли един ген българските болници и като научни и развойни центрове, не само като лечебници?

Разбира се. Споменахме вече, че медицинското образование в България е на изключително високо, световно ниво. Това създава кадри, способни да извършват и развойна дейност. Естествено, за това се изискват и база, и инвестиции. Ние ги правим и се надявам, че и други ще развият изследователска дейност.

Международната финансова корпорация, един от инвестиционните инструменти на Световната банка, наскоро придоби 15% от капитала на "Аджибадем Сити Клиник". За какво говори тази инвестиция?

Самият факт, че Световната банка влиза в нашата група, говори за доверие и за високо ниво на здравеопазването, което предлагаме. Също така говори и за доверие в гържавата, защото Световната банка далеч не влиза навсякъде. Ние сме много щастливи от тази инвестиция, защото тя ни поставя на друго равнище. ■

PATIENTS SHOULD BE ABLE TO CHOOSE WHERE TO GET TREATMENT

Angel Angelov, CEO of Acibadem City Clinic, talks to Bulgaria ON AIR

By KONSTANTIN TOMOV / Photography IVAILO PETROV

Mr. Angelov, a year and a half after Acibadem acquired Tokuda Hospital and City Clinic, how do you assess the effects of the merger? What financial results do you expect for 2017?

Everything is going according to plan, even faster than expected, because one year is a very short time for such a large group as ours. In terms of financial results, this year will be better than 2016, but this is not even the most important thing: our current focus is on finalizing the integration of the separate components of the group.

City Clinic was established about five years ago and owned three hospitals and one medical centre in Varna. Tokuda was the largest private hospital in Bulgaria. In other words, we are talking about the merger of two very large businesses, the main goal being to arrive at a

unified service and a common mission.

Acibadem, our Turkish partner, is the largest healthcare group in Europe at present, and it's majority shareholder is IHH, the second largest hospital operator worldwide. You see that we are part of one of the largest healthcare groups in the world. Clearly, it is not an easy task to transplant and 'infuse' this whole new culture in just a single year.

Therefore, our target now is to upgrade our healthcare services and build a world-class group rather than achieve financial results.

What about your future plans?

We have started many things simultaneously. Tokuda is undergoing a complete makeover. It is a wonderful hospital, but it is already ten years old. The overhaul will turn it into one of the best health facilities in the region. We are

opening many new departments, which did not exist before, and we are attracting new specialists.

Meanwhile, economies of scale have allowed us to become much more efficient, which is a prime objective for a private hospital like ours. We have ideas for some new investments in Bulgaria. In addition, our group intends to expand outside the country as well as to become a regional factor. Our first acquisition in another country of the region will soon be a fact, too.

West of Bulgaria?

In a neighbouring country, let's put it that way.

There has been much talk about the number of hospitals in Bulgaria. Are they many or few in your opinion? What do you think, for instance, about the idea to integrate hospi-

tals into multi-hospital complexes?

We think that patients should be able to choose for themselves where to receive medical treatment. Unfortunately, the current situation with the so-called limits on admissions keeps the number of existing establishments unchanged and restricts the patients' choice. When a good hospital is in great demand but has to fit into a limit, by the middle of the month it has used up this limit and patients have to be sent to another, less popular hospital. So we think that the money should follow the patient. But this is government policy and does not depend on us. What we can do is to try and provide the best possible care for patients.

A year ago, you said that one of the main goals of Acibadem City Clinic was to develop medical tourism. What are Bulgaria's

advantages over established destinations such as Turkey?

For a very long time, medical tourism was not developed in Bulgaria at all, unlike neighbouring countries like Turkey. Our advantages are that we have exceptional specialists, as well as competitive prices and state-of-the-art facilities. Our Cardiology and Oncology at City

„We are the first who have managed to attract back Bulgarians who had already established themselves abroad“

Clinic, and what we intend to turn Tokuda into, will by no means be inferior to the best Turkish or European facilities.

Since the merger, 14,000 foreign patients have passed through our hospitals. Our partners at Acibadem have 65 international offices worldwide, and we intend to use them to attract patients.

What type of patients is your target group?

Our priority, of course, are the neighbouring countries, as well as countries like Russia, which are close to us in language and culture. This greatly facilitates patients. Let's not forget the European Union either, because the waiting lists in many EU countries are enormous and a patient has to wait too long to get a particular health service. As an EU Member State, Bulgaria offers such people the chance to receive treatment of the same quality at a much lower price and in a much shorter time.

The EU cross-border healthcare directive that allows patients to receive treatment under their clinical pathways, funds, insurance, and so on, anywhere in the Union greatly benefits us in this respect.

What are your prices compared to Western Europe? Let's take the oncology hospital in which you invested heavily, how much cheaper is the treatment there?

Several times cheaper. But if you look at the equipment, medicines and specialists, things are identical. The equipment of our oncology hospital is from 2017 - the best the market has to offer.

You say "specialists". This is, in fact, a major concern of the Bulgarian health system – so many doctors and nurses emigrate to other EU countries, often straight after graduation. How do you deal with this problem?

That's a very serious problem, indeed. Bulgarian medical education is traditionally one of the best in the world. It was that way even before the transition, and things have improved further since then. We can see it constantly, comparing our specialists with those in other countries. It is no surprise that so many of our doctors go abroad where they carve out very successful careers for themselves.

We are the first who have managed to attract back Bulgarians who had already established themselves abroad. Even Bulgarians who did so 20 years ago. Most recently, one of our specialists moved back from New Zealand with his whole family. He did so because he was convinced that we can offer him facilities and opportunities that are on a par with the world's best. This is our policy and we will continue to pursue it – to try and attract back home as many good Bulgarian specialists as possible.

Many Bulgarians still prefer to travel for ▶

► **treatment abroad if they can. Do you think one reason for this is a certain loss of trust in the medical profession in Bulgaria?**

Probably, seeing that some people prefer to go abroad and pay a lot more. But we also see the opposite trend: patients who have been abroad come to us and, when they compare the two services, are more pleased with ours.

The view that most Bulgarian experts take of the health reform is partly influenced by their memories of the system before the changes. You are one of the few managers in the Bulgarian health sector who are unaffected in this respect. How do you personally see the reform? If we could turn back time a quarter of a century, what could we change?

The truth is that Bulgarians have very good access to healthcare. We should not forget this and underrate everything that has been done over the years. We mentioned that in many places in Western Europe patients have to wait too long...

The normal waiting period for some services in the UK, for example, is up to 18 weeks...

Precisely, and after 18 weeks, the patient may no longer need this service at all. In comparison, Bulgarians have relatively good access to healthcare and a good health insurance system. There are things that need to be fine-tuned over time, of course. But as a whole, we think that our system is good. The main problem, as far as we are concerned, are the limits imposed on hospitals, which denies the better ones the advantage they deserve.

In the past, many people were suspicious of private medical-treatment facilities, regarding them almost as a means of siphoning the Health Insurance Fund. At the same time, you say that you are trying to minimise the number of hospitalisations, which cost most, and to have patients treated at home whenever possible...

The average hospital stay of our patients is 3.6 days, which also includes very severe cases because we offer the full range of health services. We are constantly trying to optimise hospital stays, to make them as short and as pleasant as possible. We also urge patients to consider non-hospital care.

Besides, we are extremely cost-effective – in terms of consumables, food, auxiliary activities - in order to focus on raising the salaries of specialists and on improving hospital equip-

„The truth is that Bulgarians have very good access to healthcare. We should not forget this and underrate everything that has been done over the years"

ment. So that in the end the patient gets the best possible care.

I would therefore say that we are an adjustment of the whole system. And not a means of siphoning the Health Insurance Fund.

One of the main problems of the health sector in Bulgaria is that people are not used to paying for health services. At the same time, a World Bank report shows that besides the 4 billion leva that the sector receives from the National Health Insurance Fund (NHIF), it gets just as much in patients' co-payments, it's only that most of these co-payments are irregular. How could this be changed?

Unfortunately, these are under-the-counter payments, not officially accounted for. Bulgarians are accustomed to giving something to doctors. We appeal to all patients to avoid this practice as much as possible. There are extra services for patients: choice of a medical team, separate room, and so on. You know

what you pay for.

Unlike that, you never know what to expect when you pay under the counter.

Are there money-making and loss-making hospital activities? It is clear that hospitals are social institutions which also have to maintain services that do not bring profit...

Of course. A hospital is a symbiosis – there are both money-making and loss-making activities. Ultimately, it boils down to whether a medical-treatment facility can pay its way and provide good conditions for its owners and staff. More than half a million patients have passed through our hospital since the beginning of the year. And interest in us is constantly growing.

According to Prof. Ivan Milanov, Director of the Sveti Naum Hospital, hospitals should carry on business, but not under the Commercial Code, which, in his opinion, is not suited to their specific work. Do you agree? Is a special law needed?

A hospital is a business like any other. It just needs to be managed properly. And if it relies on a non-market principle – for example, a subsidy – this cannot be a sustainable solution. Anywhere in the developed world hospitals are run as business entities.

Many analysts believe that bioengineering and the fight against ageing will be the biggest business of the next half century. Is Bulgaria in a position to take advantage of this? Can you see Bulgaria's hospitals branching out from mere treatment facilities into centres of scientific research and development some day?

Of course. We've already mentioned that medical education in Bulgaria is at an extremely high, world-class level. Medical school graduates are also capable of carrying out scientific research. Naturally, this requires both facilities and investments. We provide them and I hope that others, too, will engage in research.

The International Finance Corporation, one of the World Bank's investment arms, recently acquired a 15% stake in Acibadem City Clinic. What does this investment imply?

The very fact that the World Bank is entering our group is evidence of trust and of the high class of healthcare we offer. It is also evidence of trust in the State, because the World Bank does not enter just any country. Far from that! We are very happy with this investment because it takes us to a different level. ■

ЦКБ Сила
пенсионноосигурително
акционерно дружество

С грижа за Вас!

ИЗБЕРИ ПОАД „ЦКБ-СИЛА“: **ПЪРВОТО РЕГИСТРИРАНО В БЪЛГАРИЯ ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 1994 Г. КЪМ 30.09.2017 Г. – С НАД 420 ХИЛЯДИ КЛИЕНТИ И НАД 1.15 МИЛИАРДА ЛЕВА УПРАВЛЯВАНИ НЕТНИ АКТИВИ (ДАННИ НА КФН WWW.FSC.BG). ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ОТ МАРТ 1996 Г.**

*Посочените резултати нямат по необходимост връзка с бъдещи резултати.

1113 София, бул. Цариграгско шосе 87
Клиентски център - тел.: 0700 11 322, e-mail: office@ccb-sila.com
www.ccb-sila.com

ЛЕКАР ПО ТЕЛЕФОНА

Текст ЕЛЕНА КИРИЛОВА / Фотография SHUTTERSTOCK

Дистанционната медицина набира скорост по цял свят - но твърде бавно в България

„Лекар на върха на пръстите“ - така основателят на ганаиската компания Oasis Websoft Рейнголф Овусу обяснява най-просто идеята, която той и колегите му са вложили в услугата Visa. Става дума за сравнително нов проект, чиято цел е да осигури лекар и за най-затъмнените краища на Африка - по смартфон.

Идеята е проста - мобилно приложение дава възможност за анонимен чат с лекар, който може да се намира на хиляди километри. Единственото изискване към него е да живее в Африка, за да познава местното население и здравните проблеми, с които то се сблъсква ежедневно.

Всъщност Visa включва четирите ключови критерия, според които Световната здравна организация определя една услуга като телемедицинска: да предоставя медицинска помощ, да преодолява географски бариери, свързвайки хора, които не са на едно и също място, да включва различни типове информационни технологии и да подобрява услугите в сферата на здравеопазването.

РАДИО ЛЕКАР. Самата концепция за телемедицината не е никак нова. Ражда се още в началото на 20-те години в САЩ - ползвайки радиото. В по-модерния си смисъл започва да се оформя през 60-те години, а зад нейния напредък стоят главно военните и секторът за космически технологии (включително и в България). През 1974 терминът официално влиза в медицинската литература. А в последните десетилетия с развитието на информационните технологии телемедицината набира все повече скорост, за да се стигне до проекти като Visa.

ПАЗАР ЗА МИЛИАРДИ. Още преди няколко години IHS Technology предвиди, че пазарът на телемедицински услуги ще се увеличи над 10 пъти до 2018. Очакванията са догодина той да достигне до 4.5 млрд. долара - от едва 440 милиона през 2013. Над 7 милиона души ще ползват услуги като тези на Visa, която вече работи с над 40 лекари. При това далеч не става дума само за Третия свят: според проучване на IHS Technology от 2014 г. цели 84% от директорите на здравни заведения в САЩ посочват телемедицината като важна за тяхната организация.

БЪЛГАРСКИЯТ ОПИТ. Фондът за стартиращи компании LaunchHub е инвестирал в шест компании в сферата на здравеопазването до момента. Пазарът на телемедицински предложения у нас обаче все още е малък и нямаме експертиза в тази сфера, коментира пред Investor.bg единият от партньорите в LaunchHub Румен Илиев.

Макар че стартър сцената у нас все още не е припознала телемедицината като особено привлекателна област, все пак имаме успешни примери в тази сфера. Sirma Medical Systems вече е разработила собствено приложение, наречено Diabetes: M, което предлага интегрирана платформа за следене на ключови параметри на пациенти с диабет. ScaleFocus също работи по проекти в тази сфера.

„Има много лекари, които са отворени към подобни решения и ги приемат като полезно средство за проследяване на със-

тоянието на своите пациенти. Имаме и сериозен интерес от няколко клиници и болници“, коментира Росен Върбанов, изпълнителен директор на Sirma Medical Systems.

В отделни клиници у нас вече има въградени софтуерни решения, които позволяват на лекар да консултира от дистанция, обяснява г-р Полина Михова, главен асистент в НБУ. Но като цяло пациентите още остават встрани от картината. „Крайният потребител все още не е така добре информиран, за да може да направи добър избор. Един от основните двигатели е развитието на мобилните приложения и по-конкретно на здравните приложения, които се удвояват ежегодно и вече надхвърлят 165 000“, коментира г-р Михова.

ВЪПРОСЪТ С ДЪРЖАВНАТА ПОДКРЕПА и регулацията на телемедицинските дейности все още не е съвсем ясен. Запитани за политиката си в тази област, от здравното министерство отговарят така: „Въпросите са свързани с държавна подкрепа... която не се провежда от Министерство на здравеопазването“.

Според Росен Върбанов в момента „по-скоро няма много по-добри инициативи, подкрепени на държавно ниво“, въпреки че те биха могли да спестят "огромен ресурс" на здравната каса. Основният проблем е децентрализираната регулация - всяка държава има собствен регулаторен орган и законови изисквания, което значително усложнява разработката на универсални решения, обяснява Върбанов.

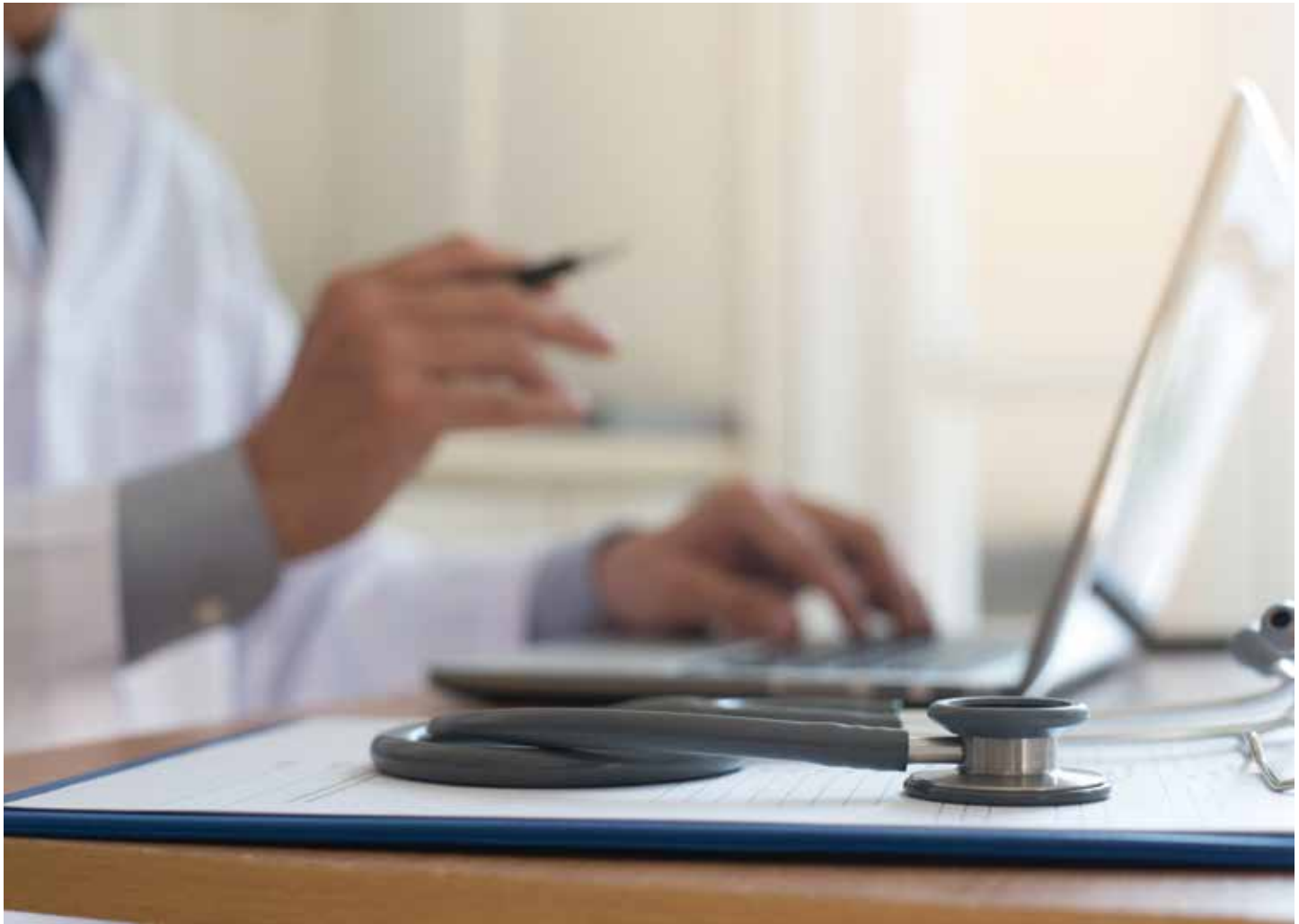
ПОВЕЛИТЕЛИ НА ХАРТИЯТА. Темата за електронно здравно досие вече е до болка позната на всички у нас. Но тя е стъпката, която трябва да се направи, за да се насочи България по-активно в сферата на дигиталните пациентски услуги. Реалността показва друго - хартията все още е в сърцевината на българската болница.

„Днес вече госта голяма част от медицинската документация се въвежда на компютър и е в дигитален формат, но официален документ си остава хартиеният носител“, коментира г-р Михова. В одит на Сметната палата се посочва, че макар електронното здравеопазване да е постоянен приоритет във всички правителствени програми и национални здравни стратегии през последните 10 години, България все още няма интегрирана здравно-информационна система, на която да стъпят телемедицинските решения от типа на Visa.

Досега единствената общонационална инициатива в България в тази посока е Персонализираната здравна информационна система (ПЗИС), която стартира през 2009. Проблемите с нея са много - все още няма електронни рецепти, все още се развиват и законовите задължения за развитие на оперативната съвместимост на ПЗИС записи с другите системи у нас, посочва г-р Михова.

Ако се поставим в европейския контекст, трябва да кажем, че около половината държави в ЕС разполагат с легални и въведени нормативни документи и дефиниции за електронно здравно досие. „България не е сред тях“, заключава още тя.

Така, въпреки многото пожелания, се оказва, че страната ни все още е в очакване на своя "лекар на върха на пръстите". ■

A Doctor on the Phone

Medicine from a distance is growing popular all over the world - but is making slow progress in Bulgaria

By ELENA KIRILOVA / Photography ARCHIV

“A doctor at your fingertips”, that’s how the founder of Ghana’s Oasis Websoft, Raindolf Owusu, explains the idea behind the Bisa service. It is a relatively new project which aims at providing a doctor to Africa’s furthestmost regions - with the help of a smart phone.

The idea is simple: a mobile app provides the opportunity for an anonymous chat with a doctor who may be located thousands of kilometers away. The only requirement he has to meet is to live in Africa and know the local people and the health problems they face in their everyday life. In fact, Bisa meets all the four key criteria which the World Health Organization uses to define a service as being telemedical: it provides medical assistance, it overcomes geographical barriers connecting people with

different locations, it includes various types of information technologies, and improves the services in the healthcare sector.

RADIO DOCTOR. The concept of telemedicine is not new at all. It was born in the early 1920s in the USA - and it used the radio. Its more modern alternative was first thought of in the 1960s, and the progress it achieved was mostly backed by the military forces and the spacial technologies industry (including in Bulgaria). In 1974, the term was officially adopted in medical literature. And in recent decades, as the information technologies thrived, telemedicine has been gathering speed and projects like Bisa emerged.

BILLIONS OF DOLLARS MARKET. Even several years ago IHS Technology predicted that the market for telemedical services will have increased more than 10 times by 2018. Next year it is expected to reach 4.5 billion dollars - up from only 440 million in 2013. More than 7 million people will be using services like the ones offered by Bisa which is already working with more than 40 doctors. What is more, this trend does not refer to the Third World alone: according to a research made by IHS Technology in 2014, 84% of the directors of medical institutions in the USA point telemedicine as important to their organizations.

BULGARIA'S EXPERIENCE. LaunchHub, the venture capital firm investing in start-up companies, has invested in six companies in the field of healthcare so far. However, the telemedical offers market is still small here and we have no expertise in this area", Rumen Iliev, a partner in LaunchHub, commented for Investor.bg.

Even though start-up businesses have not yet acknowledged telemedicine as a very attractive area, we do have successful examples in it. Sirma Medical Systems already developed an application called Diabetes: M, which offers an integrated platform for monitoring key parameters of patients who have diabetes. ScaleFocus is also working on projects in this field. "There are many doctors who are open towards such solutions and consider them a useful tool for monitoring their patients condition. We also registered significant interest from several clinics and hospitals", Rosen Varbanov, Sirma Medical Systems CEO commented. There are clinics in Bulgaria which have installed software solutions allowing doctors to consult from a distance, explained Dr. Polina Mihova, a lecturer in the New Bulgarian University. But as a whole, patients are not yet involved in the trend. "End consumers are not yet so well informed as to make a good choice. One of the main engines is the growth of mobile applications and mainly the healthcare ones which double every year and already exceed 165,000", Dr. Mihova explained.

THE SUPPORT FROM THE GOVERNMENT and the regulation of telemedical services are not quite clear yet. Asked about what their policy in this field is, representatives of the Health Ministry replied: "The issues are related to government support... which is not provided by the Ministry of Health". According to Rosen Varbanov, right now "there are not so many initiatives of the kind that are supported on a state level", although they could save "an enormous resource" of the healthcare fund. The main problem is the decentralized regulation: each country has its own regulatory body and legal requirements which is a significant obstacle in front of the development of universal solutions, Varbanov explained.

MASTERS OF PAPER. We've been hearing too much about e-health records so far. However, they are the step that needs to be made so that Bulgaria could head more actively towards digital patient services. Reality is different: paper still lies in the core of Bulgarian medicine. "Today a large part of the medical documentation is registered by computers and kept in digital form but paper remains the officially acknowledged document", Dr. Mihova said. An audit by the Audit Office points out that even though electronic healthcare has been a permanent priority in all governments agendas and national healthcare strategies in the past decade, Bulgaria still does not have an integrated health information system on which telemedical solutions like the ones of Bisa could be based. Bulgaria's only nation-wide initiative in this field so far is the Personalized Health Information System which started in 2009. It is facing plenty of problems: there are no electronic receipts yet, the legal requirements for operational conformity between the system and the other systems in the country are still under development, Dr. Mihova explained. Considering the situation in Europe, about half of the countries in the EU have legal and operational regulations and definitions for electronic health records. "Bulgaria is not one of them", she concluded. So despite the enthusiasm it turns out that the country is still waiting for its "doctor at a fingertip". ■

DENTAL CLINIC

EO Dent

И ДЕНТАЛЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Погарете си красива усмивка в EO Дент и решете своите проблеми със зъбите за една седмица в България.

Цялостна грижа – от избелване до имплантология, 3D-диагностика, лечение с лазер, фасети и циркониеви конструкции. Всичко това е реалност в дентални клиники EO Дент.

Вече 15 години – опит, доверие и сигурност.

EO Дент е клиниката, която преобрази усмивката на Силвестър Сталоун и на още много ругу известни личности.

ПЪРВАТА БЪЛГАРО-НЕМСКА
ИМПЛАНТОЛОГИЧНО-ХИРУРГИЧНА
ДЕНТАЛНА КЛИНИКА

THE FIRST BULGARIAN-GERMAN
DENTAL SURGERY AND
IMPLANT CLINIC

EO DENT AND DENTAL TOURISM IN BULGARIA

Treat yourselves to a beautiful smile at EO Dent and find a solution to your teeth problems during one week in Bulgaria.

Complete care for your smile – from teeth whitening to implant dentistry, 3D diagnostics, laser treatment, veneers and zirconia constructions – all this is a reality in the EO Dent dental clinics.

Already 15 years of experience, confidence, and security.

EO DENT is the clinic that transformed Sylvester Stallone's smile – and many other celebrities, too.

www.eo-dent.com info@eo-dent.com EODent
meл./tel.: +359 888464666, +359 888615487, +359 884434363

БАЛОНЪТ СЕ НАДУВА

Защо стомахът ви издава здравословното
ви състояние и как бързо да облекчите
неразположенията му

Текст КРИСТИНА НИГОХОСЯН / Фотография SHUTTERSTOCK

Стомахът е деликатен орган - почти всяко физическо и психическо неразположение влияе на състоянието му. Той е обречен да страда, когато прекалим с храната или алкохола, а също от липсата на сън, стреса, недостатъчната физическа активност. Ето няколко прости правила, за да облекчите неволите му.

ВОДА 30 МИНУТИ ПРЕДИ ХРАНЕНЕ. „Добрата хидратация ще позволи на тялото ви да произведе достатъчно хидрохлорна киселина, която е отговорна за храносмилането“, обяснява Шона Уилкинсън, британски специалист по хранене. Този половин час е нужен, за да може водата да напусне стомаха и да не разрежда стомашните сокове, за да справят те ефективно с разграждането на храната. Логично е, че не е препоръчително да пиете вода по време или веднага след ядене.

ДЪВЧЕТЕ ДОБРЕ. Чували сте, че трябва да съвдквате поне 30 пъти, преди да гълтнете храната си. За съжаление това е самата истина - дъвченето стимулира производството на стомашни сокове и спомага за отделянето на повече слюнка, с която да преглътнете храната си. Така пък не гълтате излишен въздух. Кое то обяснява защо бързото хапване, особено когато е на крак, е причина за повече газове с корема и по-некачествено усвоена храна. „Дъвчете също супите и дори плодните нектари - ако не го правите, тялото ви няма да произведе достатъчно ензими, които да ги разграждат“, допълва Уилкинсън.

ДОБАВЕТЕ ПОДПРАВКИ. Както някои храни се отразяват добре на стомаха ви (чесън, банани, кисело мляко, естествено ферментирани зеленчуци), така и някои подправки имат почти магическо действие за добрата му работа. Пикантните като кайенския пипер са в състояние да намалят подуването за минути. Също толкова благотворно е действието на куркумата, която има противвъзпалително действие. Може да добавите лъжичка прах към ястията си, чайовете, соковете си или пък да си купите куркума на таблетки.

ХРАНИТЕЛНИ ДОБАВКИ. Като споменахме хапчета, лесен и евтин начин да контролирате зловерните микроорганизми по стомашно-чревния си тракт е, като пиете активен въздух след всяко хранене. Той поема в стоици пъти повече токсини от собствената си маса. Или пък приемайте пробиотици, които да успокоят полуделите от непоносимост към млечните продукти микроорганизми в стомаха.

ЧАЙ ВМЕСТО БЕЗАЛКОХОЛНО. Газираните напитки съдържат газ – ясно е, че няма как да очаквате да не сте с издут корем, ако сте изпили две бири или кутийка кола. Поне временно ги заменете с вода с лимон или краставица, а защо и да не наблегнете на консумацията на определени чайове? Тези от мента, резене, копър, кориандр влият добре на храносмилателната система. Чай от гжинджифил също е мощно оръжие срещу газовете, пък и е полезен за имунитета ви. Някои диетолози съветват да пуснете корен гжинджифил в сокоизтисквачката и да ползвате получения сок при спешни случаи на подуване и болки в стомаха.

ИЗБЯГВАЙТЕ ОБИЛНОТО ХРАНЕНЕ. Шона Уилкинсън е категорична: „Ако се нахраните стабилно, оставете сити за по-дълго, но така поемате и повече калории. Вместо три пъти на ден опитайте да се храните между 4 и 6 пъти, но с по-малки порции. Така няма да се чувствате преяли и издути. Определени храни също причиняват излишни газове, като варивата и кореноплодните. Въпреки че са ниско калорични, ви съветвам да ги замените с домати и зелена салата“.

НЕ ДЪВЧЕТЕ ДЪВКА. Правите го след хранене за свеж дъх или винаги, когато ви се хапва нещо сладко, а гъвката в устата ви пречи да посегнете към поредната вафла. Дъвченето на гъвка обаче е причина да гълтате излишен въздух, който се превръща в газове. Освен това процесът на дъвчене стимулира слюнчената секреция и организмът ви започва да очаква храна, а вие – да се чувствате гладни.

ДОБАВЕТЕ ЗЕЛЕНИНА. Спанак и аспержи – и двата зеленчука са грижовни към храносмилателния ви тракт, но по различен начин. Аспержите са богати на фолиева киселина, витамини А, С, Е и К, и хром, и имат естествено диуретично действие. Спанакът съдържа фибри и витамин С, които помагат на стомашната лигавица да е във форма. ■

The Balloon Is Inflating

Why your stomach gives away your state of health and how to quickly ease its indispositions

By KRISTINA HIGOHOSEYAN / Photography SHUTTERSTOCK

The stomach is a delicate organ - almost any physical and mental indisposition affects its state. It is doomed to suffering, when we go too far with food or alcohol, and also by the lack of sleep, the stress the insufficient physical activity. Here are some simple rules, for you to ease its sufferings.

WATER 30 MINUTES BEFORE EATING. "Good hydration will allow your body to produce enough hydrochloric acid, which is responsible for digestion" Shona Wilkinson, a British Nutrition expert, explains. This half an hour is necessary in order for the water to leave the stomach and not to dilute the digestion fluid, for the latter to be able to cope effectively with the degradation of the food. It is logical that it is not advisable to drink water during or immediately after eating.

CHEW WELL. You have heard that you have to chew at least 30 times, before you swallow your food. Unfortunately this is quite true - chewing stimulates the production of digestion fluid and helps the secretion of more saliva, with which you are to swallow your food. This way you don't swallow excess air. Which explains why snatching a meal, especially while standing, is a reason for more flatus in the abdomen and more poorly assimilated food. "Chew the soups and the fruit nectars as well - if you don't do it, your body will not produce enough enzymes for their degradation", Wilkinson adds.

ADD SEASONINGS. Just as some foods are good for your stomach (garlic, bananas, yogurt, naturally fermented vegetables), some seasonings may also have an almost magical influence on its proper functioning. The sa-

voury ones such as cayenne pepper are able to reduce the swelling within minutes. Just as beneficial is the effect of turmeric, which is anti-inflammatory. You may add a teaspoon of turmeric powder to your dishes, teas, juices, or rather to buy turmeric in tablet form.

FOOD SUPPLEMENTS. Having mentioned pills, an easier and cheaper way of controlling the harmful microorganisms in your gastrointestinal system is to take activated charcoal after each meal. It absorbs hundreds of times more toxins than its own mass. Or take probiotics instead, which to quiet the microorganisms in the stomach that have turned mad from intolerance to milk products.

TEA INSTEAD OF A SOFT DRINK. Carbonated soft drinks contain gas - it is clear that you can't expect not to have a bulging belly, if you have drunk two beers or a can of Coke. At least temporarily replace them with water with lemon or a cucumber, and why not lay an emphasis on the consumption of certain teas? Those from mentha, fennel, dill, coriander

have a positive effect on the digestive tract. Ginger tea is a powerful weapon against flatus, and is also beneficial to your immunity. Some dietologists are advocating putting a ginger root in the juice extractor and using the juice obtained in emergencies of swelling and pain in the stomach.

AVOID HEAVY MEALS. Shona Wilkinson is explicit: "If you have a large meal, you remain replete for longer, but this way you take in more calories as well. Instead of three times a day, try eating between 4 and 6 times, but with smaller portions. This way you will not feel gorged and bulging. Certain foods also cause excess flatus, such as pulses and root vegetables. Although they are low-calorie, I advise you to replace them with tomatoes and green salad".

DO NOT CHEW GUM. You do it after eating for fresh breath or always when you want to have something sweet, and the chewing gum in your mouth prevents you from reaching for the next wafer. However chewing gum is a reason for us to swallow excess air, which transforms into flatus. Besides the chewing process stimulates the secretion of saliva and your system begins to expect food, and you - to feel hungry.

ADD GREENERY. Spinach and asparagus - both vegetables are considerate towards your digestive tract, but in a different way. Asparagus is rich in folic acid, vitamins A, C, E and K and chromium and has a natural diuretic effect. Spinach contains fiber and vitamin C, which help the mucous membrane of the stomach be in a good condition. ■

МАЛЪК СВЯТ

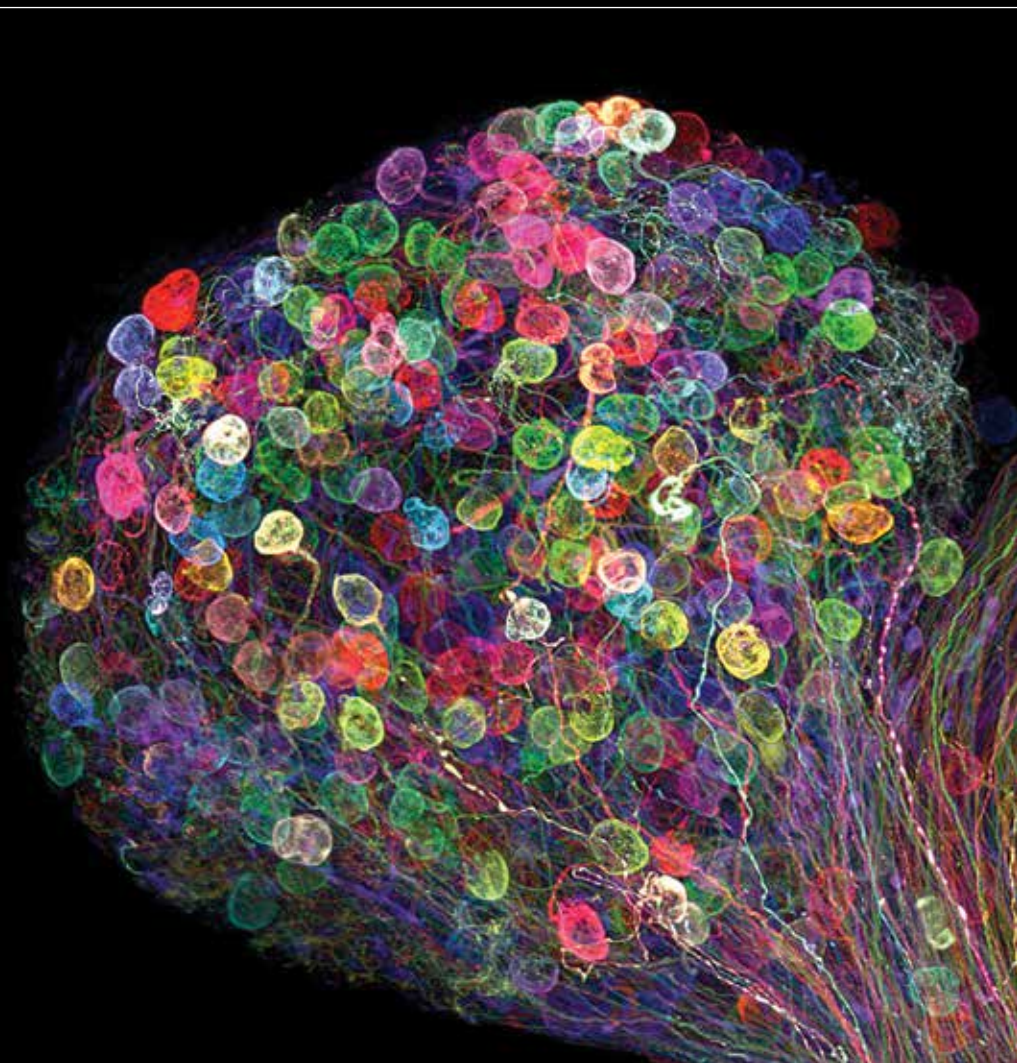
IT'S A SMALL WORLD

Вече 37 години Nikon Instruments събира най-добрите снимки, направени под микроскоп, в годишното състезание Nikon International Small World. Критериите са оригиналност, съдържателност, техническо изпълнение и визуалният ефект, които предизвикват. Първа награда тази година бе връчена на Брам ван ден Броек (Bram van den Broek) от холандския Институт по изследвания на рака за снимка на клетка кожа с необичайно високо съдържание на кератин. Ето още няколко от най-впечатляващите снимки тази година.

For 37 years now, Nikon celebrates the best of microscopic photography with the Nikon International Small World Competition. It is open to anyone with an interest in microscopy and photography. Images are judged based on originality, informational content, technical proficiency and visual impact. Bram van den Broek of the Netherlands Cancer Institute won first place with his photo of a skin cell expressing an excessive amount of keratin. Here are some of the other impressive photos of this year's competition.

Окото на паяк от рода *Hadrobanus grandis*, Чарлз Б. Кребс, САЩ
Opliones (daddy longlegs) eye, Charles B. Krebs, USA

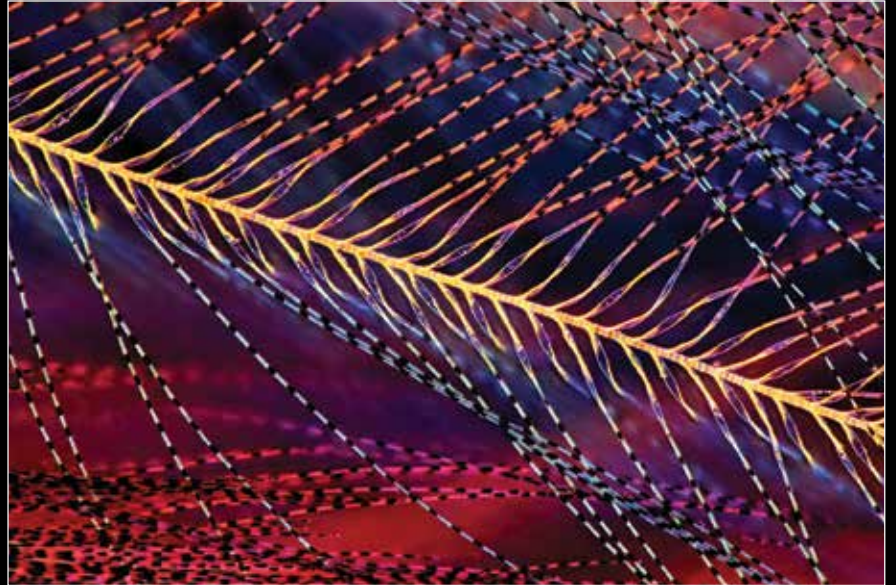

Кожата на морска краставица, Кристиан Готие, Франция
Synapta (sea-cucumber) skin, Christian Gautier, France

Индивидуално означени аксони в цилиарни ганглии на птичи ембрион, д-р Рио Егава, Япония
 Individually labeled axons in an embryonic chick ciliary ganglion, Dr. Ryo Egawa, Japan

Пух на синигер, Марек Миш, Полша
Parus major (titmouse) down feather, Marek Miś, Poland

Senecio vulgaris, g-p Хари Сарфати, Израел
Senecio vulgaris (a flowering plant), Dr. Havi Sarfaty, Israel

Холограма на счупена кредитна карта, Стивън Саймън, САЩ
Plastic fracturing on credit card hologram, Steven Simon, USA

Нарастваща тъкан в лаборатория, създадена с помощта на стволови клетки от костен мозък, Катарина Моура, г-р Сумит Махаджан, г-р Ричард Орефо и г-р Рахул Таре, Великобритания
Growing cartilage-like tissue in the lab using bone stem, Catarina Moura, Dr. Sumeet Mahajan, Dr. Richard Oreffo & Dr. Rahul Tare, UK

Скачащ паяк, Емре Кан Алагъз, Турция
Jumping spider, Emre Can Alagöz, Turkey

ИСПАНСКА ДОЗА ЕГИПЕТ

ХРАМЪТ ДЕБОД.

Мадрид

ОТ
€ **76**

еднопосочна
цена

Цените са крайни и включват: 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in.

Чекиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета – цена за първо парче багаж до 23 кг – 20 евро за отсечка. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

www.air.bg

ПРИЯТНО УЖИЛВАНЕ

Новата Kia Stinger е нещо, което не бяхме срещали от години: кола, направена просто да покаже какво могат инженерите

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография КОЛЕЛА, KIA

Stinger има със 17% по-директно управление от един от основните си конкуренти, казва ни инженерът, натоварен с представянето на най-мощния модел на Kia в историята. Реакцията на волана е с 10% по-бърза, а колата е с цели 30% по-устойчива на странично подхлъзване.

КОЙ Е КОНКУРЕНТЪТ, искаме да разберем ние. Отговорът идва без капка колебание: BMW Серия 4.

Възпитано се опитваме да прикрием низходителните си усмивки.

Но на другия ден сме заг волана на Stinger на писта "Майорка" и изобщо не ни се на-

лага да прикриваме каквото и да било.

ОКАЗВА СЕ, ЧЕ ЧОВЕКЪТ не е излъгал. За Kia този автомобил е същото, каквото някога бе Golf GTI за Volkswagen. Съмняваме се да се продаде в същите количества, защото цената му не е точно като за

370к. с. максимална мощност
hp maximum power**510**Нм максимален въртящ момент
Nm max torque**270**км/ч максимална скорост
km/h maximum speed**4.9**секунди 0-100 км/ч
seconds 0-100 km/h

тройка. Целта на тази кола е съвсем друга: просто да покаже на какво са способни инженерите и дизайнерите на Kia.

СРАВНЕНИЕТО СЪС СЕРИЯ 4 е разбираемо, защото начело на въпросните инженери е някой си Алберт Биърман. Всъщност не друг, а дългогодишният шеф на М-поделието на BMW.

Но нека не изпреварваме нещата и започнем от дизайна. Stinger има архитектурата на класически гран туризмо автомобил със задно предаване - макар да сме сигурни, че версията с 4x4 ще е по-търсена.

Това означава къс преден нагвес, изгълбен капак, внушително междуосие и елегантна линия на покрива. Тигровата муцуна гарантира, че отдалеч ще разпознаете тази кола като Kia. Специфичните светлини, особено отзад, гарантират, че няма да я сбъркате с никоя друга.

А ефектните въздуховоди са съвсем истински и функционални - рядко явление в днешния свят на фалшиви идеали, фалшиви новини и фалшиви гърди.

STINGER ИДВА С ТРИ ДВИГАТЕЛЯ, и три нива на оборудване. Дизелът с обем 2.2 литра е отстъпка пред хората, които си купуват спортна кола само заради външния ѝ вид. Моторът е пестелив, но не се погажда добре с 8-степенния автоматик и освен това го голяма степен обезсмисля труга на Биърман и колегите му.

Доста по-приятна алтернатива е двулитровият бензин с 255 коня и задно предаване. Той е пъргав, звучи приятно и е доста рафиниран благодарение на специалния маховик, който обира вибрациите.

НО ИСТИНСКИЯТ СМИСЪЛ

на тази кола е в най-големия двигател - същия 3.3-литров V6, който Hyundai ползва за най-наточените версии на Genesis. Тук туин турбото качва конете до цели 370, което прави Stinger най-мощния автомобил в историята на Kia.

Ускорението от 0 до 100 км/ч отнема по-малко от 5 секунди, по-бързо от предишното Porsche 911 Carrera.

Ускорението от 80 до 120 км/ч става за три секунди - което в света на междуградските изпреварвания е почти равно на телепортация.

НО НЕ СКОРОСТТА Е ГЛАВНОТО достойнство на Stinger. Още първата предпазва

обиколка на пистата ни доказва, че инженерът от снощи е бил прав. Това е удивително директна кола, която се хвърля в завоите като разлютена оса напук на 1800-те си килограма. Разбираме напълно намека за ужилване в името ѝ.

Окачването, с адаптивни и поотделно контролирани амортизатори, реагира в наносекунди. Версиите със задно предаване имат диференциал с ограничено приплъзване. За 4x4 колите като тази, която тестваме, има векторен контрол, който забавя вътрешните задни колела в завои. Резултатът е, че от обичайното недозавиване няма и следа. Спирачните апарати от Brembo са безукорни.

РАЗБИРА СЕ, ИМА ДЕСЕТКИ автомобили, които се справят отлично на пистата, само за да ви извадят зъбите в мига, в който я напуснете. Stinger не е от тях: на нормални пътища това е комфортен, отпускателен автомобил, отличен за дълги пътешествия. Седалките са много добри. Интериорът предлага качество на материалите и изработката, каквото не сме виждали в корейска кола. Оборудването е разточително дори в базовото ниво.

ВСЕ ОЩЕ НЕ БИХМЕ ОТИШЛИ ДОТАМ

да кажем, че Stinger е по-добър от "четворката" на BMW. В някои отношения му липсва рафинираност. Осемстепенният автоматик е чувствително подобрение спрямо предишните творения на корейците, но все още отстъпва на германските образци. И, разбира се, остава главният проблем: колкото и ефектна да е на вид колата ви, колкото и добре да върви, емблемата ѝ все още казва на света: Kia.

КОЕТО ВСЪЩНОСТ Е САМО ЗА ДОБРО.

Просто защото тук плащате само за технологиите, не и за марката. Базовият двулитров Stinger започва от 70 000 лева, което е без аналог за кола с подобни способности. И освен това включва 18-цолови алуминиеви джанти, LED светлини, кожен салон, климатроник, 7-инчова навигация, парктроник отпред и отзад с камера, подгряване на волана и предните седалки, и още две дузини симпатични екстри.

Най-мощната версия с V6-мотора вдига летвата до 115 000, което вече са много пари за Kia. Но е с 50 хилядарки под цената на BMW M4.

АКО ЦЕЛТА ВИ Е ДА ВПЕЧАТЛИТЕ някого с финансовите си възможности, има цяла дузина по-добри предложения от Stinger. Но ако целта е просто да се насладите на шофирането, преди компютрите окончателно да са ни го отнели, тази кола е същинско откровение. ■

бестселър. Но няма и капка съмнение, че Stinger поставя скромната госкоро корейска компания на съвсем друго стъпало в автомобилната йерархия.

МНОГО ПЪТИ СМЕ ВИЖДАЛИ производители от масовия сегмент да скалпят нещо с повечко хром и кожа и да ни го представят като "своя пръв премиум модел". Обикновено това е комично и даже донякъде унижително. В случая обаче Kia изобщо няма подобни амбиции. Корейците първи ще ви кажат, че Stinger не е премиум автомобил. Те не се опитват да ви убедят, че емблемата им е станала преситижна като тези на голямата германска

Nice Sting

The new Kia Stinger is something we hadn't seen for years: a car made simply to show what engineers can do

By KONSTANTIN TOMOV / Photography KOLELA, KIA

The Stinger has 17% more direct handling than one of its main rivals, the engineer tasked with presenting Kia's most powerful model ever, told us. Lateral acceleration response is 10% quicker, and the car has 30% more side slip stability.

WHO IS THE RIVAL, we wonder. The answer comes without hesitation: the BMW 4 Series.

Politely, we try to hide our condescending smiles.

But the next day we are behind the wheel of the Stinger on Circuit Mallorca and we don't have to hide anything at all.

AS IT TURNS OUT, THE GUY didn't lie. To Kia this car is the same that the Golf GTI once was for Volkswagen. It's doubtful whether it will sell as many units, because its price is not exactly fit for a bestseller. But there's absolutely no doubt that the Stinger puts the modest Korean company on a very different footing in the automobile hierarchy.

OFTEN ENOUGH, WE'VE SEEN mass segment producers knock together something with a bit more chrome and leather and present it as "their first premium model". This is usually comical and even somewhat humiliating. In this case, however, Kia has no such ambitions. The Koreans are the first to tell you that the Stinger is not a premium car. They won't try to convince you that their logo has become as prestigious at those of the big German three. This car has quite a different objective: simply to show what Kia engineers and designers are capable of.

THE COMPARISON WITH THE 4 SERIES is understandable because the said engineers are headed by a certain Albert Biermann. In fact, none other than the long-time head of BMW's M Division.

But let's not get ahead of things and start with the design. The Stinger has the architecture of a classical gran turismo with rear-wheel drive – though we are sure the AWD version will be more popular.

This means a short front overhang, long bonnet, extended wheelbase

World Luxury
Spa
Awards
WINNER 2015

www.victoria-spa.com

+ 359 895 79 29 38

and elegant roofline. Kia's signature "tiger-nose" grille guarantees that you will recognize this car from afar. The specific lights, especially in the back, ensure that you won't mistake it for any other.

The efficient air intakes and outtakes are quite real and functional - a rare phenomenon in today's world of fake ideals, fake news and fake boobs.

THE STINGER COMES WITH THREE ENGINES and three levels of equipment. The 2.2-litre diesel is a concession to people who buy a sports car only for the sake of its appearance. The motor is economical, but does not get on well with the eight-speed automatic and, moreover, renders the efforts of Biermann and his colleagues largely pointless.

A much nicer alternative is the 2-litre petrol with 255 horsepower and rear-wheel drive. It is agile, nice-sounding and quite sophisticated thanks to a special flywheel that helps to reduce torsional vibrations.

BUT THE REAL POINT of this car is in the biggest engine - the same 3.3-litre V6 that Hyundai uses for the sharpest versions of Genesis. Here the twin-turbo raises horsepower to 370, making Stinger the most powerful car in Kia's history. Acceleration from 0 to 100 km/h takes less than 5 seconds, faster than the Porsche 911 Carrera.

Acceleration from 80 to 120 km/h takes three 3 seconds - which in the world of intercity overtaking is almost equal to teleportation.

BUT IT IS NOT SPEED that is Stinger's main virtue. Even our first cautious run of the circuit proved that the engineer was right. This is an amazingly direct car which throws itself into the corners like a mad hornet despite its 1,800 kilograms. The allusion to the sting in its name is more than understandable.

The suspension, with adaptive dampers and separately controlled shock absorbers, reacts within nanoseconds. The rear-wheel drive versions have a limited slip differential. In AWD cars like the one we tested, vectoring slows the inside rear wheels in the corners. The result is that there is no trace of the usual understeer. The Brembo brakes are flawless.

OF COURSE, THERE ARE PLENTY OF CARS that run smoothly on the racing circuit, only to shake your guts the minute you leave it. The Stinger is not one of them: on normal roads it is a comfortable, relaxing car, perfect for long drives. The seats are very good. The interior offers the kind of quality materials and finish we have not seen in a Korean car before. The equipment is lavish even at base level.

STILL, WE WOULDN'T GO AS FAR as to say that the Stinger is better than the BMW Four. In some respects it lacks subtlety. The eight-speed automatic is a big improvement over the earlier Korean creations, but it still falls short of the German models. And, of course, the main problem remains: no matter how effective your car looks, no matter how well it drives, its logo still says Kia.

WHICH IS ACTUALLY ONLY FOR THE BEST. Simply because here you're paying only for the technology, not for the brand. The base 2-litre Stinger starts at 70,000 leva, which is unrivalled for this kind of car. In addition, it includes 18-inch alloy wheels, LED lights, leather interior, climate control, 7-inch navigation, front and rear park assists with camera, heated steering wheel and front seats, and another two dozen nice extras.

The most powerful version with the V6-engine raises the bar to 115,000 leva, which is a lot of money for a Kia. But it is still 50,000 leva less than the price of the BMW M4.

IF YOUR AIM IS TO IMPRESS somebody with your financial means, there are a dozen better suggestions than the Stinger. But if your aim is simply to enjoy driving before computers have taken over for good, this car is a genuine revelation. ■

VICTORIA SPA

★★★★★
THE REAL ASIAN SPA

RAMADA
SOFIA

**Victoria spa is the biggest spa in Sofia, situated in Ramada Princess hotel on 3500 sm .
There are on your disposal:**

**INDOOR SWIMMING POOL ; CHILDREN POOL;
VITAMIN BAR; FITNESS CENTER & SPORTS HALL
FOR GROUP CLASSES; FINNISH SAUNA, SALTED
SAUNA, STEAM BATH; TURKISH BATH HAMMAM
WITH ORIENTAL PEELING / kese /; 8 LUXURY
MASSAGE ROOMS WITH JAKUZZIES; COSMETICS;
V.I.P SPA APARTMENT; HAIR DRESSERS SALOON
WITH MANICURE & PEDICURE; SUN BED; MORE
THEN 150 DIFFERENT MASSAGES AND SPA
RITUALS; INTERNATIONAL SPA TEAM FROM BALL,
THAILAND AND THE PHILIPPINES;
5 STARS SERVICE**

СЕЛИЩЕТО ХИРОКИТИЯ

ВИ ВРЪЩА 9000 ГОДИНИ НАЗАД.

Ларнака

ОТ
€ **65** ✈️
еднопосочна
цена

Цените са крайни и включват: 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in.

Чекиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета – цена за първо парче багаж до 23 кг – 20 евро за отсечка. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ ЕМОЦИИ

www.air.bg

ПЛОВДИВ ДЖАЗ ФЕСТ PLOVDIV JAZZ FEST

Програмата на 4-те дни е толкова наситена, че звучи сякаш фестивалът продължава поне седмица. Три са големите джаз имена, с които ще се срещне публиката в Пловдив. Саксофонистът Дони Макаслин участва с проекта си Beyond Now, посветен на Дейвид Боуи. Макаслин е от музикантите, работили по последния албум на Боуи Blackstar. Пианистът Джейсън Моран разкрива музиката, която го е накарала да свири джаз – тази на Телониус Монк. Джошуа Редман е един от най-значимите саксофонисти в последните десетилетия и закрива фестивала на 4 ноември. Българското участие също е богато – Христо Йоцов, Антони Дончев, Хилда Казасян, Стефан Вълдобрев са някои от имената.

1 – 4 ноември, Дома на културата „Борис Христов“, Пловдив

The four-day programmes is so full, you'd think the festival is lasting for at least a week. Plovdiv audiences will be delighted to see three jazz greats. Saxophonist Donny McCaslin will present his Beyond Now project, dedicated to David Bowie. McCaslin is one of the musicians who worked on Bowie's last album Blackstar. Pianist Jason Moran pays tribute to Thelonious Monk, the musician who made him turn to jazz. Joshua Redman, one of the most celebrated saxophonists in recent decades, will close the festival on November 4. Many Bulgarian jazz musicians will also play Plovdiv: Hristo Yotsov, Antoni Donchev, Hilda Kazasyan and Stefan Valdobrev, to mention but a few.

November 1 - 4, Boris Christoff House of Culture, Plovdiv

82 | **СЪБЛАЗНЯВАНЕ ПО ПРАЖКИ**
PRAGUE-STYLE TEMPTATION

92 | **ТРИТЕ СЪСТАВКИ НА ЩАСТИЕТО**
THREE INGREDIENTS OF HAPPINESS

АФИШ

Събитията
и нещата, за
които ще се
говори през
ноември

ФЕСТИВАЛ

КИНОМАНИЯ // Фестивалът се превърна в есенно кино пиршество, което да ни разсее от ниските температури. Тази година това става с помощта на новите филми на някои любопитни режисьори. „Три билборда извън Ебинг, Мисури“ е на британеца Мартин Макдона, когото обичаме заради „В Брюж“. „Въртележка“ на Уди Алън се развива през 50-те години на Кони Айлънд, „Субурбикон“ е черна комедия под режисурата на Джордж Клуни, а „Безкрайната градина“ е кино дебютът на Галин Стоев.

16 – 30 ноември, София

ШАНСОН

CHARLES AZNAVOUR // Една от легендите на френската популярна музика ще пее за първи път в България. Макар 93-годишен, Шарл Азнавур продължава да създава музика и да прави турнета, с които да популяризира не само френския шансон, но и арменското културно наследство. Открит от уникалната Едит Пиаф, натурализираният арменец бързо печели публиката с песните си La Mamma, La Bohème, Paris Au Mois D'aout, Tous les visages De l'amour. В София ще изпълни най-обичаните шансони в кариерата си.

30 ноември, зала „Арена Армеец“, София

ФОЛКЛОР

ДНИ НА ЯПОНСКАТА КУЛТУРА В БЪЛГАРИЯ // 28-то издание на дните на Япония започнаха още през септември с поредица изложби, спектакли и прожекции. През ноември продължават с няколко концерта. Сред тях са този на Хироюки Коинума и Мари Сакамото, изпълнители на японска бамбукова флейта шино-буе с оркестъра „Симфонията София“ (15 ноември) и концертът на Софийската филхармония със солистката на традиционния инструмент кото Фуюки Енокидо (30 ноември).

3 – 30 ноември, София

EN

FESTIVAL

CINEMANIA // The festival has become a cinematic autumn feast that will take our minds off the cold weather. This year it features the latest productions of several intriguing directors. Three Billboards Outside Ebbing, Missouri was made by Britain's Martin McDonagh who captivated audiences with In Bruges. The action of Woody Allen's Wonder Wheel takes place in the 1950s on Coney Island, Suburbicon is a dark comedy directed by George Clooney, and The Infinite Garden is Galin Stoev's film debut.

November 16 - 30, Sofia

CHANSON

CHARLES AZNAVOUR // One of the legends of French popular music will sing in Bulgaria for the first time. Even at 93, Charles Aznavour continues to write music and go on tours to popularise not only the French chanson, but the Armenian cultural heritage as well. Discovered by the legendary Edith Piaf, the naturalised Armenian quickly gained popularity with his songs La Mamma, La Bohème, Paris au mois d'aout, Tous les visages de l'amour. In Sofia he will perform some of the best loved chansons of his career.

November 30, Arena Armeec, Sofia

FOLKLORE

DAYS OF JAPANESE CULTURE IN BULGARIA // The 28th edition of the Days of Japan started in September with a series of exhibitions, performances and film screenings, and are continuing with several concerts in November. They include the concert of Hiroyuki Koinuma and Mari Sakamoto, performers of shinobue (Japanese bamboo flute), accompanied by the Sinfonietta Sofia orchestra (November 15) and the concert of the Sofia Philharmonic with soloist Fuyuki Enokido playing the traditional instrument koto (November 30).

November 3 - 30, Sofia

Events and things that will be discussed in November

POSTER

КОНЦЕРТ

CHRYSTA BELL // Криста Бел е наистина интригуващ изпълнител, което обяснява интереса на Дейвид Линч към личността ѝ. Дватама създават заедно дебютния ѝ албум *This Train* (2011) и EP-то ѝ *Somewhere In The Nowhere* (2016), а самата тя участва като агент Тами Престън в третия сезон на „Туин Пийкс“. В София ще представя последния си студиен албум *We Dissolve*, където специален гост е Ейбрун Ътли от *Portishead*.

17 ноември, Sofia Live Club, София

КНИГА

ЕДИН КОН ВЛЯЗЪЛ В БАР // Месеци, след като спечели престижната литературна награда „Ман Букър“, книгата на Давид Гросман излиза и на български език. Известен като един от най-сериозните и уважавани съвременни автори на Израел, Гросман описва с горчив хумор и дълбоко узнетение за последното шоу на стенд-ъп комика Дов Гринщайн. В малък клуб в провинциален град той успява да разгневи публиката си с драматичен монолог за тъжното си детство.

Издателство „Колибри“

КИНО

УБИЙСТВО В ОРИЕНТ ЕКСПРЕС // Винаги очакваме повече от режисьорските филми на Кенет Брана. Адаптацията по Агата Кристи не е изключение, а самата история – убийство във влак с 13 заподозрени, всеки от които има мотив, е най-малката причина. По-интересен ни е актьорският състав – Джони Деп, Джули Денч, Мишел Пфайфър, Пенелопе Крус, Уилем Дефо и дори най-известният балетист в момента Сергей Полунин, заедно с Брана като детектив Еркюл Поаро. Пищната сценография също си заслужава.

От 10 ноември по кината

EN

CONCERT

CHRYSTA BELL // Chrysta Bell is a truly intriguing performer, which explains David Lynch's interest in her. Together they worked on her debut album *This Train* (2011) and her EP *Somewhere In The Nowhere* (2016), and she plays agent Tammy Preston in *Twin Peaks* season 3. In Sofia she is presenting her latest studio album *We Dissolve*, with special guest Adrian Utley of *Portishead*.

November 17, Sofia Live Club, Sofia

BOOK

A HORSE WALKS INTO A BAR // Just months after winning the prestigious Man Booker literary award, David Grossman's book has also been published in Bulgarian. Known as one of Israel's foremost contemporary writers, Grossman describes with bitter humour and profound indignation the last show of stand-up comedian Dov Greenstein. In a small club in a provincial town he manages to anger his audience with a dramatic monologue of his sad childhood.

Colibri Publishers

CINEMA

MURDER ON THE ORIENT EXPRESS // We always expect more from films directed by Kenneth Branagh. The adaptation of Agatha Christie's novel is no exception, and the plot – a murder on a train with 13 suspects, each of whom has a motive, is the least of the reasons. The cast is infinitely more interesting: Johnny Depp, Judi Dench, Michelle Pfeiffer, Penelope Cruz, Willem Dafoe and even today's best known ballet dancer Sergei Polunin, together with Branagh as detective Hercule Poirot. The spectacular setting should also be noted.

In cinemas from November 10

Текст КРИСТИНА НИГОХОСЯН / By CRISTINA NIGHOSSIAN

СЪБЛАЗНЯВАНЕ ПО ПРАЖКИ

Ако се озовете в чешката столица, не бързайте със сувенирите – има по-хубави неща, в които да вложите кроните си

Текст: МАРГАРИТА СПАСОВА / Фотография: SHUTTERSTOCK

Гьоте нарича архитектурата „замръзнала музика“. Тогава Прага е легена музикална кутия, пълна със сладостно меланхолични мелодии. Освен това Гьоте нарича бирата „течният хляб на монасите“. Чешката бира е и хлябът, и ножът, и мръвката. Не знам какво е казал Гьоте за мръвката, обаче в Прага и мръвките си ги бива. Да вземем например прочутото пражко „колено“ (тоест ржолан), запечено с хрян и горчица, с гарнитура от мариновани люти чушки и нерегламентиран брой халби бира.

И така, представете си, че сте завели любимия образ (тоест себе си) в приказната Прага - идеалния мизансцен за съблазняване, сближаване и умиротворяване. Изтощили сте се от обикаляне на забележителностите, сверили сте биологичния си часовник по Астрономическия, и вероятно сте си закупили неизбежните половин гузина кристални чаши, няколко бижута с гранати и гървени марионетки (по-късно ще съжалявате, че не сте инвестирали само и единствено в бира. От

нея остават по-хубави спомени).

ВЪСТЪПЛЕНИЕ. В този миг насреща ви грейва уютна пивница, с тераси и пейки, и готически надпис на гървена табела Na Slatníku (на улица Wolkerova). Ако щете вярвайте, обаче тук се лее бира непрестанно от 1570 година. Навремето това била кръчмата на шивачите, които нярядко замръквали върху сламениците (оттам и името), вероятно каталясали от разгорещена профсъюзна дейност. Днес е любимото местенце на студенти, колездаци и туристи, извадили късмета да открият случайно най-старата пражка кръчма. Насреща може да ѝ излезе само бирарията U Kalicha (улица Na bojišti 12-14), увековечена в „Приключенията на добрия войник Швейк“.

Настанявате се и се усмихвате мило на келнера. Сега трябва да кажете възшебните гуми: „Dám si jedno pivo prosím“. Това е чешкият аналог на „Сезам, отвори се“. Келнерът тутакси се разтапя в честна усмивка, материализира халба с пенлива

медно-кехлибарена амброзия и ви подава дебел тефтер. Разгръщате го. Само по себе си четенето на менюто укрепва вярата в бъдния ген. Първо, защото английският превод е дело на сина на кръчмаря, четвъртокласник с гадно чувство за хумор, и второ, защото приликите и разликите между езиците от южнославянската и западнославянската езикови групи са рецепта за комични недоразумения и смях до захлас.

СЮЖЕТЪТ СЕ ЗАПЛИТА. На първа страница се мъдри нарисувана папица, която деликатно загатва на посетителя, че тук основният специалитет са пернатите. Втора страница е озаглавена „Proti velké Žízeni“ (Срещу голяма жажда и глаг), тоест мезета за бира. Специалитетът на кръчмата са Уторенси, разбирай удавници. Името е противоестествено, но практично, защото утопенците се оказват домашни наденички мариновани в оцет, олио, ситно нарязан лук, червен пипер и шепи тайни поправки. Има и Grilované

Klobásy, с предупреждение от добрия хлапак, че водят до пристрастяване.

По-нагоду ухилено човече съветва: „Става за вегетарианци“. И започват ексцесите. Смажен опиен хермелин (Smažený hermelín) звучи стряскащо, но не става дума за животинчето със скъпа кожа, а за панирано меко сирене, мариновано (nakládaný) или натюр.

Идва ред на простичко и невинно наглед лакомство, хрупкави препечени филийки, поднесени със скилидка чесън, с която ги натривате непосредствено преди да захапете (Torinky s křídovou slaninou a česnekem). Ще ви останат сладки спомени и горчиви угризения, когато разберете, че преди да бъдат метнати на скарата, са били намазани с дебел слой свинска мас и сланина.

Трета страница е стряскащо празна, със самотно вегетарианско ястие, под което злобещи готически ръкописни букви вешаят: „Единственото блюдо в менюто, което никога не е имало майка.“ Мисълта за злочестото сираче ви просълзява.

Междувременно на съседната маса двама бледни юноши изпълняват ритуала на възмъжаването – тоест самоотвержено се напиват с отговорното съдействие на келнера. Халби с всички възможни типове бира се редуват с шотове бехеровка, крушов шнапс и ликьори. Не можем да гледаме такива неща и връщаме поглед върху менюто.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ. Следват чорбите, тоест Polévka. Супата от кисело зеле се казва Zelňačka, чесновата съвсем предсказуемо се вика чеснечка (Česnečka), а лучената не готам предсказуемо се нарича цибулчка (Cibulačka). Най-култовите обаче са гулашовата (Gulášová rolévka) и бирената (Pivní rolévka), които се поднасят в издълбан самун хляб.

По отношение на „свинината“, чехите с блеснал поглед препоръчват „Колено!“ (Řeřepé verřové koleno) - вкусен гжолан с хрян и горчица, амбициозен проект за сам човек... Не е за изхвърляне и моравският врабец (Moravský vrabec), който изобщо

не е хвъркат, а представлява запечени късчета крехко свинско. На туристите неизменно предлагат Verřo-knedlo-zelo, което е хубаво, ако обичате гарнитура от клисави кнедли и не особено кисело зеле. Като в майсторски написана кримка, убиецът се появява накрая... Мръвките са обезвредени и на сцената се явява главният герой в кръчмата, обрисован щегро на цели две страници под надслов Pivo. Нашият четвъртокласник услужливо цитира статистика, според която чехите пият най-много бира на глава от населението в света. Има си хас! Помапайте се в словословията за познатите марки (Pilsner Urquell, Budvar, Krusovice, Gambrinus и Staropramen) тъмни и светли, силни и леки, пастъоризирани и непастъоризирани (опитайте Bernard), бутилирани и наливи, и мълвите „Алелуя!“. Следва култовият Kozel (означава козел, естествено), който през 2008 спечели престижната награда на Научноизследователския институт по пивоварство (Research Institute of Brewing & Malting) за най-добра чешка бира. ▶

► Ученолюбивият син на кръчмаря не е пропуснал да отбележи, че идната пролет (10 – 26 май 2018) в Прага за пореден път ще се проведе световен бирен фестивал, реплика на Октоберфест в Мюнхен, с обещание за огромни шатри с вкусноти и забавления, където сервитьори в национални облекла ще сервират 70 чешки марки бири в стъклени кани. Ей, след третата халба усещате, че започвате да го обичате това геме!

СЛАДОСТРАСТНА РАЗВРЪЗКА. Тук всеки коментар е излишен. Имената говорят. *Horka laska* – десерт със страстното название „гореща любов“, съчетание от сметанов сладолед, полят с горещ малинов сироп. Несравними са продаваните от миниатюрни лавки в стария град чешки *Oplatky* – горещи тънки вафли, пълни с прясно изпечени бадеми и кестени, както и знаменитото *Trdlo*. Глупак – това е името на националното лакомство на чехите, еманация на самокритичното им чувство за хумор. Приготвя се от ванилово тесто, намотано върху нажежена метална тръба и запечено до златисто. Готовият глупак се овалва в счукани бадеми и се посипва с

кристална захар. Защо се казва глупак ли? Ами защото е нагум и кух, лапнеш нещо, глътнеш нищо.

ЕПИЛОГ. Дошъл е моментът да извикате смело *Zdar! íme!* Тръгвайте си блажено омапомощени по криволичещите улички покрай

базилики, островърхи готически кулички и фасади в стил ар нуво, покрай сенките на Франц Кафка и Ярослав Хашек, на Дворжак и Вацлав Хавел, вдъшвайте въздуха, вдъхновил Моцарт да завърши своята прекрасна опера „Дон Жуан“, и намигвайте пакостливо на Швейк. Na shledanou, Praha! ■

Здраве и красота чрез силата на водата

Аквахаус Термал & Бийч и Хотел Балнео & СПА Азалия

Съвместни пакетни програми

7 дневна Лечебна програма **791 лв.**

електролечение / ултразвук / тангентор / частичен масаж / компреси с луга / калолечение / кинезитерапия в минерален басейн / парна баня / сауна / солна стая

*цената е за 7 нощувки на човек на база ВВ в двойна стандартна стая в Хотел Балнео & СПА Азалия с включени 28 процедури в Аквахаус Термал & Бийч
*удобен трансфер
*офертата е валидна до 30.04.2018, без официалните празници

Health and beauty by the power of water

Aquahouse Thermal & Beach and Azalia Hotel Balneo & SPA

Package programs

7 days Therapeutic program **791 BGN**

electrotherapy / ultrasound / tangentor / partial massage / lye treatment / mud therapy / kinesitherapy in mineral water pool / steam bath / sauna / salt room

*the price is for 7 nights per person on BB in DBL standard room in Azalia Hotel Balneo & SPA with 28 treatments in Aquahouse Thermal & Beach
*a comfortable transfer
*the offer is valid until 30.04.2018, not valid for public holidays

PRAGUE-STYLE TEMPTATION

If you happen to be in the Czech capital, do not be in a hurry to buy souvenirs. There are better things to invest your crowns in

By MARGARITA SPASOVA / Photography SHUTTERSTOCK

Goethe called architecture “frozen music.” In this sense, Prague is a musical ice box full of sweet-sounding, melancholic melodies. Goethe also said that beer is the “liquid bread of monks.” For the Czechs, however, beer is the bread, the knife and the meat. I do not know what Goethe said about meat, but the meat in Prague is also good. Let’s take the famous Prague “koleno” (pork knee), for example, roasted with horseradish and mustard,

served with pickled red peppers and an unregulated number of beer mugs. Now imagine that you have brought your favorite person (namely, yourself), to fabulous Prague – the ideal mise-en-scene for temptation, intimacy and peacemaking. You are exhausted by touring the sights, your internal clock has adjusted to the astronomical clock, and you have probably bought the inevitable half a dozen crystal glasses, several pieces of

garnet jewelry and wooden marionettes. (Later you will be sorry that you invested in anything besides the beer; it leaves better memories.)

OPENING SCENE. At just that moment a cozy pub with a terrace, benches and the Gothic inscription Na Slamniku on a wooden signboard jumps out right in front of you (this happens on Wolkerova Street). Believe it or not, this place has been serving beer since 1570. At one time

it was the pub for tailors, who often spent the night on its straw mattresses, dog-tired by the heated debates at their guild (hence the name). Today it is the favorite place for students, bicyclers and tourists who are lucky enough to accidentally come across the oldest pub in Prague. Only one alehouse – U Kalicha (Na Bojisti St.12-14), immortalized in The Fateful Adventures of the Good Soldier Svejk – is a match for it.

You take your seat and politely smile at the waiter. Now you will have to say the magic words, “Dám si jedno pivo prosím.” This is the Czech equivalent of “Open, Sesame.” The waiter immediately smiles, produces a mug with a foamy ambrosia the color of honey and amber, and proceeds to hand you a thick booklet. You open it. Just reading the menu strengthens your faith in the future. First of all, it was translated into English by the son of the bar keeper, a fourth grader with a nasty sense

of humor. And second, the similarities and differences between the Southern and Western branches of the Slavic family of languages are a sure path to funny mistakes that will have you rolling on the floor in laughter.

THE PLOT THICKENS. The menu features duck, pictured on the first page, a subtle hint for the visitor that the main specialty here is fowl. The second page is titled “Proti velké Zízení” (Anti Great Thirst and Hunger), i.e. appetizers for beer. The specialty of the pub is Utopenci, i.e. drowned men. The name is unnatural, but practical, as the utopenci turn out to be homemade sausages that are marinated in vinegar, oil, chopped onions, peppers and a handful of secret spices. There are also Grilovane Klobasy (grilled sausages), with a warning by the kind boy that they lead to addiction. A few lines below, a man with a wide grin offers a tip: “It is good for vegetarians.” This is followed by the excesses. Smazeny Hermelin sounds shocking, but it is not about the small animal with the expensive fur, but rather about a soft breaded cheese, marinated (nakladany) or au naturale.

Then comes a simple and innocent-looking snack – crispy, toasted slices of bread, served with a clove of garlic that is meant to be rubbed onto the bread immediately before you sink your teeth into it (Topinky s křupavou slaninou a Česnekem). You will have both sweet memories and bitter remorse once you realize that prior to being tossed on the grill, the slices have been dipped in a thick layer of lard and bacon.

Page number 3 is strikingly empty, save for a lone vegetarian meal under which ill-boding Gothic letters portend: “The only dish on the menu that has never had a mother.” Thinking of poor orphans may drive you to tears.

Meanwhile, the two pale looking teenagers at the next table are performing the rite of initiation into manhood – namely, they are purposely getting themselves drunk with the conscientious co-operation of the waiter. Mugs of all kinds of beer are taking their turn among shots of Beherovka, pear schnapps and liqueurs. We cannot stand the sight and return our eyes to the menu.

SECOND ACT. The broths are next, i.e. Polevky. The sauerkraut broth is called Zelnacka, the garlic broth is called Cesnecka, and the onion broth is referred to by the not-so-predictable name Cibulacka. The most popular broths, however, are those made from goulash (Gulasova plevka) and beer (Pivni polevka), and which are served in a hollowed-out loaf of bread. When it comes to pork, the Czechs recommend, with a glint in their eyes, Koleno (Pecene veprove koleno) – a tasty pork shin with horseradish and mustard; this is a rather ambitious project for a single person... The Moravian Sparrow (Moravsky vrabec), which is

not a flying creature at all but rather roasted pieces of tender pork, is also worth trying. Tourists are invariably offered the Vepro-knedlo-zelo, which is good – good, that is, if you like a garnish of soggy dumplings and not particularly sour sauerkraut.

As in a skillfully written criminal novel, the murderer appears at the end... The meat has exited and the pub's main character is coming on stage, generously portrayed on two full pages under the title Pivo. Our fourth grader obligingly quotes statistics, according to which Czechs drink the greatest quantity of beer per capita in the entire world. And you can bet that he is right! You delve into the doxologies of the familiar brands (Pilsner Urquell, Budvar, Krušovice, Gambrinus and Staropramen) dark and light, strong and weak, pasteurized and unpasteurized (try Bernard), bottled and on tap – and you are exclaim “Hallelujah!” Then the cultic Kozel (ram, in Czech), which won the prestigious award from the Research Institute of Brewing & Malting in 2008 for the best Czech beer, follows. The studious son of the bar keeper did not fail to mention that this spring (May 10 to 26) Prague will hold the World Beer Festival again; it is an answer to the Octoberfest in Munich and it promises huge tents full of delicacies and entertainment, where waiters clad in national folk attire will serve 70 Czech brands of beer in glass jugs. After the third mug you will begin to realize how much you really do love that child!

SENSUOUS DENOUEMENT. Any comment here would be useless. The names speak for themselves. Norka laska – a dessert with the passionate name “ardent love,” a mixture of creamy ice cream and hot raspberry syrup. The unparalleled Oplatky – hot, thin waffles filled with freshly baked almonds and chestnuts, and the famous Trdlo (or Simpleton), which is offered in the miniature shops in Old Town. This is the name of the Czech national treat, which is the embodiment of their self-demeaning sense of humor. They make it from vanilla dough wrapped around a hot metal stick and cooked until it is golden brown. The ready “simpleton” is rolled in chopped almonds and sprinkled with crystal sugar. Why is it called a simpleton? Because it is puffed up and hollow, meaning that you are biting into something and yet swallowing nothing.

EPILOGUE. Now is the time for you to boldly cry out, “Zaplatime!” Then you head home along the winding alleys, blissfully overwhelmed, passing by basilicas, pointed Gothic towers and Art Nouveau facades, walking among the shadows of Franz Kafka and Jaroslav Hasek, Dvorak and Vaclav Havel. You are breathing in the air that inspired Mozart to complete his excellent opera, Don Giovanni, and winking mischievously at Svejk. Na shledanou, Praha! ■

Ипотечен кредит **ДОМ ЗА ТЕБ**

*От Вкъщи
по-хубаво няма!*

- С ниски лихви
- Честен подход и прозрачни условия
- Безплатна имуществена застраховка

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

0800 11 400
www.ccbank.bg

ASTERA

HOTEL & SPA

★★★★

Fun and Emotional Stay
in **ASTERA HOTEL & SPA**

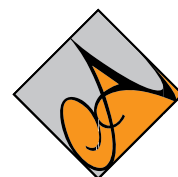
Golden Sands resort, Varna - 9007

tel: +359 52 359 777

fax: +359 52 359 888

reservations@asterahotel.com

www.asterahotel.com

ATLAS

HOTEL

★★★★

Active Family Holiday
in **ATLAS HOTEL**

Golden Sands resort, Varna - 9007

tel/fax: +359 52 811 811

reservations@atlashotel.bg

www.atlashotel.bg

ТРИТЕ СЪСТАВКИ НА ЩАСТИЕТО

Разликата между ейл и лагер, защо 5 градуса понякога са равни на 12 и какво, за Бога, означава "голна ферментация"?

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Колко типове бира съществуват? Несъмнено сте чували понятия като ейл, лагер, портър, но какво точно означават те? И защо толкова често се използват за напитки, които привидно нямат нищо общо помежду си?

НЕВЪЗМОЖНО Е ДА СЕ ОТГОВОРИ просто и ясно на тези въпроси. Типовете бира са стотици и дори хиляди; британският журналист Майкъл Джаксън, който го голяма

степен създаде професията на бирения критик, за всяко следващо издание на своя *The World Guide to Beer* увеличаваше бройката. Колкото до понятията, в далечното минало те са се отнасяли до едно и също, но после, с миграцията и еволюцията на пивоварните техники, са започнали да значат различни неща в Бавария и в Южна Калифорния, да речем. Все пак едно нещо е безспорно: съществуват два основни рода бира според това къде протича ферментацията.

ЕЙЛ ИЛИ ЛАГЕР? Ако се абстрахираме от съвременните опити на някои корпорации да надуят печалбите си чрез употреба на царевица, бирата се произвежда от три основни съставки: мали (покълнал ечемик), хмел (от него идва горчивият привкус, освен това действа като консервант) и вода. И, разбира се, грожди, които отговарят за ферментацията - тоест превръщат захарите в малца в алкохол.

Днес е прието с понятието "ейл" да се означават всички видове бира, в които протича "горна" ферментация - тоест в горната част на съда. Най-често отговорни за това са дрождите от вида *Saccharomyces cerevisiae*. Горната ферментация протича относително бързо и при висока (стайна) температура. При нея се освобождават повече ароматни естери. Тоест получено пиво често има допълнителен привкус - на плодове, ядки или нещо друго. Думата "ейл" произлиза от староанглийското *ealu* - магия, възшебство (също като българската дума "мая", която идва от гръцкото *magia*). До началото на XIX век пивоварите са правели само ейл.

НЯКЪДЕ ПО ТОВА ВРЕМЕ в Бавария се появява лагерът - от германската дума *lagern*, "складирам". При него ферментацията се осъществява на гъното на съда от груг тип грожди - *Saccharomyces pastorianus*. Процесът е доста по-бавен и изисква по-ниска температура - до 14 градуса по Целзий за първичната фаза и от 0 до 4 градуса за вторичната. Затова първите производители са в Германия и Чехия - страни с умерен климат, където натрупаният през зимата лег се прибира в добре изолирани складове и ги поддържа хладни и през лятото.

Плюсът на по-студената ферментация е, че се образуват по-малко естери и съответно бирата е по-светла, с по-изчистен вкус и по-доловим хмел (и, не на последно място, по-трайна). През 1842 Йозеф Грол усъвършенства процеса в Пилзен и така се появява *pilsener* - най-популярният тип бира в света днес.

ТИПОВЕТЕ ЕЙЛ:

Pale Ale - Някога думата *pale*, тоест блед, се е появила, за да отличи тези бири от тъмните портъри. Обикновено са златисти на цвят, с отчетлив аромат на хмел.

India Pale Ale - Разновидност на светлия ейл с още по-изразен хмел и малко по-високо алкохолно съдържание.

Brown Ale - Характерен за северна Англия, този тип бири е по-тъмен на цвят, с по-малко хмел и често леко сладникав вкус (примерно *Newcastle Brown Ale*).

Stout - тъмно, много слабо газирано пиво с наситен вкус, който идва най-вече от факта, че преди ферментацията малцът се пече. Хмел почти (или изобщо) не се използва. Най-прочутите представители са *Guinness* и *Murphy's*.

Porter - Също тъмно пиво, много близко до stout, само че при него ечемикът не е печен. Често съчетават аромата на шоколад с доста горчиви нотки.

Dubbel ("двоен") - най-популярният белгийски тип ейл, варен от монасите-траписти. Кафеникав на цвят и обикновено с 6 до 8 градуса алкохолно съдържание. Има също *Tripel* ("троен") и *Quadrupel* ("четворен") - още по-силни.

Wheat Beer - знаменитата германска и белгийска "бяла" бира се прави чрез смесването на ечемичен и пшеничен малц. От пшеницата идва мътният ѝ характер. Прието е да не се филтрира, така че в бутилката остават и дрождите. Те са от груг вид *Torulaspora delbrueckii* - и често създават необичайни аромати, напомнящи ванилия и карамфил. В белгийската разновидност, наречена *Witbier*, е прието да се добавят ароматизатори като портокалова кора и кориандр. Сервира се с резенче лимон.

ТИПОВЕТЕ ЛАГЕР:

Pilsner - изключително бистри, бледозлатисти на цвят, с доловим вкус на мая и отчетлив хмел. Освен оригиналния *Pilsner Urquell*, много популярни са германските *Warsteiner* и *Beck's*.

ИСТИНСКИТЕ ГРАДУСИ

Понякога означенията върху бирените бутилки могат да са подвеждащи. Чехите например използват системата на германския химик Фриц Плато, която мери колко силна е бирата според относителната ѝ плътност спрямо водата (или мери колко е сухото вещество, ако предпочитаме). Така светлите бири са около 10 до 12 градуса, а тъмните и специалните - над 14. Действителният алкохолен градус на първите обаче е между 4 и 6, а на по-силните - от 7 до 11.

Има и значително по-алкохолни бири. Доскоро рекордът принадлежеше на нещо с красноречивото име *The End of History* - белгийски ейл с 55% чист алкохолен градус. Отскоро обаче първенец е *Schorschbock 57* - с 57.5% алкохолно съдържание, почти колкото абсента. Това се постига след поредица от замразявания, при всяко от които леждът (тоест водата) се отстранява, докато остане само концентрат.

Helles - създадена от мюнхенската пивоварна *Spaten* през 1894 в отговор на колосалния успех на *Pilsner*, тази бира е сходна на вкус, но с по-малко хмел. Типични представители са *Lowenbrau* и *Hacker-Pschorr*.

Bock - макар повечето видове бок днес да идват от Белгия, оригиналната рецепта е немска. Обикновено се правят наесен, тъмни са на цвят и с доста високо алкохолно съдържание. *Doppelbock* - тоест "двоен бок" - е още по-тъмен, силен и сладникав.

Oktoberfest или Marzen - специален вид лагер, който се прави в Мюнхен за честването на Октоберфест. Обикновено бирата се вари през март (оттам и името) и после се оставя бавно да доферментира до октомври. Най-често е възтъмна на цвят и с по-висок алкохолен градус.

Vienna Lager - кехлибарено до червеникаво на цвят пиво, с лек сладникав привкус. Създадено от Антон Дреер във Виена през 1841. По-късно австрийски пивовари пренасят рецептата в Мексико.

Dunkel - тъмно пиво с отчетлив малцов вкус и почти без горчивина. Характерно е най-вече за Бавария, но тъмни бири по сходна рецепта се правят и в Чехия, и в други области на Германия.

НИ РИБА, НИ РАК. Има и немалко типове пиво, които не могат ясно да се причислят към едното от двете големи семейства.

Kolsch - характерната бира за района на Кьолн, която първо претърпява горна ферментация, преди след това да бъде подложена на вторична долна. Друга уникална особеност е, че се сервира задължително в малки (200 мл) чашки.

Lambic - белгийско пиво, за ферментацията на което се използват диви грожди и дори груги микроорганизми, включително добре познатият ни от киселото мляко *Lactobacillus*. Това ги прави изключително разнообразни - и непредсказуеми.

Kriek - също белгийска бира, в която към класическите съставки се добавят и черешки. Има разновидности, ароматизирани с груги плодове, с билки и дори с корени като гжинджифил.

Отлежали - напоследък все по-популярни стават бирите, отлежавани в дъбови или други дървени съдове (обикновено стари бъчви от бърбън или шери, което подсилва ароматите).

Опушени - при тях малцът се опушва преди варенето, което придава на бирата отчетлив вкус. Най-популярни са пушените бири от Бамберг в Германия. ■

Three Ingredients of Happiness

The difference between ale and lager, why 5 degrees sometimes equal 12 and what, for God's sake, is "bottom fermentation"?

By KONSTANTIN TOMOV / Photography SHUTTERSTOCK

How many beer types are there? Undoubtedly, you've heard terms like ale, lager, porter, but what exactly do they mean? And why are they so often used for beverages that seemingly have nothing in common?

IT'S IMPOSSIBLE TO ANSWER these questions simply and clearly. There are hundreds and even thousands of beer types; British journalist Michael Jackson, who to a great extent established the beer critic profession, for each subsequent edition of his *The World Guide to Beer* increased the number. As for terms, in the distant past they referred to the same thing, but then, thanks to migration and the evolution of brewing techniques, they started to mean different things in Bavaria and in Southern California, for example. One thing, however, is undeniable: there are two main beer types depending on where fermentation takes place.

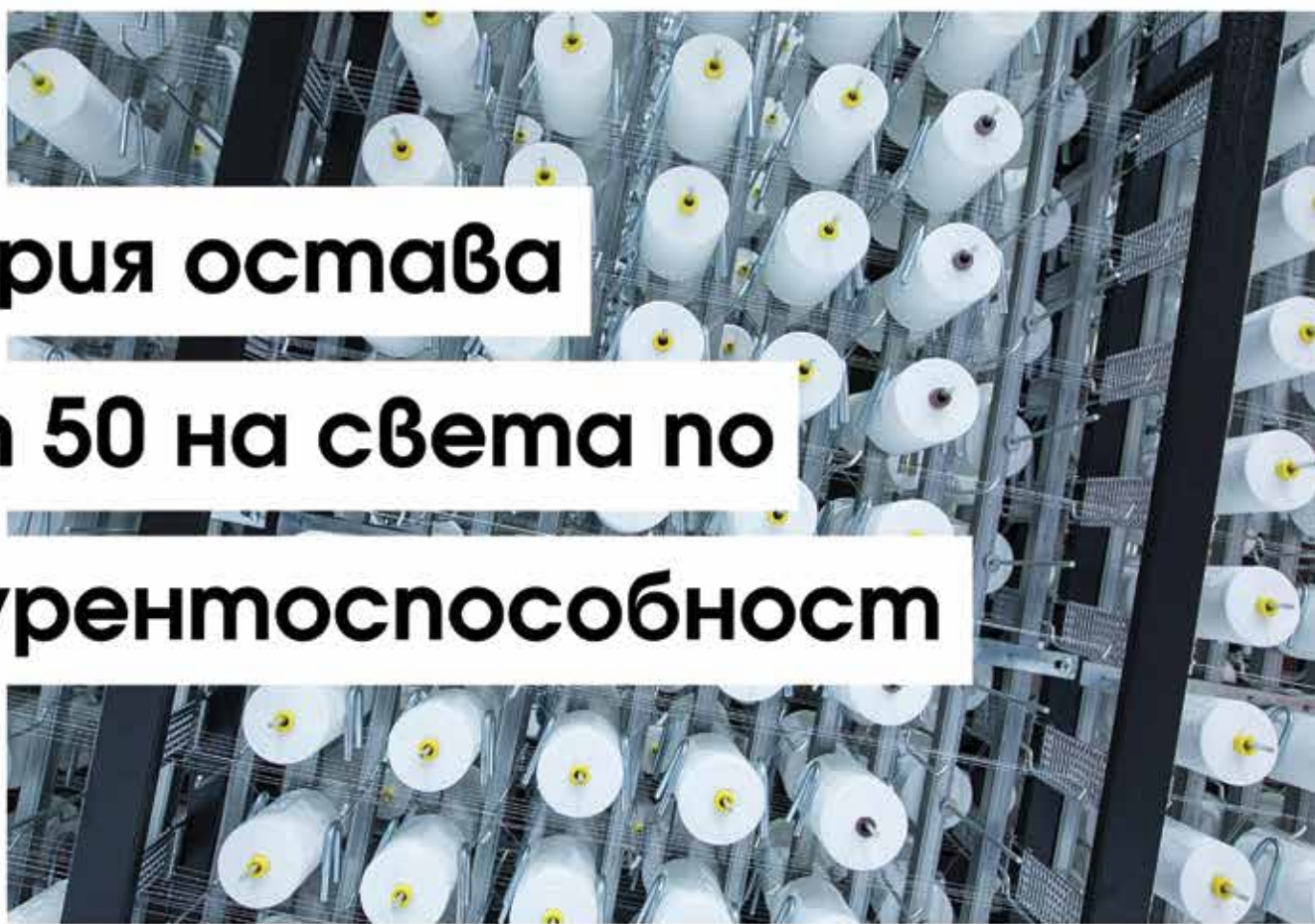
ALE OR LAGER? If we disregard modern attempts of some corporations to overblow their profits by using corn, beer is made from three main ingredients: malt (sprouted barley), hops (hence, the bitter taste; besides, it also acts as a preservative) and water. Plus, of course, yeast, responsible for the fermentation – which means they convert sugars in malt into alcohol. Today the term "ale" describes all types of beer with "top" fermentation – that is, it takes part in the top part of the container. Most often yeast of the *Saccharomyces cerevisiae* kind is responsible for that. Top fermentation takes place relatively quickly, at high (room) temperature. More aromatic esters are released. Which means that beer has an additional flavour – of fruit, nuts or something else. The word "ale" comes from Old English *ealu* – magic (just like the Bulgarian word for "yeast" comes from the Greek *magia*). Until early 19th

century brewers used to make only ale.

ABOUT THAT TIME lager was born in Bavaria – from the German word *lagern*, "storeroom". Fermentation takes place on the bottom of the container by another kind of yeast – *Saccharomyces pastorianus*. The process is much slower and requires lower temperature – up to 14 degrees Celsius for the primary phase and from 0 to 4 degrees for the secondary. That's why the first brewers are in Germany and Czechia – countries with mild climate, where ice accumulated in winter is kept in well-insulated warehouses, keeping them cool even in summer.

The advantage of the colder fermentation is that fewer esters are formed and beer, respectively, is lighter, with more refined taste and more distinguishable hops (and last, but not least, more durable). In 1842 Josef Groll ►

България остава

в топ 50 на света по

конкурентоспособност

За поредна година Швейцария оглавява класацията.

Следете бизнес трендовете онлайн:

bloombergtv.bg

facebook.com/BloombergTVBG

**Bloomberg
TV Bulgaria**

► improved the process in Pilsen and thus pilsener was born – the world's most popular type of beer today.

ALE TYPES:

Pale Ale – Once upon a time, the word pale was used to distinguish this beer from the dark porters. They're usually gold in colour, with a distinct hops aroma.

India Pale Ale – A variety of light ale with even more distinct hops and slightly higher alcohol content.

Brown Ale – Typical of Northern England, this type of beer is darker, with less hops and often slightly sweet taste (for example, Newcastle Brown Ale).

Stout – dark, very slightly carbonated beer with rich taste, coming mostly from the fact that malt is roasted before fermentation. Hops is hardly (or not at all) used. The most famous representatives are Guinness and Murphy's.

Porter – Also dark beer, very close to stout, except barley isn't roasted. They often combine chocolate flavour with some rather bitter touches.

Dubbel ("double") – the most popular Belgian type of ale, brewed by Trappists. Brownish in colour and usually with 6 to 8 degrees alcohol content. There are also Tripel ("triple") and Quadrupel ("quadruple") – even stronger ones.

Wheat Beer – the famous German and Belgian "white" beer is made by mixing barley and wheat malt. Wheat gives it the hazy look. Normally, it isn't filtered so yeast also stays in the bottle. They're another kind – *Torulaspora delbrueckii* – and often create unusual flavours, reminding vanilla and cloves. In the Belgian variety, called Witbier, it's normal to add flavours

THE REAL DEGREES

Sometimes beer bottles labels may be misleading. For instance, the Czechs use German chemist Fritz Plato's system, which estimates beer strength according to its density to water (or measures how much dry matter is there, if you like). So, light beers are about 10 to 12 degrees, and the dark and special ones – over 14. The actual alcohol content of the former, however, is between 4 and 6, and of the stronger – from 7 to 11. There are considerably more alcoholic beers. Until recently, the record belonged to something with the eloquent name The End of History – Belgian ale of 55% pure alcohol content. However, the latest champion has been Schorschbock 57 – with 57.5% alcohol content, almost as much as absinthe. This is achieved after a number of freezings where ice (i.e. water) is removed until only concentrate is left.

such as orange peel and coriander. It's served with a slice of lemon.

TYPES OF LAGER:

Pilsner – extremely clear, pale gold in colour, with a distinct yeast and hops flavour. Besides the original Pilsner Urquell, German Warsteiner and Beck's are also very popular.

Helles – created by the Munich Spaten brewery in 1894, in response to Pilsner's colossal success, this beer is similar in taste, but with less hops. Typical representatives are Lowenbrau and Hacker-Pschorr.

Bock – even though most types of bock now come from Belgium, the original recipe is German. It's usually made in autumn, it's dark, with much higher alcohol content. Doppelbock – i.e. "double bock" – is even darker, stronger and sweeter.

Oktoberfest or Marzen – a special kind of lager, brewed in Munich to celebrate Oktober-

fest. Typically, beer is brewed in March (hence the name) and then it's allowed to ferment slowly until October. Most often it's really dark with higher alcohol content.

Vienna Lager – amber to reddish-coloured beer, with light sweet flavour. Created by Anton Dreher in Vienna in 1841. Later on Austrian breweries take the recipe to Mexico.

Dunkel – dark beer with distinct malt taste and almost no bitterness. It's mostly typical of Bavaria, but dark beer following a similar recipe is also brewed in Czechia and in other German states.

NEITHER FISH NOR FOWL. There are also quite a lot of beer types which can't be clearly attributed to one of the two big families.

Kolsch – the beer typical of the Cologne region, which first undergoes top fermentation, before undergoing a secondary bottom one. Another unique feature is that it must be served in small (200 ml) glasses.

Lambic – Belgian beer that uses wild yeast and even other microorganisms, including the well-known *Lactobacillus* from the yogurt. This makes them extremely diverse – and unpredictable.

Kriek – also Belgian beer, in which cherries are also added to the classic ingredients. There are varieties, flavoured with other fruit, herbs and even ginger roots.

Aged – beers aged in oak or other wooden containers (usually old bourbon or sherry barrels, which enhance the flavours) have become increasingly popular lately.

Smoked – the malt is smoked prior to brewing, giving beer a distinct taste. Most popular are smoked beers from Bamberg in Germany. ■

Gute Reise!

Ние се грижим за това

Fraport Twin Star Airport Management AD - operator of Burgas Airport and Varna Airport

Bulgaria 9000 Varna Varna Airport
phone: + 359 52 573 201
e-mail: office@fraport-bulgaria.com

www.fraport-bulgaria.com
www.burgas-airport.bg
www.varna-airport.bg

16 НОЕМВРИ | СОФИЯ
ХОТЕЛ БАЛКАН

ОБРАЗОВАНИЕ И
БИЗНЕС
7-МА МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ

РЕВОЛЮЦИЯ

ОРГАНИЗАТОР:

ON AIR
България

РЕГИСТРИРАЙТЕ СЕ:

www.edu-business.info

Генерални партньори

ОБЕДИНЕНИ
ЗА ТЕБ

Aurubis

Специален партньор

Със съдействието на
Министерство
на туризма

В куфара на Мила Маречкова

Мила Маречкова е директор „Маркетинг и продажби“ на British American Tobacco – лидер на пазара на тютюневи изделия в България. Нещата, които ѝ помагат да е стилна по време на честите пътувания:

Парфюм Chanel Mademoiselle: ако трябва да избира само един аксесоар, то това ще е любимият ми парфюм – никога не излизам без мой да довършва образа ми.

Книга: превръща часове, прекарани в чакане по летищата и в самолета в много качествено прекарано време. Сега в куфара ми са разказите на О'Хенри – кратките истории с неочакван край и дълбоко послание.

Мобилен телефон: предполагам, че няма да откриете съвременна жена без този уред. Внимавам телефонът ми да бъде това, което трябва да е – само един от начините да общувам със света.

Червено червило Chanel: щрих, който създава специално настроение и ме кара да се чувствам страхотно.

Кредитна карта: обичам да пазарувам и винаги се връщам с нещо интересно от всяко пътуване.

Слънчеви очила: Tiffany, Gucci, Chanel - нося поне 3 чифта. Предпазват не само от слънчевите лъчи, но и са аксесоар, който избирам според настроението и тоалета. ■

In the Suitcase of Mila Marechkova

Mila Marechkova is Head of Marketing Operations in British American Tobacco – market leader of tobacco products in Bulgaria. Things that help her to stay stylish during her frequent trips:

Chanel Mademoiselle perfume: if I must choose only one accessory it will be my favorite perfume – I never go out without this finishing touch to my style.

Book: transforms hours spent in waiting in the airport or during the flight in quality time. Now I have a book of O'Henry in my suitcase – short storied with unexpected ending and deep message.

Mobile phone: I guess you will not find modern lady without this devise. I am careful to have my phone for what it should be – only one of means to communicate with the world.

Chanel red lipstick: small touch which creates a very special mood and makes me feel gorgeous.

Credit card: I like shopping and always return home with something interesting purchased during each travel.

Sunglasses: Tiffany, Gucci, Chanel – at least 3 pairs. They protect not only from sunrays, but also are accessory chosen depending on my mood and outfit. ■

Sams^onite

BY YOUR SIDE

ИПОТЕЧЕН КРЕДИТ ЗА ТЕКУЩИ НУЖДИ ВЪЗМОЖНОСТ

- Възможност за рефинансиране
- Безплатна имуществена застраховка

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

0800 11 400
www.ccbank.bg

ОБИЧАЙНИЯТ ЗАПОДОЗРЯН

От шоколадово през канелено до ръждиво – кафявото е навсякъде в облеклото за есен 2017

Въпреки че минава за негодлюбвания братовчед на черното, сивото и тъмно-синьото, кафявото дава много възможности както за експерименти, така и за залагане на сигурно. Може да го ползвате като неутрална база, върху която да градите останалата част от тоалета си – може да е кадифен панталон, тъмно сако или просто класически кафяви мокасини. Но може да се превърне и в необичаен акцент, с който да парирате прекалено офисните черно и сиво. Ето няколко идеи.

Изберете палто тип „дъфел“ в топло кафяво. Комбинирайте го с риза и строг панталон за офиса или с пуловер/жилетка за уикенда.

Кариран вълнен плат почти винаги е равнозначен на есен. С която пък си представяме необятната английска провин-

ция. За да „влезете“ в тази атмосфера, изберете кариран блейзър, комбиниран със семпла риза и тениска отдолу.

Панталон в цвят капучино е необичаен начин да заобиколите обикновените неутрални цветове. Комбинирайте го със синьо в който и да е нюанс за по-елегантна визия.

Представете си шик господин от 70-те. Или просто си пуснете новия сериал на НВО с Джеймс Франко „Нюйоркска комбина“, за да видите, че комбинацията от тесен блейзър и поло пуловер никога не е била по-шикозна.

Събудете детето в себе си – няма нищо лошо да обечете пуловер със забавен десен. Още повече, когато дизайнер от ранга на Dries Van Noten го одобрява. ■

6.

7.

8.

THE USUAL SUSPECT

From chocolate through cinnamon to rust - brown is everywhere in the clothing for autumn 2017

Despite passing for the not-much-liked cousin of black, grey and dark blue, brown offers many possibilities both for experiments, and for playing it safe. You may use it as a neutral basis, on which to build the rest of your dress - it may be velvet trousers, a dark coat or simply classic brown moccasins. But it may transform into an unusual accent, with which you are to parry the too "office" black and grey. Here are some ideas

Choose a "duffel" type coat in warm brown. Combine it with a shirt and strict trousers for the office or with a sweater/ cardigan for the weekend.

A chequered woolen fabric is almost always synonymous with autumn. With which we are imagining the boundless English countryside. In order to "get in"

that atmosphere, choose a chequered blazer, combined with a plain shirt and a T-shirt underneath.

Trousers in cappuccino colour are an unusual way of getting round the common neutral colours. Combine them with blue in any shade for a more elegant vision.

Imagine a smart gentleman from the 70s. Or just watch the new HBO TV Series with James Franco "The Deuce", in order to see that the combination of a tight blazer and a polo sweater has never been more chic.

Awaken the child in you - there is nothing wrong in putting on a sweater with an amusing design. Moreover when a designer like Dries Van Noten approves it. ■

1. Bottega Veneta
2. Maison Kitsuné
3. Incotex
4. Michael Kors
5. Gucci
6. Dries Van Noten
7. CMMN SWDN
8. Acne Studios

роден със

СРЕБЪРНА ЛЪЖИЧКА

криминален сериал
Всеки делник | 19:50

  www.bgonair.bg

ВКУСЪТ НА ПОБЕДИЛИЯ СОЦИАЛИЗЪМ

Великият октомври промени живота на милиони в най-различни отношения. Но твърде малко се говори за посегателството му върху храната

Текст ЯСЕН БОРИСЛАВОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

За последните сто години Великата октомврийска революция е получавала най-различни оценки - най-често пропагандни, но и напълно обективни и прагматични. Има една сфера, обаче, в която пролетарската революция остава сякаш недооценена. Това е кулинарията. Промените там са значителни, макар и неособено върхновяващи, и дори отчасти дават обяснение за краха на комунистическата идеология. Но нека видим какво точно е станало.

СЛЕД КАТО ПРОМЕНЯ РАДИКАЛНО живота на съветските хора, някак между другото новият обществен строй налага и ново отношение към храната. По време на Гражданската война храната изчезва, а когато по-късно тя постепенно се завръща, някой сякаш ѝ е отнел вкуса. Внимателно проучване на историческите извори към темата сигурно би стигнало до по-задълбочени изводи, но и с разсеян поглед към отделни образци от съветската литературна класика се вижда, че новият човек се храни по нов начин. За него храната престава да бъде чувствено удоволствие, а се превръща в някаква битова повинност. Удоволствието от храната (телесно и естетическо) се възприема като буржоазна отживелица и сякаш за да се прогони това изкушение, се предприемат специални мерки срещу вкуса. Ароматите и елегантната разпачетаност на трапезата от руската класическа литература изчезват безвъз-

вратно със залпа на Аврора.

У ПУШКИН, ТОЛСТОЙ, ЧЕХОВ, пък и у други руски автори, се срещат откъси с подчертано естетическо отношение към храната. Нейното описание често е шрих към вътрешния мир на героите или важен психологически детайл. Ето един пример от прозата на младия Чехов. В краткия разказ "Сирена" е описан разговор между трима съдии от N-ския мирови съд. В края на съдебното заседание, докато всички чакат председателят да напише своето "особено мнение", секретарят Жилин, "гребно човече с бакенбарди и сладостен израз на лицето", започва разговор на кулинарна тема. "Веднъж, на път за дома, затворих очи и като си представих прасенце с хрян, от апетит чак бяс ме хвана." После следва кулинарна панорама от печени гъски, юрджечки, бекаси, риби, борш по украински, с шунка и кренвирши, поднесен със сметана и пресен магданоз с копър, както и различни съвети за тяхното приготвяне и подробни инструкции за най-добрите мезета към водката - "херинга с лук и горчица, хайвер без нищо друго или с лимонче, обикновена ряпа със сол и маринувани млечници (гъби), ама нарязани ситно като хайвер, и, разбирайте ли, с лук, с гървено масло... просто да си оближеш пръстите! А пък гаруси - това вече е потресаешо!". "Млинът, обяснява секретарят Жилин, трябва да бъде апетитен, безсрамен, в цялата си голота, та да те съблазнява.

Намизнеш му с око, отрежеш едно такова парче и пошаваш с пръсти над него, ето така, от изблик на чувства. Почнеш да го ядеш, а от него маслото като сълзи, пълнежът му тлъст, сочен, с яйца, гробине, лук..."

ПРЕЗ ЦЕЛИЯ XIX ВЕК руският дворянски бит предлага забележителни примери на свободно и пълноценно възприемане и осмисляне на европейските кулинарни достижения, които хармонично съжителстват с традиционни национални ястия. Героите на Лев Толстой, макар и често да са раздвоени в отношението си към запада, върховено размишляват около историческото предопределение на Русия, докато ядат some от яребици, тюрбо, пудинг, ростбиф или суп прентаниер. Нека в тази връзка добавим и нещо от Пушкин. Още в първата глава на "Евгений Онегин" образът на младия бонвиван е поднесен в кулинарен ракурс. Описвайки неговите стандартни вечерни занимания, авторът го отвеща при Талон, известен по онова време шеф на ресторант на Невски проспект.

*Щом влезе - тапа излетя,
кометно вино запламтя;
ей roast-beef кървав, неизменен
и трюфли, лукс на младостта,
(на френска кухня гордостта),
и страсбургски пастет нетленен,
и жив лимбургски кашкавал,
и ананас златистозрял.**

СПЕЦИАЛНОТО ОТНОШЕНИЕ към храната е твърде изразително и при Гогол. В ранните му повести и разкази неизменно отнякъде изскача дървена паница с галушки, блини и сметана, за да внесе доза уют в повествованието. Върху трапезните детайли в “Старовремски помещици” може да се напише кратка етноложка студия. От онзи аристократичен или идиличен кулинарен свят, така характерен за руската класическа литература, в Съветска Русия като че ли няма никаква литературна следа. Майсторът на ковчези Безенчук от “12-те стола” на Илф и Петров ръфа хляб и лук, опрян на вратата на своето погребално бюро в очакване някой от околийския град Н, да се спомине. В съседство тримата му конкуренти от “Нимфа”, клекнали, ядат елдена каша от чугунен кастрон. И никакъв намек за вкус.

ПРЕДПРИЕМЧИВИЯТ ИМ СЪГРАЖДАН отец Фьодор опитва да осъществи мечтата си за собствена свещоливница в град Самара чрез домашни обеди и вечери от заешко. Двамата с попадията го приготвят печено, на кюфтета, пожарски котлети, сула, пирог и почти успяват да пробудят у клиентите си едно почтительно отношение към заешкото месо. Тъкмо бизнесът потръгнал, когато друг хранителен продукт предизвиква катастрофа. От кооперация “Плуг и чук” изсипват каца с развалено зеле в двора на отец Фьодор, което за няколко часа ликвидира зайците. Специфичното постреволуционно ►

The Taste of the Victorious Socialism

The Great October changed the lives of millions in many different ways. But too little is being said of its encroachment on food

By YASEN BORISLAVOV / Photography SHUTTERSTOCK

For the last one hundred years the Great October Revolution has been the subject of many different evaluations - most often propaganda ones, but also completely unbiased and pragmatic. However there is a sphere in which the proletarian revolution remains as if underestimated. That is cuisine. The changes there are significant, although not very inspiring, and even to some extent give an explanation for the downfall of the Communist ideology. But let us see just what has happened.

AFTER IT RADICALLY CHANGED the lives of the Soviet people, kind of between other things, the new social order imposed a new attitude towards food. During the Civil War food

disappeared, and when later it gradually came back, it was as if someone had taken away its taste. A careful examination of the historical records on the topic would probably lead up to thorough conclusions, but even with an abstracted view towards individual samples of the Soviet literary classics one is able to see that the new person is eating in a new way. For him/her food ceases to be a sensual pleasure and rather transforms into some everyday duty. The pleasure from food (corporeal and aesthetic) is perceived as a bourgeois anachronism and as if in order to chase away this temptation, special measures are taken against taste. The aromas and elegant lavishness of the table from the Russian classic literature irrevocably disappeared with Aurora's salvo.

WITH PUSHKIN, TOLSTOY, CHEKHOV, and with other Russian authors, passages can be found with a pronounced aesthetic attitude towards food. Its description is often a touch of the inner universe of the characters or an important psychological detail. Here is an example from young Chekhov's fiction.

In the short story "The Siren" a conversation is described between three judges from the N-th magistrate court. At the end of the court session, while everyone is waiting for the presiding judge to write his "dissenting opinion", the secretary Zhilin, "a short man with side whiskers and a sugary expression on his face" starts a conversation on a culinary topic. "Once, as I was on my way home I imagined a suckling-pig with horse-radish, I became hysterical with

sheer appetite". What follows is a culinary panorama of roasted geese, ducks, woodcocks, fish, Ukrainian style borscht with ham and sausages, served with sour cream and fresh parsley with dill, as well as various advice on their preparation and detailed instructions on the best appetizers with vodka - "herring with onion and mustard, caviar without anything else or with a lemon, a turnip with salt and marinated saffron milk caps (mushrooms), but minced, as fine as caviar and, you see, with onion and olive oil...simply delicious! But eel-poutliver - that's beyond anything!". "The meat pie - the secretary Zhilin explains - must be savoury, shameless in all its nakedness, a temptation. You wink at it, you cut off a sizable slice, and you let your fingers just play over it, this way, out of excess of feeling. You start eating it, and the butter drips from it like tears, and the filling is fat, juicy, with eggs, giblets, onions..."

THROUGHOUT THE ENTIRE 19TH CENTURY the Russian aristocratic way of life offers remarkable examples for a free and full perception and rationalization of the European culinary attainments, which coexist in harmony with traditional national dishes.

Lev Tolstoy's characters, though often being in two minds in their attitude towards the West, inspiredly speculate on the historic predestination of Russia, while they are eating sauteed partridge, turbot, pudding, roast-beef or Printanier soup.

Let us in this context add something by Pushkin as well. In the very first chapter of "Eugene Onegin" the portrait of the young easy-going man is presented in a culinary view. Describing his conventional evening occupations, the author leads him to Talon, a well known manager of a restaurant on Nevsky Prospect at the time.

*He arrives, the cork pops, heaven!
The Comet's vintage, year eleven.
A roast-beef, rare, adorns the table,
And truffles, luxuries of youth,
(The French cuisine's finest proof),
And Strasbourg pies, renowned in fable;
Limburger cheese, soft and pungent,
The pineapple's pure golden unguent.**

THE SPECIAL ATTITUDE towards food is quite vivid with Gogol as well. In his early short novels and short stories there is invariably a wooden bowl with halušky, blini and cream pops up, in order to bring some cosyness to the narrative. A short ethnological study may be written on the basis of the table details in "The Old World Landowners".

From this aristocratic or idyllic culinary world, so characteristic of the Russian classic literature, there is seemingly no literary trace in Soviet Russia. The coffin maker Bezenchuk from Ilf and Petrov's "The Twelve Chairs" is chewing bread and onion, leaning against the gate of his funeral home, waiting for someone from the district city N. to pass away. Next to him his three rivals from "The Nymph", crouched, are eating buckwheat kasha from an iron pot. And not a hint at taste.

THEIR ENTERPRISING FELLOW-CITIZEN Father Fyodor is trying to realize his dream for his own candle works in the city of Samara through lunches at home and dinners consisting of rabbit meat. Him and the priest's wife are preparing it roasted, in the form of meatballs, Pozharsky cutlets, soup, meat-pie, and almost manage to awaken a respectful attitude towards rabbit meat in their customers. Just as the business is starting to go well, another food product causes a catastrophe. A cask of spoil

cabbage is spilt by the "Plough and hammer" cooperative society in Father Fyodor's courtyard, which annihilates the rabbits within a few hours.

The specific post-revolutionary attitude towards food is especially realistically described by Ilf and Petrov in the chapter "Respect Your Matresses, Citizens" from "The Little Golden Calf". A conflict arises between the young draftsman Kolya Kalachov and his wife Liza when during the third month of their marriage she refuses to eat vegetarian sausages, prepared from carrots, potatoes and peas, and false rabbit, made from noodles every day. "Just think about it, eating the carcasses of killed animals, cannibalism behind the mask of culture", Kolya reproaches her, while the image of "a large pork steak with a bone, sticking out like a duelling pistol" is developing in his mind. Then the two argue if Count Tolstoy was eating meat, while he was writing "War and Peace", or he was content with just asparagus. A moment before leaving her husband Liza declares that a person cannot create anything lasting, if he or she is feeding on vegetarian sausages. That is how in just a few pages written by Ilf and Petrov the main defect of the Soviet system shows up - the violence against human nature, leading to a bifurcation between the ideologically correct false rabbit and the banal, but appetizing and infiltrating Kolya's mind like an ideological diversion pork steak.

AS A MATTER OF FACT THE FIRST ATTEMPTS AT forcing nature, the efforts to influence with a revolutionary decisiveness its decisions regarding the substance and taste of food products date as far back as the Civil War. A Central Tea Committee (Центрочай/Tsentrochay) was established in Moscow in ▶

*An artistic place for
artistic people!*

Sofia, Bulgaria
10 Inzhener Ivan Ivanov Blvd.
+359 885 259 098,
E-mail: simona.central@abv.bg
www.hotelsimona.com

► отношение към храната особено реалистично Илф и Петров са описали в главата "Граждани, уважавайте матраците" от „Златния телец“. Между младия чертожник Коля Калачов и неговата съпруга Лиза възниква конфликт, след като на третия месец от тяхната женитба тя отказва всеки ден да яде вегетариански кремвирши, приготвени от моркови, картофи и грах и фалшив заек, направен от юфка. "Помисли си само, да ядеш труповете на убити животни, людоедство под маската на култура", укорява я Коля, докато в съзнанието му израства образът на "обемиста свинска пължолка с кокал, щръкнал като пистолет за гуел." После двамата спорят ял ли е граф Толстой месо, докато е писал "Война и мир" или се е задоволявал само с аспержи. Миг преди да напусне своя съпруг, Лиза обявява, че нищо трайно не може да създаде човек, ако се храни с вегетариански кремвирши. Ето как само в няколко странички изпод перата на Илф и Петров лъсва основният дефект на съветския строй - насилието над човешката природа, водещо до раздвоение между идеино правилния фалшив заек и баналната, но апетитна и проникваща като идеологическа диверсия в съзнанието на Коля свинска пължолка.

ВПРОЧЕМ ПЪРВИТЕ ОПИТИ да се насилва природата, усилията с революционна категоричност да се влияе върху нейните решения за естеството и вкуса на хранителните продукти са още от времето на гражданската война. В Москва през 1919 година е учреден Централен комитет по чая (Центрочай), който издава забележителната брошура "Сурогаты чая и кофе". Четивото предлага подробни указания как двете питиета може да се приготвят от букова шума, цикория, липов цвят, брезови кори и всякакви други заместители, но без грам чай и кафе.

Нека споменем още двама автори. Особено характерно и някак меланхолично е отношението към храната в прозата на Михаил Зощенко и Андрей Платонов. Техните герои сякаш изпитват някакво чувство на неловкост пред храната. В редките случаи, когато Зощенко споменава храна, те обикновено са безвкусни и безизразни. Такова описание има в разказа "Интересна кражба в магазин" - "Естествено, много стоки. Експортни патици, поставени на витрината. Кой знае защо - съомга. С извинение, пушени свински бутове. Сирене. Това - за ядене. А също така и много предмети. Дамски чорапи, гребенчета. И така нататък." Сякаш пред образа на съомгата и свинските бутове авторът изпитва някакво неудобство и с известно облекчение преминава към галантерията в кооперативния магазин.

ЕСТЕСТВЕНО, НА КАТЕГОРИЧНИТЕ обобщения за лишената от вкус и автентичност съветска постреволюционна кухня може лесно да се възрази с откъс от друг писател, пак от същото време. Булгаков, който общо взето рядко се впуска в трапезни детайли, в "Майстора и Маргарита" е оставил пищна картина на кулнарните угощения, предлагани в гостѣния само за правовежни към режима интелектуенти "Дом на Грибоедов". Червенобузият поет Амвросий в делови порякъ изрежда част от менюто на писателския ресторант: "бяла риба натюр, чиза в сребриста тенджерка с рачешки опашки и пресен хайвер, яйца-кокот с гъбено пюре в чашки, филе от гроздове с трюфели, пънпъдъци по генуезки, бекаси, бекасини, гъждосвирци... Че и джаз, и културно обслужване". Явно през 30-те години раздвоението между полезното и вкусното, между идеологически правилното и човешкото вече е завоювало позиции тъкмо сред идеолозите на фалшивия заек и вегетарианския кремвирш.

Впрочем рано или късно това раздвоение на социалистическата личност не можеше да не доведе до разпадане на социалистическия строй. Това сигурно нямаше да се случи, ако с нарочен декрет беше отредено чаят да се прави от чай, а кафето от кафе, ако електрифицираната съветска власт овреме беше наредила вегетарианските кремвирши и фалшивите тествени зайци да се изхвърлят на бунището на историята и ако кооперативът "Плуг и чук" беше изхвърлил разваленото зеле гругаде, а не в двора на забележителния непман отец Фьодор Ворстриков. ■

► 1919, which issued the remarkable brochure "Substitutes for Tea and Coffee" ("Сурогаты чая и кофе"). The reading matter offers detailed instructions on how the two drinks may be prepared from beech foliage, chicory, lime-blossom, birch bark and all kinds of other substitutes, but without a gram of tea and coffee. Let us mention two more authors. Especially characteristic and somewhat melancholic is the attitude towards food in the prose of Mikhail Zoshchenko and Andrei Platonov. Their characters are as if feeling an uneasiness in the presence of food. On the rare occasions when Zoshchenko mentions foods, they are usually insipid and expressionless. Such a description can be found in the short story "An Interesting Theft from a Shop" - "Naturally, lots of goods. Ducks for export, put on the shop window. Who knows why - salmon. Excuse my language, smoked pork hams. Cheese. These - for eating. And also many articles. Hosiery, little combs. And so on." As if the author feels some uneasiness in front of the image of the salmon and the pork hams and it is with certain relief that he goes on to the haberdashery in the cooperative store.

OF COURSE, TO THE EXPLICIT generalizations regarding the devoid of taste and authenticity Soviet post-revolutionary cuisine one can easily object with a fragment from another writer, once again from that time. Bulgakov, who generally rarely goes into table details, in "The Master and Margarita" has left an ornate picture of the culinary feasts, offered in the accessible only to intellectuals who are faithful to the system "House of Griboedov". The ruddy-cheeked poet Amvrosy in a business manner lists a part of the menu of the writers' restaurant: "natural flavor zander, sterlet in a silvery skillet with crayfish tails and fresh caviar, eggs en cocotte with mushroom puree in ramekins, thrush fillet with truffles, quail Genoese, woodcocks, snipes, plovers... And jazz too, and a good service". Obviously in the 30s the bifurcation between the healthy and the tasty, between the ideologically correct and the human has gained over exactly among the ideologists of the false rabbit and the vegetarian sausage.

As a matter of fact this splitting of the Socialist personality would sooner or later inevitably lead to a disintegration of the Socialist system. This would probably not have happened if with a special decree it was ordered that the tea should be made from tea, and the coffee from coffee, if the electrified Soviet system had ordered in good time to throw the vegetarian sausages and the false paste rabbits into the wastebasket of history, and if the "Plough and hammer" cooperative society had thrown away the spoilt cabbage elsewhere, instead of in the courtyard of the remarkable nepman Father Fyodor Vostrikov. ■

AZALIA

HOTEL BALNEO & SPA

★★★★

SPECIAL PROGRAMS

SPA, WELLNESS & BALNEO

REDUCING or RELAXATION

5 days therapy - **380 BGN**

10 days therapy - **620 BGN**

BALNEOTHERAPY

5 days therapy - **390 BGN**

10 days therapy - **630 BGN**

*the prices include only the SPA therapy,
without hotel accommodation

Azalia Hotel Balneo & SPA

Sts. Constantine and Helena Resort

tel: +359 52 358 777

fax: +359 52 358 808

reservations@azaliahotel.com

www.azaliahotel.com

Graffit Gallery Hotel

65 Knyaz Boris I Blvd., 9000 Varna, Bulgaria
phone +359 52 989 900, fax +359 52 989 902
reservations@graffithotel.com
www.graffithotel.com

НОЩ ВЪВ **ВЕНЕЦИЯ!**
Новогодишна гала вечер

NIGHT in **VENICE!**
New Year's Eve Gala

Посрещни 2018 в Хотел-галерия Графит – Изживей Венеция!
Welcome 2018 in Graffit Gallery Hotel – Experience Venice!

Еднодневен пакет | 1-day package
320.00 EUR* за двама | for double room
Двудневен пакет | 2-day package
470.00 EUR* за двама | for double room

*ВИЖ ОФЕРТАТА: | MORE INFO: www.graffithotel.com

КАЧЕСТВЕНИЯТ ОДИХ
ГАРАНЦИЯ ЗА
ТРУДОВИ УСПЕХИ

КЛУБ НА
СКАРА БИРА
ДОКЕРА

Пристанище Варна За резервации звънете на пожар на 0887 005 007

*Charming retro restaurant with typical bulgarian BBQ cuisine. Port Varna

Motto

София, ул. Аксаков №18
тел. 02/ 987 27 23

Историята на всеки съвременен град е запечатана в забележителностите, които го характеризират на географската карта. Има и друга история, която често пъти е много по-любопитна и лична – онази, която пишат хората в заведенията, превърнали се от години в градска легенда. Едно такова място винаги е съчетавало добрия вкус в музиката, храната и компанията, и от дълго време се е превърнало в култово и любимо за всеки, който иска да бъде част от интересната градска тълпа.

Клуб Мото е градски пристан за всеки, който иска да бъде някой или да срещне интересни събеседници, да научи най-новите софийски клюки, да разбере всичко за хитова книга, филм или театрална постановка. Удоволствието от приятния разговор е допълнено от елегантното меню, добрата селекция от напитки и хубава музика - от онази, която не те ангажира непременно да влезеш в ритъм, а по-скоро отзвучава леко встрани, като хармоничен фон на преживяването. Спокойствието и уютът са превърнали Клуб Мото не само в предпочитано, но в задължително място за всеки, който иска да усети истинската атмосферата на София и да научи най-тайните ѝ истории.

Motto

18 Aksakov Str., Sofia
phone: +359 2/ 9 872723

The history of every modern city is hidden among the sights that make it stand out on the geographical map. And often there is another unique story that is quite peculiar and personal – the story told by people and places that have become legends within the city as the years go by. A place just like this, which has always combined good taste in music, food and company, quickly became the favorite place for everyone wishing to be part of the interesting, urban crowd.

Club Motto is an urban “port in a storm” for everyone who wants to be somebody or to meet an interesting crowd, to learn the latest Sofia gossip, or hear everything about the latest best-selling book, box office hit or popular theater performance. The pleasure of a nice conversation is augmented by an elegant menu, good selection of drinks and nice music – the kind that doesn't force you to get into the rhythm, but that simply creates a harmonious environment for your experience. The calmness and coziness of Club Motto have made it not only the most preferred spot, but also the place for everyone wishing to experience the real atmosphere of Sofia and to learn its most secret stories.

Spaghetti Company

Сердика център, бул. Ситняково №48
тел. 02/ 841 28 18
Mall Bulgaria 102 ет 3 до кино Арена
бул. Витоша 150, тел: 02/ 88 10 100
Работно време: *понеделник - неделя от 10:00 до 00:00 ч.*
spaghetticompany@mail.bg

Pizza, pasta, modernista и ТИ!

Мястото, известно с изключителна италианска кухня. Обстановката, която вдъхновява срещите, които винаги оставят у теб чувството, че си в сърцето на града!

Всеки от ресторантите Spaghetti Company носи свое собствено усещане. Независимо къде те отвеждат пътниците на София, в ресторантите от веригата намиращи себе си сред изискана и творческа обстановка, модерен дизайн и оригинална италианска кухня, специално създадена под черпака на Маестро Марко Лукиари.

Домът на италианската кухня е наблизо. Тук е, за да намиращ винаги себе си, приятели, делови партньори или нови срещи. Кухнята ни е палитра от италиански вкусове. Към това добавяме специална селекция от вина, музика и събития. Можеш да споделиш тук всяко късно сутрешно кафе, работен обяд, лежерен следобед или дълга вечеря. И всеки път ще бъде различно.

И както казва нашият главен готвач Марко Лукиари – „Има неща, за които няма сезони“. Има и такива места. Spaghetti Company е едно от тях.

Spaghetti Company

SERDIKA CENTER, 48 Sitnyakovo Blvd
phone: +359 2/ 841 2818
Mall Bulgaria 102 floor 3 near Arena cinema
150 Vitosha Blvd., phone: +359 2/ 88 10 100
Working time: *Monday-Sunday 10:00 am – 12:00 pm*
spaghetticompany@mail.bg

Pizza, pasta, modernista and YOU

The place, famous for exquisite Italian cuisine. The atmosphere, inspiring meetings that always leave you feeling in the heart of the city!

Each of the Spaghetti Company restaurants brings its own touch. No matter where Sofia roads take you, in the restaurant chain you find yourself amongst elegant and creative atmosphere, modern design and original Italian cuisine especially prepared by Maestro Marco Luchiaris's ladle.

The home of Italian cuisine is nearby. It's right here, so you can always find yourself, friends, business partners or new encounters. Our cuisine is a palette of Italian flavours. We add a special selection of wine, music and events. Here you can share every late morning coffee, business lunch, a casual afternoon or a long dinner. It will be different each time.

As our chef Marco Luchiaris says – “There are things of no particular season”. There are such places. Spaghetti Company is one of them.

Spaghetti Kitchen*Bar

София, площад Св. Неделя 3
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
тел.: 089 304 66 66

Ако трябва да забодем карфица в центъра на София, ще бъде точно тук – на площад Света Неделя 3, при чисто новият Spaghetti Kitchen*Bar. Отправяйки се към парадния вход, виждаме едно съвсем различно място - интериор на няколко нива и съвсем различни зони с много акценти и детайли, живеещи в пълна хармония. Вкусната обиколка на мястото започва с това, с което обикновено свършваме – десерта. На входа ни посреща витрина с авторски десерти, приготвени на място от майстор сладкарите на Spaghetti Kitchen.

Ако си решил да преоткриеш италианската храна, просто се отдай на прясна паста и добре препечена по ръбчетата пица в Morello фурната. Разбира се, Италия не е самотна на вкусната карта, която стои пред нас. Тръгваме на околосветско пътешествие с японското патешко, норвежка съомга, октопод от Санторини, както и няколко предложения от българската кухня. Зоната с прошутто бара пък е прекрасно място за вино и тапаси. Новаторските коктейли, които се предлагат, са истинско произведение на алкохолното изкуство. Накратко – Spaghetti Kitchen*Bar е мястото, на което можеш да се срещнеш с приятели, да хапнеш хубава храна или да пнеш любимия си коктейл в приятна атмосфера.

SPAGHETTI KITCHEN★BAR

EAT • DRINK • SOCIALIZE

Spaghetti Kitchen*Bar

3, Sveta Nedelya Square, Sofia
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
phone: +359 89 304 66 66

If we need to put a pin in downtown Sofia, it will be right here – at 3 Sveta Nedelya Square, at the brand new Spaghetti Kitchen*Bar. Heading for the front door, we see a completely different place – interior on several levels and completely different zones with a lot of highlights and details, living in perfect harmony.

The delicious tour of the place begins with what we usually end with – dessert. A window with original desserts, prepared here by Spaghetti Kitchen's pastry chefs, welcomes us at the entrance.

If you've decided to rediscover Italian food, just indulge in fresh pasta and crispy pizza round the edges in the Morello oven. Italy, of course, is not alone on the delicious map we have in front of us. We set off on a round-the-world trip with Japanese duck, Norwegian salmon, Santorini octopus, as well as a few offers from the Bulgarian cuisine. What's more, the prosciutto bar zone is a great place for vino

and tapas. The innovative cocktails they offer are a real work of the alcoholic art. In a nutshell – Spaghetti Kitchen*Bar is the place where you can meet friends, eat good food or have your favorite cocktail in a pleasant atmosphere.

Spaghetti kitchen

София, ул. 6-и септември №9
Резервации тел.: 0890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

Няма как да преминете по улица „6-и септември“ и да останете безразлични към вида на този наистина необикновен ресторант. Какво го прави такъв, ще разберете в момента, в който прекрачите прага му. С една единствена крачка забравяте за работната суматоха на големия град и се пренасяте в един друг сюжет с въздушна атмосфера и безброй кулинарни предложения. Тук ще откриете приятна комбинация от съвременен дизайн в обзавеждането, изискано меню с интернационална кухня и отпускателна музика. От месец ноември се открива и отопляема външна градина. Заведението впечатлява и с деликатно лично отношение към клиента и усещане за домашен уют. Всичко това превръща Spaghetti Kitchen в най-модерното и желано място в София.

SPAGHETTI KITCHEN★

ITALIAN FOOD AMERICAN GRILL

Spaghetti kitchen

9, 6th of September Str., Sofia, Bulgaria
Reservations: +359 890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

It is not possible to pass 6th of September Street and to remain indifferent to the appearance of this unusual restaurant. You will understand what makes it so unusual the minute you cross its threshold. Only one step and you forget about the busy turmoil of the city, and move into another reality that has a magic atmosphere and countless culinary propositions. Here you will find a pleasant combination of contemporary interior design, exquisite international cuisine and relaxing music. The restaurant also impresses with its delicate personal attitude towards the customer and the feeling of home comfort. All this makes Spaghetti Kitchen the most modern and desired place in Sofia.

Bedroom Premium Club

София, ул. Леге 2
телефон: 0888 764 422, 0888 860 666
e-mail: reservation@bedroom.bg
www.bedroom.bg

bedroom
PREMIUM CLUB

Bedroom Premium Club

2, Lege Street, Sofia, Bulgaria
Phone: +359 888 764 422, +359 888 860 666
e-mail: reservation@bedroom.bg
www.bedroom.bg

Един от най-атрактивните клубове в центъра на София е Bedroom Premium Club. С неповторимия си дизайн, гостуването на световноизвестни диджеи и постоянно присъствие на популярни личности, той е притегателен център за ценителите на лукса и забавленията.

Клубът отговаря на най-високите европейски стандарти – първокласно обслужване, перфектен звук, мултимедийно шоу, VIP зона, служители, паркиращи автомобили...

Bedroom Premium Club напомня на античен храм, а бъдещето е добавено към миналото с нови архитектурни елементи в синтетичен модерен раштер, екрани с 3D video mapping, метални перфорирани пана.

Използваните материали са дърво, метал, камък, стъкло, естествена кожа, натурален текстил. Акцент в интериора е таванът на клуба, който е уголемена проекция на картината "Shhh", в която са събрани забранени образци от еротичното изкуство. Клубът притежава динамично осветена сцена с интегриран catwalk, който дава възможност за разгръщане на мащабна балетна хореография.

Bedroom Premium Club предлага на своите гости богат ентъртеймънт, авангардни шоу-спектакли, екстравагантни костюми, високотехнологични светлинни ефекти, допълнен с перфектен звук и мултимедийно шоу!

Амбициите на Bedroom Premium Club е в създаването на собствена публика и издигането на нощния живот у нас до най-високи стандарти!

One of the most attractive clubs in Sofia city center is Bedroom Premium Club. With its unique design, guest world famous DJs and the permanent presence of celebrities, it attracts luxury and entertainment lovers.

The club meets the highest European standards – first class service, perfect sound, multimedia show, VIP area, valet parking...

Bedroom Premium Club reminds of an ancient temple and the future is added to the past with new architectural elements in synthetic modern raster, 3D video mapping screens, metal perforated panels.

The materials used are wood, metal, stone, glass, genuine leather, natural textile. The emphasis in the interior design is the ceiling of the club, which is an enlarged reproduction of the painting "Shhh", gathering erotic art forbidden examples. The club has a dynamically lit stage with an integrated catwalk, which enables the unfolding of large-scale ballet choreography.

Bedroom Premium Club offers its guests great entertainment, avant-garde shows, extravagant costumes, high tech lighting effects, complemented by perfect sound and a multimedia show!

Bedroom Premium Club's ambitions are in building its own audience and the rise of Bulgarian nightlife to the highest standards!

Social Cafe Bar & Kitchen

София, бул. „Витоша“ 16
тел.: 0876 767 647
www.socialcafe.bg

Social Cafe Bar & Kitchen

16, Vitosha Blvd., Sofia
phone: +359 876 767 647
www.socialcafe.bg

**MORNING COFFEE? BREAKFAST? LUNCH? DINNER!
IT'S ALWAYS A GOOD TIME FOR SOCIAL!**

Различната гледна точка към автентичната италианска кухня в уютна атмосфера и креативен дизайн.

От сутрешното кафе или капучино до вкусна италианска пица или паста до неустоимите авторски десерти.

Винаги е време за Social!

Ние сме тук, за да ви очароваме!

Authentic Italian cooking in a buzzing, social atmosphere.

Cozy style, the selection and combination of quality pizza and pasta, signature desserts, excellent drinks, ideas still have primary place in SocialCafé conception. Always a good time for Social!

We are here to charm you!

Медицински комплекс „Доверие“

София, ж.к. Овча купел 2, ул. Фридрих Грюнангер №2
тел.: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg
info@mbal.doverie.bg

МБАЛ Доверие е модерен медицински комплекс, разделен на диагностично-консултативен център и многопрофилна болница за активно лечение. На разположение на пациентите на МБАЛ Доверие са:

- Медицински център, разполагащ със собствени лаборатории и високотехнологично диагностично оборудване;
- 9 специализирани отделения за болнична помощ;
- 4 операционни зали и стационар от над 100 легла.

Освен високотехнологично оборудване и специализирани отделения, медицински комплекс Доверие, може да предложи на своите пациенти оперативно лечение с единствената в София система за роботизирана хирургия „Да Винчи“. Екипът на МБАЛ Доверие се стреми да се грижи за здравето на пациентите си, като им осигурява не само висококачествена медицинска помощ, но и максимално добро съпътстващо обслужване. Ръководните принципи в работата на екипа на МБАЛ Доверие са: безотказност, професионализъм, качество, коректност, висок морал, човешчина и етика.

Повече информация за Доверие може да намерите на www.mbal.doverie.bg

Doverie Medical Complex

Sofia, Ovcha Kupel 2 District, 2, Friedrich Grunanger Street
phone: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg
info@mbal.doverie.bg

Doverie Multiprofile Hospital for Active Treatment is a modern medical complex, divided into a diagnostic-consulting centre and a multiprofile hospital for active treatment.

The Doverie Hospital patients are provided with:

- A medical centre provided with its own laboratories and high tech diagnostic equipment;
- 9 specialized hospital aid wards;
- 4 operating rooms and a hospital with more than 100 beds.

Besides high-tech equipment and specialized wards, Doverie medical complex, can offer its patients surgery treatment with the Da Vinci robotic surgical system, unique for Sofia.

The team at Doverie seeks to look after its patients' health by providing not only high quality medical care, but also the best accompanying service.

The guiding principles in the work of the team at Doverie Hospital are: consistency, professionalism, quality, honesty, high morality, humaneness and ethics.

You can find more information on Doverie at www.mbal.doverie.bg

Център по дентална медицина Свети Георги

ул. Константин Иречек 20, София, България
тел. 02/954 47 83, тел./факс 02/952 41 94
моб. тел.: 0886 129 213, 0898 526 082
e-mail: dc_st.george@abv.bg

Ако имате два свободни дни в София, идете на зъболекар дори да смятате, че не ви е необходимо. Повечето българи, които живеят в чужбина, редовно се прибират с единствената цел да си лекуват зъбите в България, където стоматолозите не само се справят доста добре, но и за по-малко пари.

В денталния център на с-р, специализирал ендодонтия, парадонтология и имплантология в Австрия, Италия, Швейцария и Франция, може да получите и козметични услуги. Една от възможностите е да си избелите зъбите по най-популярните в Европа технологии или просто да си направите профилактичен преглед. Новост в центъра е лечението с лазерен апарат без болка и без анестезия.

If you have a couple of days to spare in Sofia then you should visit a dentist – even if you don't think you need to. The majority of Bulgarians who live abroad regularly return with the single aim of having their teeth taken care of in a country where the dentists not only perform a very decent job, but also charge a lot less.

At Dr. Tsalov's Dental Services Centre you can also have cosmetic treatments. Dr. Tsalov has studied endodontics, parodontology, and implantology in Austria, Italy, Switzerland and France. Therefore, you will have the opportunity to have your teeth whitened with the latest European technology, or simply have a check-up.

Laser treatment, which is performed without anesthesia and is completely painless, is one of the centre's more novel procedures.

St. George Dental Services Centre

20 Konstantin Irechek Str., 1000 Sofia, Bulgaria
phone: +359 2/ 954 47 83, phone/fax: +359 2/952 41 94
cell phone: +359 886 129 213, +359 898 526 082
e-mail: dc_st.george@abv.bg

Комплекс люкс с видом на море
ПЕРВАЯ ЛИНИЯ

Luxurious complex
FIRST LINE

Carpe Diem
complex

BALCHIK

Carpe Vita
complex

STS. CONSTANTINE AND HELENA

Oазис спокойствия и уюта
300 М ОТ БЕРЕГА МОРЯ

Oasis of peace and comfort
300 M TO THE SEASIDE

*ЛЮКСОВОЕ СТРОИТЕЛЬСТВО *ДВУХ- И ТРЕХКОМНАТНЫЕ КВАРТИРЫ
С ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ПЛАНИРОВКОЙ *ОТЛИЧНАЯ ИНВЕСТИЦИЯ
*ИНВЕСТИЦИОННО-СТРОИТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ С БОЛЬШИМ ОПЫТОМ
И ОТЛИЧНОЙ РЕПУТАЦИЕЙ

*LUXURY CONSTRUCTION *ONE - AND TWO - BEDROOM APARTMENTS
WITH FUNCTIONAL DISPOSITION *EXCELLENT INVESTMENT
*INVESTMENT CONSTRUCTION COMPANY WITH EXPERIENCE
AND A GREAT REPUTATION

MY-HOME.BG

+359 885 190390 | +359 888 603351

ВАЖНО!

ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА БАГАЖ ПО ПОЛЕТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР

Всички пътници на България Ер имат право на превоз на безплатен ръчен багаж в салона и регистриран багаж /в багажника на самолета/, в зависимост от избраната тарифа. Безплатните норми за брой и тегло на багажа могат да бъдат различни, в зависимост от класата на пътуване /бизнес или икономична/, както и от тарифата, по която е издаден билета. Превозът на багаж по редовните линии е съобразен и с някои общи правила и политиката на България Ер, които трябва да имате предвид.

Авиокомпания България Ер въвежда по линиите си правила за превоз на багаж за билети, издадени след 2 май 2011 г. Системата **PIECE CONCEPT** се базира на броя, теглото и размерите на чекирания багаж.

ТАРИФИ БЕЗ РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен само ръчен багаж, има право да превози в кабината на самолета безплатен багаж както следва:

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж	Такси за багаж
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)*	Първи брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*: • Вътрешни полети – 15 евро на посока • Международни полети – 20 евро на посока

ТАРИФИ С РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен регистриран багаж, има право да превози в багажниците на самолета безплатен багаж както следва:

1. По международни и вътрешни линии

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж
Бизнес класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* 2 броя чекиран багаж по 23 кг или 1 брой до 32 кг, до 158 см* Всеки**
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* 1 брой чекиран багаж до 23 кг и до 158 см*

2. Изключения

Вид карта	Пояснения
Златна карта FLY MORE	2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
За билети заплатени с карта VISA Platinum от ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
За билети заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
За членове на програмата „CCB Club“	2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
Моряци	2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
Бебета от 0-2 години	В случай, че тарифата по която е издаден билета на възрастният, придружаващ бебето позволява 1 брой чекиран багаж до 23 кг, то бебето има право на 1 брой чекиран багаж до 10 кг. Превозът на бебешки колички се извършва безплатно, но те следва задължително да се предават и получават непосредствено при качване/слизване на/от самолета. Авиокомпанията не носи отговорност за щети в резултат на транспортиране по багажните ленти, в случай, че количката не е предадена/получена на/от самолета.

* Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l+h+w/. Пътникът може да превозва и повече от безплатната норма багаж срещу допълнително заплащане. Трети багаж се таксува по таксата за трети свръхбагаж.

** Ако билетите Ви са заплатени в сайта на компанията, както и в случаите на: притежание на златна карта FLY MORE, членство в програмата CCB Club, или за билети, заплатени с кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер или карта Visa Platinum от ЦКБ, е необходимо да се свържете с нас на тел.: +359 2 4020 400 или на е-мейл: callfb@air.bg за преиздаване на билета с право на 2 броя безплатен багаж. Притежанието на карти CCB Club, Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер, както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен допълнителен чекиран багаж по тарифа без багаж. Правото на два броя багаж за притежатели на златна карта FLY MORE и CCB Club и за билети, заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ и карта Visa Platinum от ЦКБ, е само за полети, при които опериращ превозвач е авиокомпания България Ер.

ПЪТНИКЪТ МОЖЕ ДА ПРЕВОЗВА И ПОВЕЧЕ ОТ БЕЗПЛАТНАТА НОРМА БАГАЖ СРЕЩУ ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАПЛАЩАНЕ.

3. Такси за свръхбагаж - Международни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	50 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	70 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	100 евро

Багаж с тегло над 32 кг може да се превозва само като карго.

4. Такси за свръхбагаж - Вътрешни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	20 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	30 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	20 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро

5. Специални категории багаж

Спортна екипировка	Багажът трябва да е с максимални размери до 23 кг и до 200 см Изключение: • Международни полети: един чифт ски/сноуборд на пътник - прилага се фиксирана такса от 30 евро. • Вътрешни полети: един чифт ски/сноуборд на пътник - прилага се фиксирана такса от 20 евро.
Велосипеди	Приемат се за превоз в специална опаковка (картон или специален калъф). Максимални размери на опаковката 160 x 90 x 25 см. Изисква се предварително потвърждение на услугата в резервацията. Международни линии: 70 евро. Вътрешни линии: 30 евро.
Оръжия	Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси се извършва съгласно изискванията на Международната асоциация за въздушен транспорт /IATA/. Не се потвърждава на codeshare полетите на България Ер. Превозът на огнестрелни оръжия не може да бъде потвърден в случаите, когато авиокомпания България Ер е партньор по полет. Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси, различни от спортно оръжие и боеприпаси, е забранен. В някои случаи, превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси за ловни и спортни цели, може да бъде разрешен. Пътникът трябва да се свърже с България Ер и да предостави информация за вида на оръжието, серийния му номер и припасите, които се внасят в резервационната система. Всички огнестрелни оръжия и боеприпаси, се приемат само като багаж за транспортиране в багажниците на самолета и в никакъв случай в салона с пътниците. Трябва да са разделно и подходящо опаковани, като теглото на мунициите не бива да надвишава 5 кг. Пътникът трябва да има всички документи, изисквани от закона и подзаконовите актове, приложими за превоз за съответната държава. България Ер си запазва правото да откаже превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси. • Ловни пушки и патрони – комплект до 15 кг: такса 50 евро. • Ловни пушки и патрони- при общо тегло над 15 кг: такса 70 евро. • Късо огнестрелно оръжие (пистолет): такса 20 евро. Ловната пушка и патроните се считат за едно парче регистриран багаж и се таксуват с еднократна такса за обслужване. Този вид багаж не се включва в безплатната норма и таксата се прилага независимо от това дали пътникът има друг чекиран багаж.
Домашни любимци в пътническата кабина /PETC/	Максимално тегло на животното и клетката – до 8 кг. За полети FB1431/1432 го и от Париж, където опериращ превозвач е Air France, максималното тегло е 6 кг. Максимални размери на клетката – 48 x 35 x 22 см. Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. При пътуване с домашен любимец /куче или котка/, е необходимо при закупуването на билет да свържете с авиокомпанията за потвърждение, тъй като ако няма предварителна заявка, превозът може да бъде отказан. Не се включва в безплатната норма багаж. Заплаща се такса от 50 евро.
Домашни любимци в багажника /AVIH/	Максимално тегло на животното и контейнера – 32 кг. Максимални размери на контейнера – 80 x 74 x 64 см. Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. При пътуване с домашен любимец /куче или котка/, е необходимо при закупуването на билет да се свържете с авиокомпанията за потвърждение, тъй като ако няма предварителна заявка, превозът може да бъде отказан. Не се включва в безплатната норма багаж. Заплаща се такса от 80 евро.

За смесени превози с участието на България Ер и други партньорски авиокомпани в маршрута могат да бъдат прилагани други условия за багаж.

IMPORTANT!

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage and checked baggage (in the luggage compartment of the airplane) depending on the chosen tariff. Free allowances for pieces and weight of baggage may vary depending on the travel class (business or economy) and the tariff on which the ticket has been issued. Baggage transportation on regular lines also conforms to some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider.

Bulgaria Air introduces rules for baggage carriage on its destinations for all tickets, issued after May 2, 2011. The **PIECE CONCEPT** system is based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

TARIFFS WITHOUT CHECKED BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes only a hand baggage carriage, is allowed to transport in the cabin free baggage allowance as follows:

Class of service	Allowance for free of charge baggage	Fees for checked baggage carriage
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)*	First piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm *: <ul style="list-style-type: none"> • Domestic flights – EUR 15 per direction • International flights – EUR 20 per direction

TARIFFS WITH CHECKED-IN BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes checked baggage, is allowed to transport in the luggage compartment of the airplane free baggage allowance as follows:

1. International and Domestic flights

Class of service	Норма на безплатен багаж
Business class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)* 2 pieces checked baggage up to 23 kg or 1 piece up to 32 kg, up to 158 sm* each**
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)* 1 piece checked baggage up to 23 kg and up to 158 sm*

2. Exceptions

Card type	Explanations
Gold card FLY MORE	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with VISA Platinum card by CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with co-branded card Bulgaria Air / CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For members of the 'CCB Club' programme- free checked-in baggage	2 pieces of 23 kg. Third piece is charged as third excess baggage**
Seamen	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
Infants 0-2 years of age	If the fare of the ticket of the adult who is accompanying the baby allows 1 piece checked baggage up to 23 kg, the baby is entitled to 1 piece checked baggage up to 10 kg. Transportation of baby carriages is free of charge, but it is mandatory to hand them over/to receive them immediately before embarkation / disembarkation of the aircraft. The aviation company shall not be responsible for damages resulting from transportation on baggage belts, in case the carriage has not been handed over/received at the aircraft.

* The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage/(l+h+w). The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.

** If your tickets are paid in the company's website, as well as in the cases of: possession of gold card FLY MORE, membership in CCB Club, or tickets paid with co-branded card from CCB and Bulgaria Air or Visa Platinum card from CCB you need to contact us by phone +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg to reissue the ticket entitled to free 2 pieces of luggage. Possession card CCB Club, Visa Platinum CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and Gold Card FLY MORE entitle the additional free checked baggage on tariff without luggage. The right to two pieces of luggage for holders of Gold Card FLY MORE and CCB Club and tickets paid with co-branded card CCB and Bulgaria Air and Visa Platinum card from CCB is only on flights where the operating carrier is Bulgaria Air.

THE PASSENGER MAY CARRY MORE THAN THE FREE BAGGAGE ALLOWANCE AT ADDITIONAL COST.

3. Excess baggage fees – International flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 50
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 70
Extra piece – second bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 50
Extra piece – third bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 100

Baggage with weight over 32 kg may only be carried as cargo.

4. Excess baggage fees – Domestic flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 20
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 30
Extra piece – second bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 20
Extra piece – third bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 50

5. Special categories of baggage

Sport equipment	The baggage must be of maximum weight and dimensions 23 kg and 200 cm* Exception: <ul style="list-style-type: none"> • International flights: One pair of skis/snowboard per passenger – a fixed rate of EUR 30 applies. • Domestic flights: One pair of skis/snowboard per passenger – a fixed rate of EUR 20 applies.
Bicycles	Accepted for carriage in special packaging (cardboard or a special case). Maximum size of package 160 x 90 x 25 cm. This service requires pre-confirmation in the reservation. International flights: EUR 70. Domestic flights: EUR 30.
Firearms	Carriage of firearms and ammunition is carried out according to the requirements of the International Air Transport Association /IATA/. It is not confirmed on codeshare flights of Bulgaria Air. Carriage of firearms and ammunition other than sport weapons and ammunition is prohibited. In some cases, carriage of firearms and ammunition for hunting and sporting purposes may be permitted. The passenger should contact Bulgaria Air and provide information on the type of weapon, its serial number and the ammunition, which will be entered into the reservation system. All firearms and ammunition will be accepted only as baggage and must be transported in the luggage compartment of the airplane and under no circumstances in the passenger cabin. They must be suitably packed separately and the weight of the ammunition should not exceed 5 kg. The passenger should have all documents required by law and regulations applicable to carriage for the particular state. Bulgaria Air reserves the right to deny carriage of firearms and ammunition. <ul style="list-style-type: none"> • Hunting rifles and cartridges – total weight up to 15 kg: fee EUR 50. • Hunting rifles and cartridges – total weight over 15 kg: fee EUR 70. • Short-barrel firearms (pistol): fee EUR 20. Hunting rifles and cartridges are regarded as one piece of registered baggage and are charged with one-time fee for service. This type of baggage is not included in the free allowance and the fee is applied regardless of whether the passenger has other checked-in baggage.
Pets in the passenger cabin /PETC/	Maximum weight of pet and cage – up to 8 kg. For flights FB1431/1432 to/from Paris, where operator is Air France, the maximum weight is 6 kg. Maximum dimensions of the cage – 48 x 35 x 22 cm. Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. If travelling with an animal /dog or cat/, please be advised to contact the airline at the time of purchase of your ticket, because if there is no request in advance, the carriage of the animal may be refused. Not included in the free baggage allowance. A fee of EUR 50 applies.
Pets in the hold / AVIH/	Maximum weight of the animal and the container – 32 kg. Maximum dimensions of the container – 80 x 74 x 64 cm. Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. If travelling with an animal /dog or cat/, please be advised to contact the aviation company at the time of purchase of your ticket, because if there is no request in advance, the carriage of the animal may be refused. Not included in the free baggage allowance. A fee of EUR 80 applies.

For partner flights involving Bulgaria Air and other partner airlines, other luggage conditions may apply.

ГОТОВИ ЗА ПОЛЕТ

FIT TO FLY

Предлагаме ви няколко полезни съвета за това как да се чувствате добре по време на полета и след него. Изпълнявайте упражненията бавно и дишайте равномерно.

These handy exercises enable you to stay in top form – both during and after the flight. Perform each move with steady, even breathing.

Ходила

10 пъти

Поставете петите на пода и повдигнете нагоре пръстите на краката. После опрете пода с пръсти и повдигнете петите.

Глезени

15 пъти

Правете кръгови движения първо с единия крак, а после с другия.

Колене

30 пъти

Повдигнете единия крак, докато не усетите напрежение в бедрото.

Рамене

5 пъти

Поставете ръцете на бедрата и започнете да описвате кръгови движения с раменете.

Крака

10 пъти

Наведете се леко напред. Обгърнете с ръце коленете и ги повдигнете на нивото на гърдите. Загържете така 15 секунди.

Гръб и ръце

15 пъти

Поставете и двете стъпала на пода и стегнете корема. Наведете се напред, докато ръцете ви не опрат пръстите на краката.

EN

Feet

10 times

Placing your heels on the floor, stretch your toes upwards. Then, keeping your toes on the floor, raise your heels upwards.

Ankles

15 times

Rotate your foot – first in one direction and then the other.

Knees

30 times

Raise your legs, tensing the muscles in your thighs.

Shoulders

5 times

With your hands on your thighs, rotate your shoulders in a circular motion.

Legs

10 times

Bend forward slightly. Wrap your hands around one knee and raise it to your chest. Hold for 15 seconds. Repeat with the other knee.

Back and arms

15 times

Place both feet flat to the floor and hold your stomach in. Bend forward, moving your hands down your legs.

Да се лети не е страшно

- Статистиката сочи, че летенето със самолет е далеч по-безопасно от много други дейности
- Екипажът на вашия самолет е висококвалифициран и с богат опит
- Самолетите на България Ер са с безупречна поддръжка и могат да устоят на всякаква турбуленция
- Опитайте да се отпуснете – вдишвайте дълбоко през носа и задръжвайте въздуха няколко секунди, преди да го издишате

EN

Relax!

- Statistics show that flying is much safer than many situations in daily lives
- The crew in control of the plane is highly trained and experienced
- Bulgaria Air aircraft are thoroughly maintained and designed to withstand various forms of turbulence
- Try to relax – breathe in deeply through your nose, hold for three seconds before exhaling slowly

По време на полет

- Усещате болка в ушите? Запушете носа, затворете устата и започнете да преглъщате или да се опитвате да изкарате въздуха, без да отваряте уста. Дъвченето на дъвка също помага
- Стимулирайте кръвообращението си, като се разходите по пътеката в самолета
- Избягвайте да седите с кръстосани крака, защото това може да ограничи кръвообращението
- Може да се почувствате по-удобно, ако свалите обувките
- Пийте повече вода и по-малко алкохол, чай или кафе

EN

During the flight

- Ear pain? Pinch your nose shut, close your mouth and swallow or blow out against your closed mouth. Alternatively, chew some gum
- Stimulate your circulation by walking around the cabin and stretching
- Avoid sitting with your legs crossed as this restricts circulation
- Removing your shoes may provide you with more comfort
- Drink plenty of water and not too much alcohol, tea or coffee

Как да се приспособим по-бързо към часовите разлики

- Опитайте се да настроите биологичния си часовник към времевата зона на бъдещата ви дестинация, като вечерта преди по лета си легнете един час по-рано или по-късно
- Не прекалявайте с тежката храна и не пийте твърде много алкохол или кафе вечерта преди полета
- Яжте богати на протеин храни в подходящи за новата часова зона отрязъци от денонощието
- Когато пристигнете на избраната от вас дестинация, направете си кратка разходка
- Прекарайте поне 30 минути на дневна светлина

EN

Reducing jetlag

- Begin adjusting your body clock to the time zone of your destination the night before departure by going to bed earlier or later
- Don't consume too much food the night before you leave, or drink too much coffee or alcohol
- Eat protein-rich meals at times that are normal for your new time zone
- At your destination, take light exercise – such as a walk
- Spend at least 30 minutes in daylight

УДОБСТВО И БЕЗОПАСНОСТ ВЪВ ВЪЗДУХА

YOUR COMFORT AND SAFETY IN THE AIR

Вашето здраве

Ако имате притеснения за здравето си, свързани с пътуването, и особено ако страдате от дихателни или сърдечно-съдови заболявания, посетете лекаря си преди заминаване. Аптеките могат да ви предложат лекарства без рецепта, но нашият съвет е винаги да се консултирате с лекар, който е най-подходящ за вас.

Вашият багаж

Избягвайте тежкия ръчен багаж. Носенето му може да претовари организма ви. Да седнеш в креслото уморен и загъхан, означава да започнеш пътуването си зле. В ръчния багаж носете само основното, което ще ви трябва по време на полета.

Срокът за явяване на летището

Опитайте се да пристигнете на летището рано. Оставете си достатъчно време за формалности, пазаруване и отвеждане към самолета. Времето за регистриране на пътниците е различно на различните летища и може да варира според дестинацията. Добре е да се информирате предварително за часа, в който трябва да сте на летището.

Вашата сигурност

Запознайте се с изискванията за сигурност и ги спазвайте.

Не се съгласявайте да пренасяте чужд багаж. Не оставяйте багажа си без надзор.

Слагайте ножове, ножици и остри предмети в куфара, който предавате за транспортиране в багажника на самолета. Ако са в ръчния ви багаж, летищните служби за сигурност ще ви забранят да ги качите в самолета.

Вашият ръчен багаж

Сложете тежките предмети под седалката пред вас, а леките – в багажните отделения над седалките. Не блокирайте с багаж пътя към аварийните изходи и пътеките между креслата. Отваряйте багажниците над седалките внимателно – ако съдържанието им е разместено по време на полета, при отваряне от тях може да паднат предмети.

Пушенето

Пушенето в самолета е опасно. Забранено е на всички

България Ер ви желае безопасен и удобен полет. Висококвалифицираните ни летци, стюардеси и стюарди са обучени да осигурят безопасността ви. Ето някои основни моменти от безопасността, с които може да се запознаете, докато почивате и се наслаждавате на полета на България Ер.

Bulgaria Air wishes you a safe and comfortable journey. Our highly trained flightdeck and cabin crews are here to take care of your safety. While relaxing and enjoying Bulgaria Air's inflight service, you may consider the basic points that follow.

полети на България Ер. На кабинния екипаж е наредено да следи за изпълнението на забраната. Не пушете в полетните, които са оборудвани с датчици за дим.

Упътванията за безопасност

Преди заминаване и пристигане кабинният състав на България Ер ще ви запознае с правилата за безопасност в самолета. Упътването включва сведения за предпазните колани, кислородните маски, изходите, аварийното напускане на самолета, спасителните жилетки. Молим за вашето внимание по време на демонстрацията. Разгледайте инструкцията за безопасност в самолета, която е в джоба на седалката пред вас.

Кабинен екипаж

Кабинният екипаж на България Ер се грижи да ви обслужва отлично и да осигурява безопасността по всяко време. Не се притеснявайте да повикате стюардесите и стюардите, като използвате разположения над креслото ви бутон, да споделяте коментарите си с тях и да ги убедомявате за потребностите си.

При пристигане

Пазете багажните си купони, за да намерите лесно багажа си. Отделете малко време, за да се аклиматизирате след пристигането си.

in, shop and board. Check-in times vary from airport to airport and from destination to destination. Please, inform yourself well in advance to avoid delays/cancellations.

Your security

Do read and follow the security requirements. Do not agree to carry other people's items with you. Never leave your luggage unattended. Store personal knives, scissors and other sharp objects safely inside your suitcase or hold luggage. If you do not, airport security staff will stop you taking them aboard in your cabin luggage.

Your hand luggage

Please store heavy items underneath the seat in front of you. Stow lighter items in the overhead luggage racks. Please ensure you do not block access to the emergency exits, and do not block the aisle. Please open the overhead lockers with caution: items there may have become disturbed and may fall onto the seats below.

Smoking

Smoking onboard is dangerous. All Bulgaria Air flights are non-smoking and cabin crew are under strict instructions to monitor observance. Please do not smoke in the lavatories; they are equipped with smoke sensors.

The safety briefing

Before departure and on approach, Bulgaria Air cabin crew will demonstrate the rules of safety on board our aircraft. The briefing includes information on your seatbelt, how to use your oxygen mask, how to locate exits, how to leave the aircraft in an emergency, and how to use your lifejacket. Please spare a moment to watch their demonstration.

Please also consult the illustrated Safety on Board leaflet in the seat pocket in front of you.

Your cabin crew

The Bulgaria Air flight attendants are on board to provide you with top class inflight service and ensure your safety at all times. Please do not hesitate to use the overhead attendant call button and share comments or request service from your flight attendant.

At the destination airport

Have your luggage identification tags ready to help you find your luggage. Give yourself some time for initial acclimatisation with the weather and environment of your destination.

Your health

If you have any medical concerns about making a journey, or if you suffer from a respiratory or heart condition, see your doctor before traveling. There are over-the-counter medicines available, but we recommended always consult a doctor to determine which are suitable for you.

Your luggage

Try to travel light. Carrying heavy bags can cause considerable stress you may not be used to. Arriving at your sit exhausted and perspiring is not a good start to your journey. In your hand luggage, carry only essential items which you will genuinely need during the flight.

Your check in deadline

Arrive early at the airport. Give yourself plenty of time to check

Уважаеми пътници,

В съответствие с директива на Европейската комисия 68/2004 от 15 януари 2004г., в охраняемите зони на летищата и в ръчния багаж не бива да се слагат предмети, с които е възможно или изглежда възможно да се причини нараняване. Сред забранените предмети са:

- всякакви видове огнестрелно оръжие;
- катапулти и харпуни;
- имитации на огнестрелно оръжие, в това число детски играчки;
- оръжейни части, с изключение на уреди за телескопично виждане;
- пожарогасител;
- електрошокови уреди;
- брадви, секири, сатъри, томахавки;
- лъкове, къси копия;
- всякакви заострени метални предмети,
- които могат да послужат за нараняване;
- ножове, независимо от предназначението им;
- саби, мечове;
- бръснари, скалпели;
- ножици, с режеща част по-дълга от 6см;
- бормашини, отвертки, клещи, чукове, щeki и тояга;
- всички видове спортни стикове, бухалки,
- всички видове оборудване за бойни спортове;
- амуниции, гранати, мини, военни експлозиви;
- детонатори;
- газ и газови контейнери;
- всякакви пиротехнически средства;
- хлор, парализиращи спрейове, съзотворен газ;
- терпентин, разреждател и аерозолна боя;
- напитки с над 70% съдържание на алкохол;

От 6 ноември 2006г. в Европейския съюз са в сила нови мерки за сигурност, които ограничават количеството течности в ръчния багаж. Те трябва да са в самостоятелни опаковки до 100мл всяка и общо до 1л, поставени в самозапечатващ се прозрачен плик, който подлежи на проверка от служителите по сигурността. Ограниченията се отнасят за следните течности: вода, напитки, супи, сиропи, гримове, кремове, лосиони, гелове, парфюми, дезодоранти, спрейове, паста за зъби, пана за бръснене и не включват медикаменти и бебешки храни за ползване по време на пътуването, но те подлежат на проверка.

Списъкът посочва някои от забранените за пренос предмети, без да бъде изчерпателен. Моля консултирайте се с летищния персонал за по-пълна информация.

From 6 November 2006 the European Union adopted new security rules that restrict the amount of liquids you can take through security checkpoints, in addition to other prohibited articles. These liquids must be in individual containers with a maximum capacity of 100 ml each, packed in one transparent, resealable plastic bag (with a capacity of no more than one litre). The restrictions apply to liquids such as water, drinks, soups, syrups, make-up, creams, lotions, gels, perfumes, deodorants, sprays, tooth paste and shaving foam. Liquid foods for babies and any medication a passenger may need during a flight are exempt from the above restrictions but must be presented at security checkpoints.

This is not an exhaustive list. If in doubt, please, consult the airport staff who will be happy to provide you with more detailed information.

Dear passengers,

In keeping with European Commission Regulation № 68/2004 of 15 January 2004, any object capable, or appearing capable of causing injury should not be carried into the security restricted areas of the airports and into the aircraft's cabins. These include, but are not limited to:

- all types of firearms;
- catapults and harpoons;
- replica or imitation firearms, toy guns;
- component parts of firearms (excluding telescopic sighting devices);
- fire extinguishers;
- stun or shocking devices;
- axes, hatchets, meat cleavers; machetes;
- arrows and darts;
- any type of sharpened metal objects, which could cause injury;
- all types of knives;
- sabers, swords;
- open razors and blades, scalpels;
- scissors with blades more than 6 cm in length;
- drills, screwdrivers, crowbars, hammers;
- ice skates;
- any type of sport bats, clubs, sticks or paddles;
- any martial arts equipment;
- ammunition, grenades, mines, explosives
- and explosive devices;
- detonators;
- gas and gas containers;
- any pyrotechnics;
- chlorine, disabling or incapacitating sprays, tear gas;
- turpentine and paint thinner, aerosol spray paint;
- alcoholic beverages exceeding 70% by volume.

НОВИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА ДЕЦА

От 1 юли 2012 година авиокомпания България Ер променя правилата за превоз на непридружени деца

За **НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UNACCOMPANIED MINOR - UM)** се смята дете, от 3 до 12 години, което по време на полета не се придружава от родител/настойник или друг пътник-придружител. Деца до 3 години не могат да ползват услугата непридружено дете

ПРИ УСЛУГАТА ПРЕВОЗ НА НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UM) служителите поемат детето от изпращача на отправното летище, придружават го по време на всички летищни формалности и го предават на посрещача. Услугата е задължителна за деца на възраст от 3 до 5 години и възможна при поискване за деца с навършени 5 години.

ФОРМУЛЯР – ИНФОРМАЦИЯ ОТ РОДИТЕЛ/НАСТОЙНИК: Задължителен документ, в който се вписва пълна информация за детето, както и имената, адресите и телефони на изпращача и посрещача.

ЕСКОРТ – Стюардеса, която пътува с детето и се грижи за него по време на полета. За да бъде осигурен ескорт, агентът, създател на резервацията на детето, внася SR UMNR с неговата възраст и рождена дата, както и информация за посрещача и изпращача – имена, телефон за връзка и пълен адрес. Запитването се прави поне две седмици преди полета. В рамките на 3 дни служителите от отдел Спейс контрол дават отговор на молбата. При потвърждение Спейс Контрол запазва място на стюардесата на желан полет и уведомява агента, който създава EMD в резервацията на детето в размер на дължимата сума за тази услуга.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ИНФОРМАЦИЯ за потвърждаване на услугата UMNR включва три имена, възраст и рождена дата на детето; три имена, телефон за връзка и пълен адрес на посрещача и изпращача.

- Авиокомпания България Ер не приема непридружени деца, трансфериращи на летище София. Изключения се правят само при предоставени контакти на трансферния пункт.
- Деца до 3 години не се приемат за превоз без придружител.
- Деца, навършили 5 години, се приемат за превоз без придружител и се обслужват по реда за непридружени деца – UM.

ЗАПЛАЩАНЕ ЗА ПРЕВОЗА на непридружени деца: за всяко непридружено дете, независимо от възрастта, се събира UM такса в размер на 40 евро на отсечка за международни полети и 20 евро за вътрешни линии, като за София – Лондон таксата е 50 евро, а за Лондон – София 50 паунда. Една стюардеса може да придружава две деца от едно семейство – братя и сестри, които пътуват заедно, като се заплаща една UM такса за двете деца.

Допълнителни условия:

- от 3 до навършване на 5 години: за детето се заплаща пълната тарифа за възрастен пътник без детско намаление, плюс 50% от еднопосочната тарифа в M класа за стюардесата-придружител. Всички дължими летищни такси за маршрута по билета също се събират;
- от 5 до 7 години: плаща се 100 % от тарифата за възрастен пътник;
- от 8 до 11 години: плаща се детски билет с приложимото по съответната тарифа детско намаление;
- по желание на родителите, деца от 12 до 18 години могат също да ползват услугата UM срещу заплащане на UM таксата.

NEW RULES FOR TRANSPORTING CHILDREN

From the 1st of July 2012, Bulgaria Air is changing its rules regarding transporting unaccompanied children.

AN UNACCOMPANIED MINOR (UM) – is any child of 3 to 12 years of age who is not accompanied by parent/guardian or another passenger-companion on the same flight. Children of less than 3 years of age may not use the service for unaccompanied minor.

THE SERVICE “TRANSPORT OF AN UM means that employ-ees of Bulgaria Air take the child from the person that escorts him or her to the departure airport, accompanies the child through all airport formalities, and brings him to the person that will collect the child at the destination. The service is mandatory for children between 3 and 5 years old, and optional for children who have already turned 5 years.

FORM – INFORMATION FROM THE PARENT/GUARDIAN: A mandatory document that contains full information about the child, as well as names, addresses and telephone numbers of the persons who will be escorting the child to the departure airport and from the destination airport.

ESCORT – A flight attendant who travels with the child and cares for him or her during the flight. To provide an escort, Bulgaria Air requires the travel agent that books the flight for the child to submit SR UMNR with the child's age and date of birth, as well as information about the person who will deliver the child to the departure airport, and the person who will collect him or her from the destination airport – their full names, telephone numbers and full addresses. This service should be requested at least two weeks prior to the flight. Staff members from the Space Control Department will reply to your inquiry within 3 business days. Upon confirmation, Space Control books a place for the flight attendant on the desired flight and informs the travel agent who issues an EMD on the child's reservation in the amount of the sum payable for the service.

MANDATORY INFORMATION for the confirmation of the UMNR service includes the child's full name, age and date of birth, as well as the full names, telephone numbers and complete addresses of persons delivering the child to the departure airport and those who are collecting him or her at the destination airport.

- Bulgaria Air does not accept unaccompanied minors who transfer at Sofia Airport. Exceptions are made only when contact information has also been submitted for the persons who will take care of the child at the point of transfer.
- Children under 3 years of age cannot travel unaccompanied.
- Children who have turned 5 are permitted to travel unaccompanied and are served according to the rules for unaccompanied minors.

THE PRICE FOR THE TRANSPORT OF UM SERVICE:

For an unaccompanied child, regardless of age, a UM fee of EUR 40 per international flight segment and EUR 20 for domestic flights is collected, for Sofia – London the fee is EUR 50 and for London – Sofia GBP 50. One flight attendant can escort two children from the same family simultaneously - brothers and sisters traveling together, and in that case one UM fee is collected for both children.

Additional conditions:

- For children between 3 and 5 years old: the price is the full adult tariff without a children's discount, plus 50% of the one-way tariff per segment in M class for the escorting flight attendant. All applicable airport fees for the route of the flight are also collected;
- Age 5 - 7: the customer pays 100% of the tariff for an adult passenger;
- Age 8-11: the customer pays a children's tariff (with the applicable child discount from the respective tariff);
- Upon parental request, children aged between 12 and 18 years old may also make use of the UM service if the UM fee is paid.

THE FACE OF

Bulgaria Air

National Carrier www.air.bg

Airbus A320-214

Airbus A319-112
Airbus A319-111

Boeing 737-300

Embraer 190-100

CODESHARE PARTNERS

Co-operative and marketing abetments with other airlines are an integral part of Bulgaria Air operating policy. Code sharing agreements enable travelers to take advantage of a greatly enhanced spectrum of global destinations with the minimum of procedural inconvenience.

SOFIA – MOSCOW

Both airlines operate codeshare flights between Bulgaria and Russia.

VARNA/BOURGAS – MOSCOW

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – PARIS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – ROME

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – MILAN

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – MADRID, MADRID – LAS PALMAS,
MADRID – TENERIFE

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – AMSTERDAM

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – BUCHAREST

Jointly operated services using Tarom aircraft and crew.

SOFIA – PRAGUE, PRAGUE – BUDAPEST

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – BELGRADE

Jointly operated services using Air Serbia aircraft and crew.

SOFIA – BERLIN

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – VIENNA, SOFIA – FRANKFURT,
SOFIA – DUSSELDORF, SOFIA – ZURICH

Jointly operated services using Bulgaria air aircraft and crew.

BERLIN – DUSSELDORF, BERLIN – KOLN,
BERLIN – STUTTGART, BERLIN – FRAN KFURT,
BERLIN – STOC KHOLM, BERLIN – GOTEBORG,
BERLIN – COPENHAGEN, BERLIN – HELSIN KI,
BERLIN – ZURICH, BERLIN – VIENNA

Jointly operated services using Airberlin aircraft and crew.

A STAR ALLIANCE MEMBER

SOFIA – ATHENS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – VARNA, SOFIA – BURGAS, SOFIA – LARNACA
Jointly operated services using Bulgaria air aircraft and crew.

ATHENS – LARNACA , ATHENS – BEIRUT, ATHENS – TEL AVIV,
ATHENS – EREVAN, ATHENS – NICE, LARNACA - TEL AVIV
Jointly operated services using Aegean aircraft and crew.

Дестинации Destinations

CODESHARE PARTNERS

Code share партньорството позволява на авиокомпаниите да предлагат на своите пътници повече полети до дадената дестинация при облекчена процедура за резервация, както на собствените полети, така и на полетите на партньора по маршрута.

The Code share partnership enables airlines to provide for their valuable customers more frequencies to each particular destination at facilitating booking procedure, on every own operated or marketing flight en route.

SPA PARTNERS

Special prorate agreement е сред основните търговски договори, представящи на партньорските авиокомпани изключителната възможност да увеличат броя на предлаганите дестинации през даден пункт и да отзоворят на търсенето на клиентите с приемливи цени.

The Special prorate agreement is among the basic commercial agreements, giving partner airlines a significant opportunity to enlarge number of global beyond destinations offered in response to customer demands at reasonable prices.

INTERLINE PARTNERS:

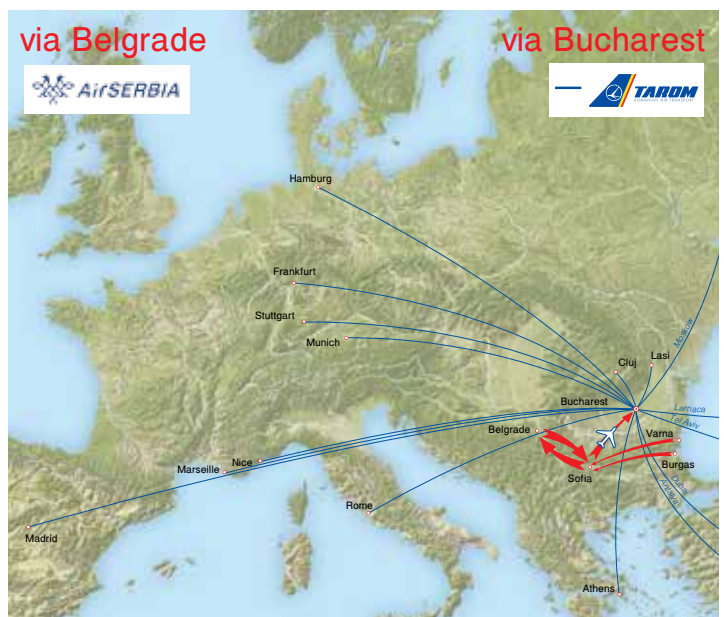
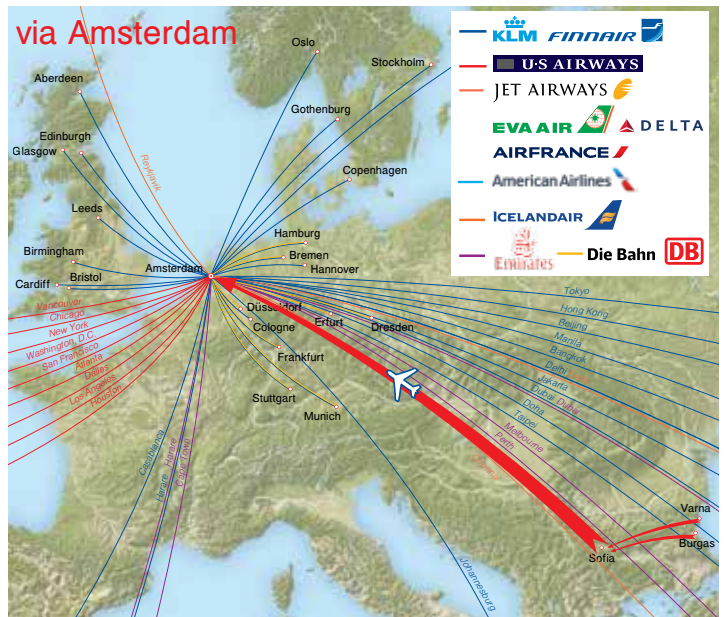
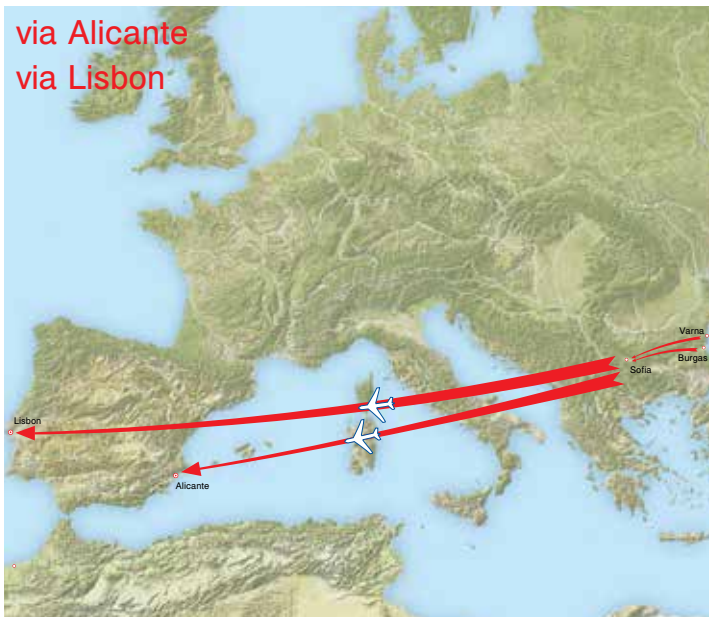
Interline agreement позволява взаимното признаване на билетите и по този начин съществено допринася за това двете авиокомпани да могат да предлагат продукта на партньора по редовни линии.

The Interline agreement permits the acceptance of each other's airtickets and that way contributes significantly both airlines to be able to offer customers reciprocally their product on schedule services.

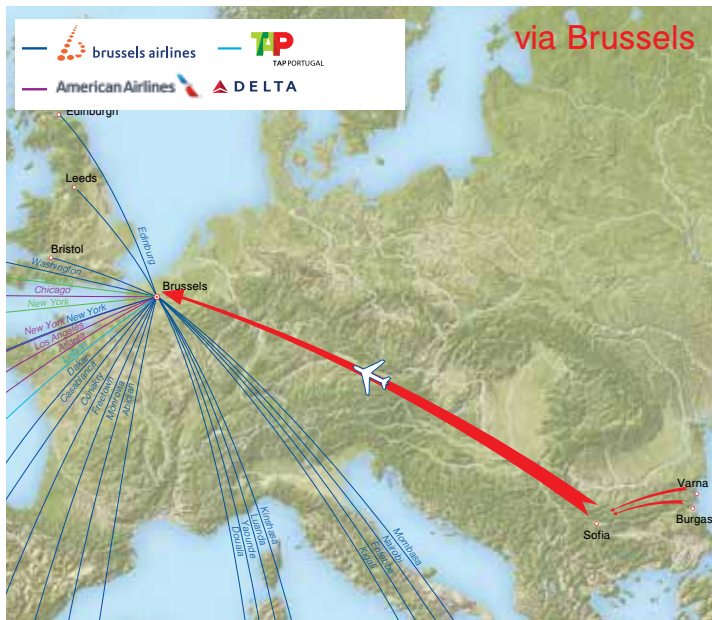

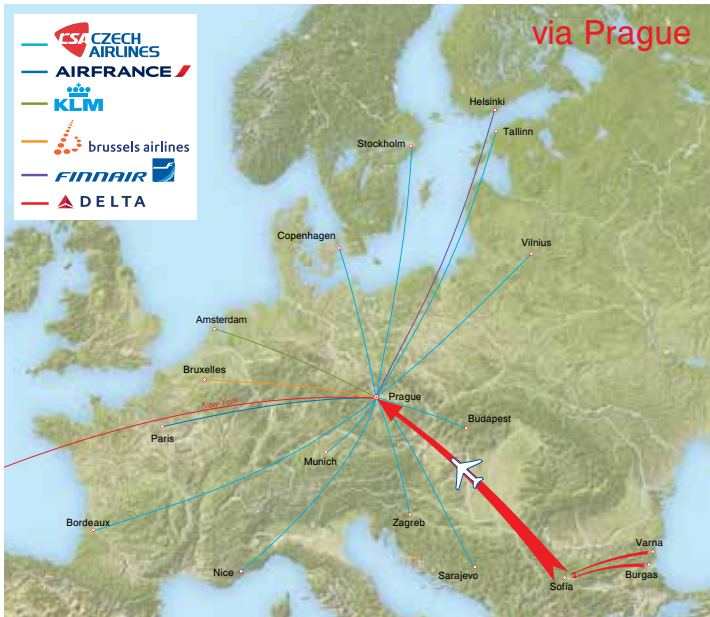
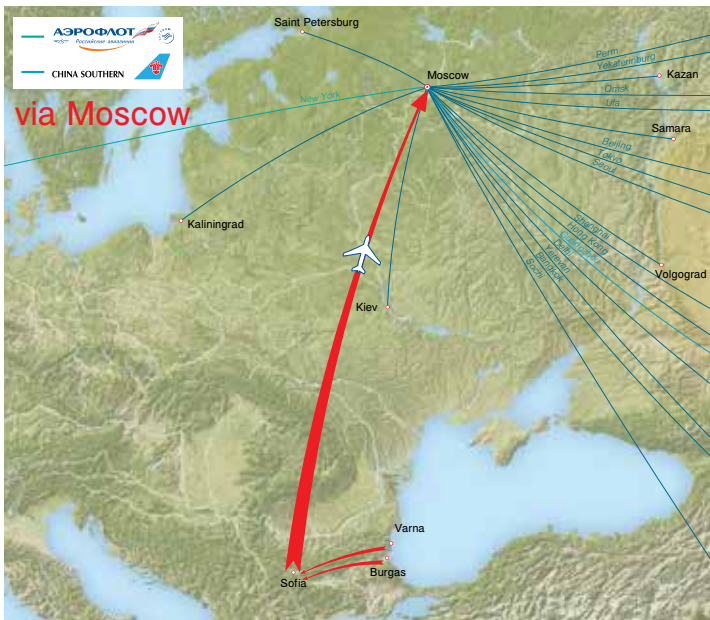
Летете до Всяка точка на света с България Ер и партньори. Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

Летете до Всяка точка на света с България Ер и партньори.

Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

БЪЛГАРИЯ ЕР: Къде да ни намерите? BULGARIA AIR: Where to find us?

<p>SOF BOJ VAR</p> 	<p>Customer Service Center</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> Every day 08:00-22:00 Local Time</p>	<p>phone: +359 2 402 04 00 e-mail: callFB@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Head office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-17:30 Local Time</p>	<p>fax: +359 2 984 02 03 e-mail: office@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Sofia City Office</p> <p>2 Ivan Vazov Street <i>Working hours:</i> Monday - Friday 9:00-12:00/12:30-17:30 Local Time</p>	<p>e-mail: tickets1@air.bg www.air.bg</p>
	<p>FLY MORE Office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working hours:</i> Every day: 09:00-12:00/13:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone.: +359 888 903 943 +359 2 984 02 96 e-mail: flymore@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna Airport Office</p> <p>Varna Airport Terminal 2, Departures <i>Monday - Friday and Sunday:</i> 07:00-21:00 Local Time <i>Saturday:</i> 03:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone: +359 52 573 321 fax: +359 52 501 039 e-mail: varna@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna City Office</p> <p>55, 8-mi primorski polk blvd <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-20:00 Local Time Saturday 10:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone: (+359 52) 651 101 e-mail: varna_city@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Bourgas Airport Office</p> <p>Bourgas airport, Terminal 2 Departures, floor 2 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 09:00-17:30 Local Time</p>	<p>phone: +359 56 900 155 fax: +359 56 870 132 e-mail: boj@air.bg www.air.bg</p>
<p>BRU</p> 	<p>Belgium, Brussels</p> <p><i>Working hours:</i> Monday - Friday 10:00-19:00 Local Time</p>	<p>phone: +32 470 401 260 e-mail: brussels@air.bg www.air.bg</p>

<p>LCA PFO</p> 	<p>Nicosia, Cyprus</p> <p>"Louis Aviation" - 11 Lemesos Avenue, 2112 Nicosia, P.O. Box 21301, 1506 Nicosia, Cyprus.</p>	<p>phone: +357 225 88 182 fax: +357 223 76 606 e-mail: bulgariaair@louisgroup.com www.air.bg</p>
<p>BER</p> 	<p>Germany, Berlin</p> <p>Bulgarian Air Tour Leipziger str 114-115, 10117 Berlin, Germany <i>Working hours:</i> Monday - Friday 09:00-18:00 Local Time</p>	<p>phone.: +49 30 2514405 +49 30 2514460 fax: +49 30 2513330 e-mail: info@berlin-bat.de www.air.bg</p>
<p>LON</p> 	<p>United Kingdom, London</p> <p>Ticket Pod 1 Terminal 4 London Heathrow Airport Hounslow, TW6 3FB <i>Working hours:</i> Monday - Friday 09:30 - 17:30 Local Time</p>	<p>phone: +44 208 745 9833 +44 788 966 4174 e-mail: LHR@bulgaria-air.co.uk www.air.bg</p>
<p>MOW</p> 	<p>Russia, Moscow</p> <p>City Office 3 Kuznetzkiy Most Str., Moscow, 125009, Russia <i>Working hours:</i> Monday - Friday: 09:00-13:00/14:00-18:00 Local Time Saturday: 10:00-14:00 (between June and September)</p> <p>Airport office Sheremetyevo airport, Terminal F, fl. 2, ticket desks 10 and 14 <i>Working hours:</i> Opens 2 hours before flight</p>	<p>phone: +7 49 5789 9607 e-mail: ticketmow@air.bg moscow@air.bg www.air.bg</p> <p>e-mail: svoapfb@mail.ru www.air.bg</p>
<p>TLV</p> 	<p>Israel - Tel Aviv</p> <p>Open Sky LTD 25 Ben-Yeehuda Str. Israel 63806, Tel Aviv <i>Working hours:</i> Sunday - Thursday: 09:00-17:00 Local Time</p>	<p>phone: +972 379 51 355 fax: +972 379 51 354 e-mail: annie@open-sky.co.il www.air.bg</p>
<p>USA</p> 	<p>Mailing Address: 1819 Polk St #401 San Francisco, CA 94109 <i>Working Hours:</i> Monday - Friday 9am - 5pm, Saturday - Sunday 9am -1pm (EST)</p>	<p>phone: 1-855-FLY-TO-BG (359-8624) e-mail: tickets@bulgariaairusa.com www.air.bg</p>
<p>VIE</p> 	<p>Austria, Vienna</p> <p>Intervega Reisen Tiefer Graben 9, A-1010 Wien, Austria <i>Working Hours:</i> Monday - Thursday 09:00-17:30 Local Time Friday 09:00-17:00 Local Time</p>	<p>phone: +43 1 5352550 0 900 220013 (domestic line) fax: +431 5352552 e-mail: intervegareisen@aon.at office@intervega.at www.air.bg</p>